

คนไร้สัญชาติ

การไร้สัญชาติ:
กรอบการทำงานแบบวิเคราะห์
เพื่อการป้องกัน การลด
และการเพิ่มความคุ้มครอง

การไร้สัญชาติ
กรอบทำงานแบบวิเคราะห์
เพื่อการป้องกัน การลด และการให้ความคุ้มครอง

สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ

2008

UNHCR
The UN
Refugee Agency

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานในภาคสนามของ UNHCR ที่ได้นำร่องการใช้กรอบทำงานเล่มนี้และขอบคุณเพื่อนร่วมงานในกองการคุ้มครองระหว่างประเทศและสำนักงานเพื่อการพัฒนาและการจัดการด้านองค์กร ซึ่งเป็นที่รวบรวมผู้เชี่ยวชาญที่ทำให้เอกสารมีความสมบูรณ์และมีคุณค่า

เรียบเรียงโดย Emilie Irwin, Mark Manly

© 2008 สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติสงวนสิทธิ์

อนุญาตให้มีการพิมพ์ซ้ำหรือแปลข้อความในหนังสือต่อเมื่อ UNHCR รับทราบ

ต้องการข้อมูลเพิ่มเติมหรือเอกสาร กรุณาติดต่อ :

Statelessness Unit

Division of International Protection Services

Case Postale 2500

1211 Geneva, Switzerland

หนังสือเล่มนี้และข้อมูลอื่น ๆ ของเรื่องการไร้สัญชาติมีอยู่ในเว็บไซต์

<http://www.UNHCR.org/refworld/statelessness.html>

และที่หน้าโฮมเพจเรื่องการไร้สัญชาติของ UNHCR ที่เว็บไซต์ www.UNHCR.org/statelessness

หนังสือเรื่อง “ช่องว่างในการคุ้มครองของกรอบทำงานเพื่อการวิเคราะห์” (The Protection Gaps Framework for Analysis) สำหรับสถานการณ์ผู้ลี้ภัยและเครื่องมือของหน่วยงานเรื่อง “การคุ้มครองบุคคลพลัดถิ่นในการลดการขัดแย้ง – การประเมินเพื่อการดำเนินการ” (Protection of Conflict-Induced IDPs : Assessment for Action) มีอยู่ใน Refworld : <http://www.refworld.org>

ภาพปก: UNHCR/G. Amarasinghe, 2007

รูปภาพในเล่ม: UNHCR/G. Popovic, 2007 (p. 2), UNHCR/K. McKinsey, 2006 (p. 8), UNHCR/E. Lauwers, 1999 (p. 18), UNHCR/V. Tan, 2008 (p. 24), UNHCR/G. Amarasinghe, 2007 (p. 32), Greg Constantine, 2007, (p.38), UNHCR/G.M.B. Akash, 2006 (p. 44).

ออกแบบ วางแบบโดย: Multimedia Design and Production, International Training Centre of the International Labour Organization, Turin, Italy

คำนำ

กฎหมายได้รับรองสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานให้กับ ชาย หญิง และเด็กทุกคนโดยไม่คำนึงถึงสัญชาติ แต่มีความจริงที่ว่ายังมีคนอีกหลายล้านคนทั่วโลกถูกปฏิเสธที่จะได้ใช้สิทธิมนุษยชนเบื้องต้นของตนเพราะว่าพวกเขาไม่ได้รับการรับรองว่าเป็นพลเมืองของประเทศใดเขตากรรมของ "บุคคลไร้สัญชาติ" นั้นไม่ได้รับการใส่ใจหรือมีการบันทึกไว้อย่างเพียงพอและยังต้องได้รับการคำนึงถึงเป็นอย่างมากรวมถึงการแก้ไขปัญหาอย่างมีประสิทธิภาพ

เนื่องจากว่าไม่มีประเทศใดรับบุคคลไร้สัญชาติเป็นพลเมือง บ่อยครั้งที่บุคคลไร้สัญชาติไม่อาจใช้สิทธิของตนได้เท่ากับบุคคลที่เป็นพลเมืองได้ การไร้สัญชาติหมายถึงการอยู่อย่างปราศจากเอกสารประจำตัวรวมถึงการไม่ได้รับสิทธิต่าง ๆ เช่น การเข้ารับการดูแลสุขภาพ การศึกษา การครอบครองทรัพย์สินและการเดินทางเคลื่อนย้ายอย่างเสรี การเกิด การตาย อาจไม่ได้มีการบันทึกทางทะเบียนจึงไม่ปรากฏข้อมูลของบุคคลไร้สัญชาติซึ่งในความเป็นจริงแล้วการมีตัวตนนั้นมีอยู่ หากแต่ไม่ได้รับการยอมรับทางกฎหมายนั่นเอง

หกสิบปีที่ผ่านมา ภาควิชาการว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้ยืนยันสิทธิของบุคคลทุกคนในการมีสัญชาติ มีการรับรองตราสารระหว่างประเทศเพิ่มเติมสองฉบับเพื่อที่จะขยายความคุ้มครองและลดภาวะการไร้สัญชาติ ตราสารนั้นก็คือ อนุสัญญาว่าด้วยสถานะภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 และ อนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติปี ค.ศ. 1961 จุดที่น่ากังวลก็คือ จำนวนประเทศที่ให้สัตยาบันนั้นยังมีอยู่อย่างจำกัด อุปสรรคเกิดจากการขาดความเข้าใจต่อขอบเขตของปัญหาและความรุนแรงของผลกระทบ นอกจากนี้แม้ว่าประเด็นการไร้สัญชาติอาจได้รับการคำนึงถึง แต่ความกังวลด้านอำนาจอธิปไตยของประเทศก็มีผลมากกว่า กรอบวิเคราะห์นี้อาจจะช่วยในประเด็นดังกล่าวได้

จุดประสงค์เฉพาะก็คือเพื่อช่วยรัฐต่าง ๆ, UNHCR และหน่วยงานร่วมมืออื่น ๆ ให้เข้าใจถึงสาเหตุและผลกระทบของการไร้สัญชาติให้ดีขึ้นรวมถึงความคุ้มครองที่จะให้กับกลุ่มคนที่ได้รับผลกระทบนั้น นอกจากนี้ยังควรมียุทธศาสตร์ที่ก้าวหน้าและมั่นคงเพื่อลดสาเหตุของการไร้สัญชาติ เพื่อให้ตรงตามจุดประสงค์ที่ต้องการและคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติ

UNHCR มีอาณัติในการส่งเสริม ป้องกันและลดภาวะการไร้สัญชาติ และให้ความคุ้มครองแก่บุคคลไร้สัญชาติ การสนองตอบต่อปัญหานี้ยังมีประสิทธิภาพยังคงต้องการความร่วมมือจากภาครัฐ หน่วยงานอื่น ๆ และกลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการตกอยู่ในภาวะไร้สัญชาติ กรอบทำงานนี้เป็นส่วนหนึ่งในการมีส่วนร่วมเพื่อให้บรรลุถึงความพยายามแก้ปัญหาเรื่องนี้

เอริก้า เฟลเลอร์
ผู้ช่วยข้าหลวงใหญ่ด้านความคุ้มครอง
สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ

กรอบทำงานแบบวิเคราะห์ช่องว่าง – คู่มือผู้ใช้

หนังสือเล่มนี้มีจุดประสงค์เพื่อช่วยป้องกันและลดภาวะการไร้สัญชาติและให้ความคุ้มครองแก่บุคคลไร้สัญชาติ ด้วยการตั้งกรอบทำงานสำหรับวิเคราะห์สถานการณ์ที่มีคนไร้สัญชาติหรืออาจมีความเสี่ยงต่อการไร้สัญชาติ

กรอบทำงานนี้ออกแบบขึ้นเพื่อชี้ให้เห็นถึงสาเหตุการไร้สัญชาติ อุปสรรคในการขอรับสัญชาติและความเสี่ยงที่บุคคลไร้สัญชาติประสบอยู่ รวมถึงการเน้นด้านศักยภาพของหน่วยงานหลักในการลดภาวะการเสี่ยงให้น้อยที่สุด การวินิจฉัยชี้ให้เห็นถึงความเสี่ยงและสาเหตุของการไร้สัญชาติรวมถึงช่องว่างของการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติเป็นสิ่งสำคัญ ขั้นแรกที่จะนำไปสู่การพัฒนามาตรการขั้นอื่นที่สำคัญต่อไปเพื่อที่จะประกันว่ามีการใช้สิทธิมนุษยชนอย่างเต็มรูปแบบ ซึ่งรวมถึงสิทธิต่างๆที่ได้จากการมีสัญชาติอย่างแท้จริง ช่องว่างของการวิเคราะห์ที่นำมาจากกรอบทำงานควรนำมาใช้เป็นแผนทางอย่างครอบคลุมสำหรับอุดช่องว่างทางกฎหมายด้านพลเมืองและแนวปฏิบัติรวมถึงสิ่งที่ยังไม่ได้ตรงความต้องการอยู่ กรอบวิเคราะห์นี้ได้นำเสนอความต้องการพื้นฐานเพื่อการพัฒนาด้านยุทธศาสตร์โดยรวมทั้งแบบระยะยาวและสั้นที่จะช่วยให้รัฐได้ป้องกันและลดภาวะการไร้สัญชาติและประกันสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติ

ประเด็นหลักในการวิเคราะห์: สัญชาติและการไร้สัญชาติโดยรวม

สัญชาติ¹ เป็นเครื่องผูกพันทางกฎหมายของรัฐต่อปัจเจกชน การไร้สัญชาติหมายถึงสถานการณ์ที่บุคคลหนึ่งไม่ได้รับการพิจารณาว่าเป็นพลเมืองของรัฐหนึ่งรัฐใดภายใต้การบังคับใช้กฎหมายของรัฐนั้น คำนิยามนี้จะถือว่าเป็นคำอธิบายเฉพาะลักษณะของการไร้สัญชาติ ตามกฎหมายหรือเรียกว่า “de jure statelessness”² (ตามกฎหมาย) ปัญหาของการไร้สัญชาตินั้นยังมีขอบเขตที่กว้างกว่าโดยสืบเนื่องไปถึงบุคคลที่ตามกฎหมายถือว่าเป็นสัญชาติแต่การถือครองสัญชาติของพวกเขาไม่ได้อำนวยความสะดวกให้ได้รับสิทธิหรือได้รับความคุ้มครองจากรัฐตามที่พึงมีให้แก่พลเมือง กรณีนี้เรียกว่าเป็น การไร้สัญชาติแบบ de facto (ตามพฤตินัย)

การมีสัญชาติเป็นหลักประกันที่ทำให้บุคคลมีสิทธิมนุษยชนและมีส่วนร่วมในสังคมอย่างเต็มรูปแบบทำให้บุคคลมีสิทธิด้านการเมือง สามารถขอหนังสือเดินทางและเดินทางได้ และไม่ถูกจำกัดสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศหรืออยู่อาศัยในประเทศของตน ด้วยเหตุนี้จึงทำให้สนธิสัญญาระหว่างประเทศและข้อมติจำนวนหนึ่งได้เน้นย้ำถึงความสำคัญของปัญหาการไร้สัญชาติ

ขั้นตอนแรกที่จะแก้ไขประเด็นการไร้สัญชาติก็คือการระบุให้เห็นว่ามีจำนวนประชากรของบุคคลไร้สัญชาติกลุ่มใดบ้างอยู่ในดินแดนของรัฐ แล้วพิจารณาว่ากลุ่มบุคคลนี้ได้กลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติได้อย่างไร และทำความเข้าใจว่ากฎหมายนโยบายและสถาบันต่างๆที่มีอยู่สามารถมีส่วนร่วมได้อย่างไร รวมถึงเสนอแนวทางแก้ไขที่เป็นไปได้

¹ สังเกตว่าในการอธิบายเล่มนี้ใช้คำว่า “สัญชาติ” และ “พลเมือง” เป็นคำที่มีความหมายเหมือนกัน

² สำหรับผู้ใช้กรอบวิเคราะห์เล่มนี้ ถ้าต้องการค้นคำอธิบายฉบับเต็ม สามารถศึกษาเพิ่มเติมจาก คู่มือสมาชิกรัฐสภา เรื่อง สัญชาติและการไร้สัญชาติ (Handbook for Parliamentarians: Nationality and Statelessness) ที่ www.unhcr.org/statelessness.

วิธีที่จะแก้ไขปัญหากារไร้สัญชาติที่ดีที่สุดคือการป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการไร้สัญชาติ รัฐเป็นหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบต่อการป้องกันการไร้สัญชาติ เนื่องจากเป็นผู้พิจารณาว่าบุคคลจะได้รับสัญชาติ เปลี่ยนแปลงสัญชาติ หรือสูญเสียสัญชาติอย่างไร นอกจากนี้การพิจารณาในประเด็นสัญชาติต้องอยู่ในข้อจำกัดของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยแนะนำให้มีการบัญญัติข้อค้ำกันทางกฎหมายของรัฐเพื่อที่จะป้องกันไม่ให้เกิดภาวะการไร้สัญชาติขึ้น ไม่ว่าจะตั้งแต่เกิดหรือหลังจากเกิด แม้ว่าสนธิสัญญาด้านสิทธิมนุษยชนจะบัญญัติข้อค้ำกันบางส่วนไว้ แต่มาตรฐานที่ครอบคลุมที่สุดได้ระบุไว้ในอนุสัญญาว่าด้วยการป้องกันและลดสภาวะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 ตัวอย่างเช่น มาตรฐานที่ระบุว่าเด็กควรได้รับสัญชาติจากรัฐที่ตนได้เกิดถ้าหากมีเหตุอื่นใดที่อาจจะทำให้เด็กกลายเป็นคนไร้สัญชาติ บุคคลหนึ่งไม่สามารถสละสัญชาติของตนได้หากไม่ได้รับสัญชาติอื่น และไม่อาจมีการเพิกถอนสัญชาติของบุคคลได้จากสาเหตุของการเลือกปฏิบัติเป็นต้น

การไร้สัญชาติยังคงเกิดขึ้นแม้ว่าจะมีความพยายามมากเพียงใด บ่อยครั้งเกิดจากสถานการณ์ของการสืบทอดรัฐหรือในสถานการณ์ของการอพยพย้ายถิ่น คณะกรรมการบริหารของ UNHCR ได้เน้นย้ำกับรัฐต่าง ๆ ถึงความจำเป็นในการลดภาวะการไร้สัญชาติและการแสวงหาทางแก้ไขปัญหายังยั้งยืนให้กับบุคคลไร้สัญชาติ ในการลดสภาวะการไร้สัญชาตินั้นรัฐต้องเข้ามามีส่วนร่วมอย่างจริงจังโดยการมีกฎหมายที่เอื้อต่อการยืนยันการถือสัญชาติของบุคคล การเพิ่มโอกาสในการมีส่วนร่วมทางสังคมและเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งที่จำเป็นเช่นกัน

แม้ยังไม่ได้มีการถือครองสัญชาติ บุคคลไร้สัญชาติยังคงได้สิทธิในด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม และรวมถึงสิทธิพลเรือน อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ได้วางกรอบการทำงานสำหรับ การให้ความคุ้มครอง บุคคลไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ

ประเด็นกว้างที่เกี่ยวกับการวินิจฉัยสถานะสัญชาติได้อยู่ในบทที่ 1 ของกรอบทำงานซึ่งเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้คุ้มครอง ส่วนการป้องกันและลดสภาวะการไร้สัญชาติได้กล่าวไว้ในบทที่ 2 ประเด็นที่เกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติได้ระบุไว้ในสี่บทดังนี้ บทที่ 3 เกี่ยวกับการตรวจสอบความยุติธรรมในการดำเนินการคุ้มครองและด้านเอกสาร บทที่ 4 เน้นด้านความมั่นคงปลอดภัยจากความรุนแรงและการแสวงหาประโยชน์ต่อบุคคลไร้สัญชาติ บทที่ 5 เกี่ยวกับความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็นอื่น ๆ และบทที่ 6 กล่าวถึงการมีส่วนร่วมในชุมชนและการพึ่งพาตนเอง

มาตรฐานที่นำมาใช้ในกรอบทำงาน

กรอบทำงานนี้เขียนขึ้นโดยยึดถือมาตรฐานในประเด็นการไร้สัญชาติจากกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ ดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้น สนธิสัญญาสองฉบับที่ได้รับการลงมติจากองค์การสหประชาชาติที่กล่าวถึงเรื่องการไร้สัญชาติคือ อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ที่เน้นในส่วนผลกระทบที่อาจเกิดจากการไร้สัญชาติ และ อนุสัญญาว่าด้วยการลดสภาวะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 ที่แสวงหาการป้องกันการเกิดสภาวะการไร้สัญชาติที่กำลังจะเกิดขึ้น ในปัจจุบันตราสารทั้งสองฉบับนี้เป็นที่สนใจของของประเทศต่าง ๆ ที่เข้าเป็นภาคีเพิ่มมากขึ้น มีการยอมรับต่อพันธะผูกพันและสิทธิต่าง ๆ ที่ได้ระบุไว้ในอนุสัญญาในภาคปฏิบัติของรัฐมากขึ้น

กรอบทำงานนี้สะท้อนให้เห็นมาตรฐานสากลของกฎหมายระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชนรวมถึงมาตรฐานของระดับภูมิภาค มาตรฐานเหล่านี้ถูกนำมาปรับใช้กับพลเมืองของรัฐและบุคคลไร้สัญชาติ ทั้งยังรวมถึงข้อค้ำกันจำนวนหนึ่งที่มีต่อการไร้สัญชาติด้วย กรอบทำงานยังสะท้อนให้เห็นถึงแนวทางโดยละเอียดเรื่องการไร้สัญชาติที่อยู่ในบทสรุปของคณะกรรมการบริหารของโครงการแห่งข้าหลวงใหญ่สหประชาชาติ (ExCom)

นอกจากการที่จะอ้างอิงถึงข้อมาตรฐานโดยตรงจากหนังสือแล้ว ขอแนะนำให้ผู้ใช้ศึกษาจากภาคผนวกถึงแหล่งข้อมูลที่เป็นทางการรวมถึงหลักเกณฑ์ต่าง ๆ

วิธีการ

กรอบทำงานใช้วิธีการตั้งคำถามซึ่งเน้นประเด็นหลักการที่เกิดขึ้นในบริบทของการไร้สัญชาติ คำถามเหล่านี้แสดงให้เห็นว่าการเคารพในมาตรฐานของกฎหมายระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับการป้องกัน และการลดสถานะการไร้สัญชาติอยู่ในระดับใด การคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติอยู่ในระดับใดและสิ่งที่เป็นอยู่นั้นไม่ตรงกับมาตรฐานส่วนใดบ้าง และยังคงมีช่องว่างของการให้ความคุ้มครองอยู่อย่างใดบ้าง

กรอบทำงานไม่ได้หยุดอยู่เพียงแค่การวินิจฉัยช่องว่างเท่านั้น แต่ยังตั้งใจที่จะดึงเอาศักยภาพของเจ้าหน้าที่ระดับชาติและระดับท้องถิ่น ผู้ปฏิบัติหน่วยอื่น ๆ รวมถึงชุมชนของบุคคลไร้สัญชาติมาแก้ไขช่องว่างของการให้ความคุ้มครองนี้ด้วย สิ่งนี้จะเป็นการก่อร่างพื้นฐานสำหรับการวินิจฉัยความต้องการเพื่อที่จะสนับสนุนการป้องกันและลดความเสี่ยงของสถานะการไร้สัญชาติ

เวลาใดที่จะใช้กรอบทำงาน

ขั้นตอนแรกที่สามารถสนองตอบต่อปัญหาไร้สัญชาติอย่างมีประสิทธิภาพคือการมีความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงลักษณะของปัญหา การไร้สัญชาติเป็นประเด็นที่ซับซ้อนและส่งผลกระทบต่อสังคมโดยรวม การแก้ไขปัญหายังมีประสิทธิภาพทำได้โดยการนำมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักเกณฑ์ระหว่างประเทศมาใช้ นอกจากนี้ประเด็นไร้สัญชาติอาจมีลักษณะข้ามชาติโดยเกี่ยวพันกับรัฐหลายรัฐจึงเป็นเรื่องจำเป็นที่หน่วยงานทั้งหลายจะต้องเล็งเห็นความสำคัญของปัญหาและเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหานี้ หน่วยงานที่อาจมีส่วนร่วมในประเด็นไร้สัญชาติได้แก่ บุคคลไร้สัญชาติเอง, หน่วยงานต่างๆของรัฐ, หน่วยงานอิสระต่างๆของภาคพลเมือง, หน่วยงานต่าง ๆ ของสหประชาชาติรวมถึง UNHCR, UNICEF, OHCHR, UNFPA, UNDP รวมถึงหน่วยงานระหว่างประเทศอื่น ๆ กรอบทำงานนี้สามารถใช้ได้กับหน่วยงานทุกหน่วยที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและการลดสถานะการไร้สัญชาติ หรือการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ

ประสบการณ์ของ UNHCR และหน่วยงานอื่น ๆ ทำให้เห็นว่าการวิเคราะห์ช่องว่างในการให้ความคุ้มครองเป็นสิ่งสร้างสรรค์ที่สุดเมื่อนำมาเชื่อมโยงกับกระบวนการที่ชัดเจนของการวางแผนการพัฒนาโครงการและการกำหนดยุทธศาสตร์ ผลที่ได้จากการวิเคราะห์ช่องว่างจะสร้างพื้นฐานให้มีการปรึกษาหารือในหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งหมดถึงปัญหาและศักยภาพในการแก้ไขปัญหาก็ยังเป็นการเพิ่มพูนการใช้สิทธิต่าง ๆ ด้วย

สำหรับ UNHCR กรอบทำงานนี้ถูกใช้เป็นโครงสร้างการประเมินผลเกี่ยวกับการไร้สัญชาติเพื่อใช้เป็นส่วนหนึ่งในวัฏจักรของการวางแผน กรอบทำงานออกแบบเพื่อช่วยในการวิเคราะห์ปัญหาและสาเหตุของการไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับผลที่กรอบการบริหารการทำงานของ UNHCR ที่ได้วางไว้

ผลของการวิเคราะห์ช่องว่างยังสามารถนำไปใช้กับหน่วยงานหลาย ๆ ฝ่ายในสำนักงานของ UNHCR เพื่อวางแผนรองรับความต้องการของบุคคลไร้สัญชาติ และกลุ่มคนที่มีความเสี่ยงที่จะมีสถานะการไร้สัญชาติ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการประเมินเพื่อความต้องการทั่วโลก การทำงานร่วมกับหน่วยอื่น UNHCR ควรวางแผนเพื่อเน้นความต้องการทั้งหมดผ่านการวิเคราะห์ช่องว่าง กำหนดความรับผิดชอบในการแก้ไขปัญหาและจัดลำดับความสำคัญในส่วนที่ต้องเกี่ยวข้องเพื่อมุ่งตรงต่อการแก้ไขปัญหา

นอกเหนือจากการมีบทบาทสำคัญในการวางแผนเพื่อเข้าร่วมแก้ไขปัญหาการไร้สัญชาติแล้ว ประโยชน์ของบทวิเคราะห์ช่องว่างอาจขยายเพิ่มขึ้นเมื่อนำไปใช้ในการประเมินและตรวจตราสถานการณ์ของการไร้สัญชาติอย่างสม่ำเสมอ กรอบวิเคราะห์นี้สามารถนำไปใช้เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการอย่างต่อเนื่องในการประเมินการวางแผน การตรวจสอบ และการประเมินผล

จะใช้กรอบทำงานอย่างไร

กรอบทำงานนี้มีไว้เพื่อจุดมุ่งหมายเพื่อเป็นเครื่องมือสำหรับการรวบรวมสถิติหรือทดแทนมาตรฐานระหว่างประเทศที่มีอยู่ในปัจจุบัน หรือเป็นคู่มือแนวทางที่ UNHCR มีไว้เพื่อเป็นการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติ และให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติแต่อย่างใด หากแต่เป็นเครื่องมือเพื่อใช้ประกอบกับเอกสารข้อมูลที่มีอยู่ เช่น รายงานประจำปี รายงานของการตรวจสอบ และข้อมูลด้านกฎหมาย

การประเมินผลแบบมีส่วนร่วม

บ่อยครั้งที่บุคคลไร้สัญชาติไม่ได้มีส่วนร่วมในการตัดสินใจที่มีผลกระทบต่อพวกเขา การปราศจากสัญชาติทำให้การเข้ามีส่วนร่วมถูกจำกัดทั้งในด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม เพื่อครอบคลุมถึงสาเหตุและผลกระทบของการไร้สัญชาติจึงควรจัดตั้งให้มีการประเมินโดยที่บุคคลไร้สัญชาติมีส่วนร่วมเพื่อวินิจฉัยความเสี่ยงด้านความคุ้มครองโดยเฉพาะและเพื่อที่จะเข้าใจถึงศักยภาพของบุคคลไร้สัญชาติและชุมชนในการแสวงหาวิธีการแก้ไขต่อไป

การมีส่วนร่วมเน้นไปที่การศึกษาหรือในกลุ่มสตรี กลุ่มผู้ชาย กลุ่มเด็กหญิง และกลุ่มเด็กชาย รวมถึงกลุ่มคนที่มีความต้องการเฉพาะด้าน ซึ่งจะทำให้การประเมินมีผลครอบคลุมเต็มที่ในประเด็นที่แต่ละฝ่ายมีความกังวลอยู่ ผลที่ได้จะเป็นการส่งเสริมให้เกิดการวินิจฉัยวิธีแก้ไขปัญหาที่เหมาะสมเพื่อเติมเต็มช่องว่างของการคุ้มครองต่อไป

การสัมพันธ์กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง องค์กรพัฒนาเอกชน และหน่วยงานระหว่างประเทศอื่น ๆ

ยุทธศาสตร์ที่มีประสิทธิภาพจะสามารถป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติและสามารถประกันว่าได้มีการเข้าถึงสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ ตามที่สากลยอมรับ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับการมีส่วนร่วมในทางบวกของเจ้าหน้าที่ระดับชาติและระดับท้องถิ่น องค์กรของชุมชนเมืองต่าง ๆ UNHCR, และหน่วยงานระหว่างประเทศอื่น ๆ เช่น UNICEF, OHCHR, UNFPA และ UNDP

เนื่องจากกรอบทำงานจากการวิเคราะห์ที่มีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความสำคัญกับทักษะและศักยภาพของผู้มีส่วนร่วมทั้งหมด การสนับสนุนจากหน่วยงานจึงเป็นเรื่องสำคัญสำหรับการในการริเริ่มให้มีการประเมินผลและช่วยการส่งเสริมความร่วมมือในการทำงานอันจะเสริมสร้างศักยภาพและการแก้ไขปัญหาช่องว่างต่าง ๆ

การนำเสนอบทวิเคราะห์

บทวิเคราะห์ช่องว่างสามารถนำเสนอในรูปแบบของรายงานที่ใช้รูปแบบเป็นบท หัวข้อ หรือหัวข้อย่อยที่อยู่ในกรอบทำงานนี้เป็นแนวทางในการนำเสนอรายงานได้ คำถามที่อยู่ในกรอบวิเคราะห์สามารถใช้เป็นแนวทางที่จะเน้นการประเมินและการวิเคราะห์ของประเด็นที่เกี่ยวข้อง ขอแนะนำว่าควรใช้ประโยคสั้น ๆ ใช้ภาษาเรียบง่าย และย่อหน้าที่กระชับและมีความยาวไม่มากเกินไปกว่า 25 หน้า จะช่วยให้อ่านง่ายและจะเข้าถึงจุดมุ่งหมายของรายงานกล่าวคือเป็นการประกันว่ารายงานจะเป็นเอกสารอ้างอิง สำหรับการจัดลำดับความสำคัญของช่องว่างและการพัฒนายุทธศาสตร์ในการเติมเต็มช่องว่างต่าง ๆ เหล่านี้

เอกสารประกอบที่มีประโยชน์อื่น ๆ

ภาคผนวกของกรอบทำงานนี้ประกอบด้วยข้อมูลที่สำคัญมีประโยชน์ดังต่อไปนี้

- บทอ้างอิงที่เจ้าหน้าที่สามารถนำไปใช้รวมถึง มาตรฐานและแนวทางที่จัดวางไว้ให้สอดคล้องกับหัวเรื่องแต่ละบทในกรอบทำงาน
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร (ที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006) เรื่องการวินิจฉัย การป้องกันและการลดสถานะการไร้สัญชาติ และการคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติฉบับเต็ม
- บทคัดย่อที่เกี่ยวข้องกับตราสารด้านสิทธิมนุษยชนและข้อคิดเห็นทั่วไป และข้อเสนอแนะของหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นโดยตราสารที่เกี่ยวข้องกับสิทธิมนุษยชนต่าง ๆ

ข้อมูลประกอบอื่น ๆ เพิ่มเติมดูได้ที่ เว็บไซต์ของ UNHCR ที่ www.unhcr.org/statelessness

ดรรชนีคำย่อ

1951 Convention	Convention relating to the Status of Refugees, 1951 อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951
1954 Convention	Convention relating to the Status of Stateless Persons, 1954 อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954
1961 Convention	Convention on the Reduction of Statelessness, 1961 อนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961
AIDS	Acquired immune deficiency syndrome เอดส์
CAT	Convention against Torture, 1984 อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน ค.ศ. 1984
CEDAW	Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination against Women, 1979 / Committee on the Elimination of Discrimination against Women อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 คณะกรรมการด้านการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี
CERD	Committee on the Elimination of Racial Discrimination คณะกรรมการด้านการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ
CESCR	Committee on Economic, Social and Cultural Rights คณะกรรมการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม
CRC	Convention on the Rights of the Child, 1989 / Committee on the Rights of the Child อนุสัญญาสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 / คณะกรรมการด้านสิทธิเด็ก
e.g.	For example ตัวอย่างเช่น
Etc.	Et cetera และอื่น ๆ
ExCom	Executive Committee of the United Nations High Commissioner for Refugees' Programme คณะกรรมการบริหารของข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ
HIV	Human immunodeficiency virus ไวรัสเอชไอวี

ICRC	International Committee of the Red Cross คณะกรรมการกาชาดสากล
ICCPR	International Covenant on Civil and Political Rights, 1966 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966
ICERD	International Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination, 1965 อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติใน ทุกรูปแบบ ค.ศ. 1965
ICESCR	International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights, 1966 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966
NGO	Non-governmental organization องค์กรพัฒนาเอกชน
SGBV	Sexual and Gender-based Violence ความรุนแรงทางเพศ
UDHR	Universal Declaration of Human Rights, 1948 ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948
UN	United Nations องค์การสหประชาชาติ
UNHCR	United Nations High Commissioner for Refugees สำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ

สารบัญ

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้ความคุ้มครอง 2

2. การป้องกันและการลดสภาวะการไร้สัญชาติ 8

3. กระบวนการให้ความคุ้มครองที่เป็นธรรมและการมีเอกสารแสดงตน 18

4. ความปลอดภัยจากความรุนแรงและการแสวงหาประโยชน์ 24

5. ความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น 32

6. การมีส่วนร่วมในชุมชน และการพึ่งพาตนเอง 38

ภาคผนวก

แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา รวมถึงข้อชี้แนะ 46

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารข้อที่ 106 76

บทคัดย่อเกี่ยวกับสัญชาติและการไร้สัญชาติจากตราสารสากลและ
ตราสารภูมิภาคด้านสิทธิมนุษยชน 81

บทคัดย่อจากข้อคิดเห็นทั่วไปและข้อแนะนำจากหน่วยงานสิทธิมนุษยชน
ภายใต้อนุสัญญาของสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสัญชาติและการไร้สัญชาติ 87

ฮัดซี (นั่งกลาง) และ มัคซิม (กางเกงขาสั้นสีเทา) กับเพื่อน เด็กทั้งสองไม่ได้จดทะเบียนตั้งแต่เกิดและไม่มีข้อพิสูจน์ด้านเอกลักษณ์หรือสัญชาติ ปัจจุบันทั้งสองถือสัญชาติเซอร์เบีย จากการช่วยเหลือด้านกฎหมายของ UNHCR

1. สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้ความคุ้มครอง

สภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยมากที่สุดในการให้ความคุ้มครองคือ การรับรู้เป็นอย่างดีถึงประเด็นต้นเหตุและโครงสร้างสถิติของกลุ่มประชากรไร้สัญชาติ และการมีกรอบทำงานด้านกฎหมายและการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับกลไกต่าง ๆ ในการลดและป้องกันการไร้สัญชาติ สิทธิของบุคคลไร้สัญชาติที่ควรได้รับการตระหนักถึงในกฎหมายแห่งชาติควรมีความสามารถในการบริหารจัดการอย่างเพียงพอที่จะดูแลเรื่องที่เกี่ยวข้องกับบุคคลไร้สัญชาติ ประเด็นการให้ความคุ้มครองควรอยู่ในความสนใจของหน่วยงานหลักที่เกี่ยวข้อง ควรส่งเสริมทัศนคติเชิงบวกต่อบุคคลไร้สัญชาติ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคคลไร้สัญชาติซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับภูมิภาค

1.1 โครงสร้างกลุ่มประชากร

- อธิบายลักษณะกลุ่มประชากรไร้สัญชาติอย่างย่อ ๑³ โดยประกอบไปด้วยข้อมูลดังนี้
 - กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติแบบ *de jure* และ *de facto* รวมถึงกลุ่มบุคคลที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาเรื่องสัญชาติหรือผู้ที่ประสบกับอุปสรรคในการทำให้สัญชาติตนได้รับการรับรอง
 - สาเหตุของการไร้สัญชาติ
 - ช่วงเวลาของการไร้สัญชาติ
 - โครงสร้างสถิติประชากรและรูปแบบของสังคมเศรษฐกิจ แบ่งแยกตามอายุ เพศ เผ่าพันธุ์ ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือด้านอื่น ๆ สัญชาติและกลุ่มสังคมดั้งเดิม ความผูกพันกับเผ่าพันธุ์ ศาสนา หรือชนกลุ่มน้อย ทรัพย์สิน การเกิด หรือสถานภาพอื่น ๆ
 - หลักแหล่งที่อยู่ในเขตแดนของประเทศ
- อธิบายโดยย่อเกี่ยวกับชนิดของข้อมูลที่มีอยู่ของประชากรไร้สัญชาติในประเทศ (เช่น การสำรวจประชากรหรือการลงทะเบียนข้อมูล รายงานทางราชการ งานวิจัยของนักวิชาการหรือการศึกษาของหน่วยงานระหว่างประเทศเช่น UNHCR หรือองค์กรพัฒนาเอกชน)
- มีการรวมกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติในการสำรวจประชากรและการสำรวจกลุ่มประชากรนั้นด้วยหรือไม่
 - ถ้ารวม ข้อมูลนั้นเชื่อถือได้หรือไม่
 - ถ้าไม่รวม ยังพอมีแหล่งข้อมูลอื่นที่น่าเชื่อถือหรือไม่
- กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติ (รวมทั้ง *de jure* และ *de facto* และกลุ่มที่มีความยากลำบากในการขอรับสัญชาติ) อยู่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมายในประเทศตามที่อยู่หลักแหล่งของตนหรือไม่
 - มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันของกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติอื่น ๆ หรือไม่
- มีแนวโน้มที่น่าสังเกตหรือการพัฒนาด้านการเมืองที่ดูเหมือนว่าจะมีผลกระทบต่อกลุ่มประชากรหรือทำให้เกิดภาวะการไร้สัญชาติในอนาคตหรือไม่

³ ข้อสังเกต กรอบทำงานฉบับนี้ใช้คำว่า “บุคคลไร้สัญชาติ” เพื่ออ้างถึงบุคคลไร้สัญชาติแบบ *de jure* หรือ *de facto* รวมถึงบุคคลที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาสัญชาติหรือบุคคลที่ประสบความยากลำบากในการถือครองสัญชาติเว้นแต่ได้มีการระบุเป็นอย่างอื่น

1.2 การระบุสถานะไร้สัญชาติของบุคคล

- มีการปฏิบัติตามขั้นตอนในการวินิจฉัยว่ากลุ่มประชากรใดเป็นผู้ไร้สัญชาติและประชากรที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาสัญชาติ หรือไม่? ถ้าใช่
 - ใครเป็นผู้วินิจฉัย
 - การวินิจฉัยเชื่อมโยงกับระเบียบหรือโครงการแห่งชาติต่าง ๆ เช่น การจดทะเบียนเกิด การลงทะเบียนผู้มีสิทธิเลือกตั้งหรือการสำรวจประชากรหรือการสำรวจอื่นๆ หรือไม่
 - มีการวินิจฉัยสถานะไร้สัญชาติอย่างเป็นระบบและเป็นรายบุคคลหรือไม่
 - การดำเนินการวินิจฉัยสถานะไร้สัญชาตินั้นมีการครอบคลุมถึงความเสี่ยงต่อการเป็นผู้ไร้สัญชาติหรือไม่
- การวินิจฉัยกระทำอย่างไร
 - มีการวิจัยภาวะการไร้สัญชาติภายในประเทศหรือไม่ รวมถึงขนาดของประชากรไร้สัญชาติมีมากน้อยเพียงไร สาเหตุของการไร้สัญชาติ ประเด็นการคุ้มครองที่บุคคลไร้สัญชาติประสบอยู่หรืออื่นๆ
 - มีการรวบรวมข้อมูลเบื้องต้นไว้หรือไม่ รวมทั้งชื่อ วันเดือนปีเกิด เพศ สถานภาพสมรส และจำนวนบุตร
 - สาเหตุของภาวะการไร้สัญชาติและสังคมเศรษฐกิจได้ถูกรวมไว้หรือไม่ (หมายเหตุ บทที่ 5 และ 6 ได้ชี้ให้เห็นถึงมุมมองด้านสถานะการด้านสังคมเศรษฐกิจแบบลึกไว้)
 - สถิติและข้อมูลอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ถูกแบ่งปันระหว่างเจ้าหน้าที่ทั้งในประเทศและระหว่างประเทศหรือไม่
- มีอุปสรรคอื่นใดที่มีผลกระทบต่อการวินิจฉัย

1.3 ตราสารระหว่างประเทศและตราสารระดับภูมิภาค

- รัฐที่เกี่ยวข้องเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 หรือไม่
 - ถ้าไม่เป็น อธิบายว่าทำไม
 - ถ้าเป็นภาคี ให้บันทึกว่ามีข้อสงวนใดบ้าง
- รัฐที่เกี่ยวข้องเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 หรือไม่
 - ถ้าไม่เป็น อธิบายว่าทำไม
 - ถ้าเป็นภาคี ให้บันทึกว่ามีข้อสงวนใดบ้าง
- รัฐที่เกี่ยวข้องเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศอื่น ๆ และ/หรือตราสารระดับภูมิภาคที่เกี่ยวข้องกับพลเมืองและภาวะการไร้สัญชาติหรือไม่
 - อธิบายข้อสงวนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง
 - สนธิสัญญานั้นสอดคล้องกับกฎหมายแห่งชาติหรือไม่

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน, มาตรา 15

1. บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ
2. การถอนสัญชาติโดยพลการหรือปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้นจะกระทำมิได้

- มีการส่งเสริมเพื่อให้ความรู้สำหรับการเข้าสัตยาบันต่อสนธิสัญญาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องและ/หรือ การถอนข้อสงวนที่เกี่ยวกับการไร้สัญชาติมีหรือไม่
 - ถ้ามี ใครเป็นผู้ทำ
 - อุปสรรคของการเข้าสัตยาบันเป็นภาคีของอนุสัญญาเหล่านี้คืออะไร
 - อุปสรรคของการถอนข้อสงวนคืออะไร

1.4 กรอบทำงานของกฎหมายในประเทศ

- อธิบายโดยย่อถึงกฎหมายและนโยบายหลักที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติและการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ
(หมายเหตุ ข้อมูลเพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติมีอยู่ในบทที่ 2)

1.5 คำนิยามของบุคคลไร้สัญชาติ

- กฎหมายในประเทศมีการระบุคำนิยามของบุคคลไร้สัญชาติไว้หรือไม่
 - ถ้ามี อธิบายถึงความแตกต่างระหว่างนิยามของกฎหมายเปรียบเทียบกับที่ระบุไว้ในมาตรา 1 ของอนุสัญญา ค.ศ. 1954

1.6 กรอบงานด้านบริหารจัดการภายในประเทศ

- มีการระบุหน่วยงานที่ดูแลบริหารจัดการในหน้าที่รับผิดชอบเฉพาะด้านการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติและให้ความคุ้มครองสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
 - อธิบายโดยย่อถึงขอบเขตของประสิทธิภาพที่มีอยู่ของหน่วยงานที่รับผิดชอบ
(หมายเหตุ ข้อมูลรายละเอียดเพิ่มเติมเกี่ยวกับการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติอธิบายอยู่ในบทที่ 2)

1.7 หน่วยงานส่วนร่วมอื่น ๆ

- มีหน่วยงานส่วนร่วมอื่นปรากฏอยู่หรือไม่ระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐ, ประเทศผู้บริจาค, UNHCR หรือหน่วยงานสหประชาชาติอื่น ๆ องค์กรพัฒนาเอกชน กลุ่มสังคมพลเมือง และกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติในการเพิ่มประสิทธิภาพของการแก้ไขสถานะการไร้สัญชาติ และใครเป็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
 - อะไรคือเหตุผลที่หน่วยงานเหล่านั้นให้ความสนใจต่อประเด็นไร้สัญชาติ
 - มีขอบเขตเพียงใดที่หน่วยงานต่าง ๆ จะมีส่วนร่วมได้ในการร่วมกันวางแผนส่งเสริมและประเมินประสิทธิผลของการปฏิบัติ

1.8 ความสัมพันธ์ระหว่างรัฐกับ UNHCR

- รัฐได้แสวงหาความแนะนำจาก UNHCR เพื่อร่างกฎหมายเกี่ยวกับสัญชาติหรือกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับสถานะการไร้สัญชาติรวมทั้งกระบวนการด้านการบริหารจัดการหรือไม่

1.9 นโยบายด้านการพัฒนาระดับประเทศและภูมิภาค

- กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติและบุคคลที่จะขอรับหรือขอคืนสัญชาติถูกรวมอยู่ในยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาและการลดความยากจน หรือได้รับผลกระทบหรือไม่
- ยุทธศาสตร์ด้านพัฒนาที่มีอยู่ได้รวมกลุ่มสังคมของผู้ไร้สัญชาติและกลุ่มคนที่ขอรับหรือขอคืนสัญชาติหรือไม่

1.10 ทักษะคติของสาธารณะชนต่อกลุ่มคนไร้สัญชาติ

- ประชากรอื่น ๆ ในสังคมมองกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติอย่างไร
- บุคคลไร้สัญชาติกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งได้รับการปฏิบัติที่แตกต่างจากสาเหตุของเพศ อายุ ศาสนา เผ่าพันธุ์ ความคิดเห็นทางการเมืองหรืออื่น ๆ สัญชาติหรือสังคมดั้งเดิม ความสัมพันธ์กับชนกลุ่มน้อย ศาสนาและภาษาของชนกลุ่มน้อย ทรัพย์สิน การเกิดหรือสถานะภาพอื่น ๆ หรือไม่
- ประชากรทั่วไปได้รับทราบถึงปัญหาของบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
- มีโครงการสำหรับให้สาธารณะชนตระหนักถึงปัญหาการไร้สัญชาติเพื่อที่จะส่งเสริมความเข้าใจสภาพการณ์ของกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติ รวมถึงการส่งเสริมให้มีการปรับตัวเข้าสู่สังคม (เช่น การเข้าโรงเรียนและการมีส่วนร่วมในสื่อต่าง ๆ) หรือไม่

วัตถุประสงค์ด้านยุทธศาสตร์แบบครอบคลุมของ UNHCR ปี

ค.ศ. 2007 – 2009

วัตถุประสงค์ข้อ 2 ให้ความรู้และสนับสนุนรัฐในการพัฒนาและรักษาหลักการคุ้มครองระหว่างประเทศรวมถึงการนำไปปฏิบัติในระดับประเทศโดยให้ความสำคัญกับ

[...]

2.3 การแก้ไขสถานะการไร้สัญชาติให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

ชู ไหม เคยเป็นผู้ลี้ภัยไร้สัญชาติมาก่อน
กล่าวกันว่าเขามีอายุ 100 ปี อยู่กับลูกสาวและหลานสาว
ต้องการขอรับสัญชาติเวียดนามเพื่อที่จะได้มีหนังสือเดินทาง
และเดินทางได้อย่างถูกต้องกฎหมาย

2. การป้องกันและการลดสภาวะการไร้สัญชาติ

การแก้ปัญหาการไร้สัญชาตินั้นเกี่ยวข้องกับการเผชิญต่อสถานการณ์ที่มีอยู่และการปฏิบัติเพื่อหลีกเลี่ยงสถานการณ์อื่นจะทำให้เกิดสถานะการไร้สัญชาติ ยุทธศาสตร์ที่ใช้ป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาตินั้นมีรากฐานมาจากการทำความเข้าใจสาเหตุและการรับรู้ถึงความเสี่ยงที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลกำลังเผชิญอยู่

“การป้องกัน”คือการวินิจฉัยว่ามีกฎหมายและแนวปฏิบัติของรัฐที่อาจทำให้เกิดสถานะการไร้สัญชาติหรือไม่ และเป็นการแนะนำการนำเอามาตรการต่างๆมาใช้มิให้เกิดการไร้สัญชาติจากสถานการณ์ปัจจุบันไปจนถึงทายาทรุ่นต่อมา

“การลด” เป็นความต้องการแสวงหาวิธีการแก้ไขปัญหาย่างถาวรสำหรับบุคคลไร้สัญชาติด้วยการเอื้อประโยชน์ในด้านการได้ถือสัญชาติ การได้คืนสัญชาติ หรือการยืนยันสัญชาติ ทั้งยังเกี่ยวข้องกับการออกเอกสารประจำตัวและการส่งเสริมการมีส่วนร่วมแบบเต็มรูปแบบในด้านสังคมและเศรษฐกิจเพื่อให้ความเป็นพลเมืองนั้นมีผลอย่างสมบูรณ์แท้จริง

2.1 ยุทธศาสตร์แบบครอบคลุมเพื่อป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติ

➤ มีนโยบายระดับชาติเพื่อที่ป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติหรือไม่

- ถ้าไม่มี มีการส่งเสริมให้ความรู้ด้านการป้องกันหรือการลดสถานะการไร้สัญชาติหรือไม่
 - มีสิ่งใดที่สนับสนุนให้เจ้าหน้าที่ปรับปรุงกฎหมาย นโยบายและกระบวนการที่จะป้องกันหรือลดสถานะการไร้สัญชาติหรือไม่
- กฎหมายด้านสัญชาติฉบับใหม่ได้รับการพิจารณาหรือไม่ และถ้ามี กฎหมายนี้ได้ประกันว่าภาวะการไร้สัญชาติจะไม่เกิดขึ้นอีกหรือไม่ และมีการจัดวิธีแก้ปัญหให้กับกรณีที่ยังปรากฏอยู่หรือไม่
- เจ้าหน้าที่ในภาคส่วนต่อไปนี้มีส่วนเกี่ยวข้องในการพยายามที่จะเสาะหาหนทางแก้ไขปัญหาด้านภาวะการไร้สัญชาติหรือไม่
 - ประเทศอื่นๆ ในภูมิภาค
 - ประเทศผู้บริจาค
 - องค์การระดับภูมิภาค
 - องค์การสหประชาชาติอื่น ๆ โดยเฉพาะ UNICEF, UNFPA, OHCHR, UNDP และ UNESCO หรือองค์การระหว่างประเทศอื่น ๆ
- UNHCR ได้เข้ามาเกี่ยวข้องในระดับใดกับเจ้าหน้าที่ในการดำเนินการในประเด็นไร้สัญชาติ หรือไม่

การป้องกันภาวะการไร้สัญชาติ

2.2 การได้สัญชาติ

- ให้อธิบายหลักพื้นฐานโดยย่อของกฎหมายของรัฐว่าด้วยเรื่องสัญชาติสำหรับการได้สัญชาติจากการเกิด โดยเฉพาะข้อกำหนดสำหรับการได้สัญชาติจากการสืบสายโลหิต (jus sanguinis) และการเกิดในอาณาเขตดินแดน (jus soli)

- มีการกำหนดให้สัญชาติ เพื่อป้องกันภาวะไร้สัญชาติในกรณีต่อไปนี้ หรือไม่

- กรณีเด็กกำพร้า
- กรณีเด็กที่เกิดอาณาเขตของรัฐและไม่อาจได้รับสัญชาติของรัฐอื่น
- ในกรณีนี้ มีการอนุมัติสัญชาติแบบอัตโนมัติ ณ ขณะที่เกิด หรือ ณ ที่ขอยื่นเรื่องขอสัญชาติ มีเงื่อนไขอื่นใดในการขอสัญชาติหรือไม่
- กรณีเด็กที่เกิดในต่างประเทศจากบุคคลที่มีสัญชาติของรัฐที่อาจกลายเป็นคนไร้สัญชาติ
 - ในกรณีนี้ มีการอนุมัติสัญชาติแบบอัตโนมัติ ณ ตอนเกิดหรือ ณ ตอนที่ขอยื่นเรื่องขอสัญชาติ หรือทั้งสองประการหรือไม่ ถ้าการอนุมัติสัญชาติจะมีได้ก็ต่อเมื่อได้รับคำร้อง มีเงื่อนไขอื่นใดในการยื่นคำร้องหรือไม่

- กรณีเด็กที่เกิดบนเรือ เครื่องบิน หรือที่อื่นใดขณะที่มีการเดินทางจากที่หนึ่งไปที่หนึ่ง มีระบุไว้ในบทบัญญัติว่าด้วยการขอรับสัญชาติโดยการเกิดบนอาณาเขตดินแดนหรือไม่

2.3 ช่องว่างในกฎหมายว่าด้วยเรื่องภาวะการเป็นพลเมืองที่จะนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติ

การได้สัญชาติ

- หญิงและชายมีสิทธิเท่าเทียมกันหรือไม่ในการใช้สิทธิสืบทอดสถานะการเป็นพลเมืองให้กับบุตรของตนไม่ว่าจะเกิดภายในหรือนอกประเทศ
- บุตรที่เกิดนอกสมรสมีสิทธิในการมีสัญชาติเท่าเทียมกับเด็กที่เกิดในสมรสของรัฐนั้น ๆ หรือไม่

การสละสัญชาติ

กฎหมายแห่งชาติดูอนุญาตให้มีการสละสัญชาติโดยสมัครใจหรือไม่ ถ้ามี

- มีเงื่อนไขในการสละสัญชาติโดยต้องได้รับสัญชาติอื่นก่อน หรือต้องมีการยืนยันอย่างเป็นทางการจากรัฐอื่นว่าได้อนุมัติให้ถือสัญชาติของรัฐนั้น หรือไม่
- จะมีอะไรเกิดขึ้นถ้าการสละสัญชาติได้รับอนุมัติบนพื้นฐานของการคาดคะเนว่าสัญชาติอื่นนั้นจะได้รับแต่สัญชาติที่สองนั้นยังไม่เคยได้รับในทางปฏิบัติ

การสูญเสียและการถูกเพิกถอนสัญชาติ

- ผู้หญิงจะสูญเสียสัญชาติของตนไปโดยอัตโนมัติหรือไม่ ถ้าสมรสกับชาวต่างชาติ
 - ผู้หญิงจะสูญเสียสัญชาติที่ได้รับจากรัฐของสามีโดยอัตโนมัติหรือไม่ ถ้าในกรณีที่มีการหย่าร้าง การตาย หรือการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของสามี

อนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะ

การไร้สัญชาติ มาตรา 1 (1)

รัฐภาคีจะต้องให้สัญชาติของรัฐกับบุคคลที่ได้เกิดในอาณาเขตดินแดนผู้ซึ่งอาจจะกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 78, ย่อหน้า (b)

เรียกร้องให้รัฐลงมติขอกฎหมายด้านสัญชาติด้วยการทบทวนที่จะลดภาวะการไร้สัญชาติอันเป็นหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะการป้องกันการถอนสัญชาติอย่างพลการ และโดยการจำกัดข้อกำหนดที่จะอนุญาตให้มีการละสัญชาติหนึ่งโดยปราศจากการได้สัญชาติจากประเทศอื่นก่อน

- การมีถิ่นที่อยู่เป็นระยะเวลานานในต่างประเทศจะนำไปสู่การสูญเสียสัญชาติหรือไม่ ถ้าใช่
 - ภาวะนั้นจะเกิดขึ้นได้จากสถานการณ์ใดบ้าง
- การที่ไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่บังคับด้านทหารหรือหน้าที่พลเมืองอื่นหรือการหนีทหารจะนำไปสู่การเพิกถอนสถานะการเป็นพลเมืองได้หรือไม่
- กฎหมายในประเทศกำหนดให้มีการเพิกถอนสัญชาติในกรณีใดได้รับสัญชาติจากการบิดเบือนข้อเท็จจริงหรือจากการกระทำการอันใดอันเป็นการฉ้อฉลหรือไม่ ถ้าใช่
 - มีการจำกัดระยะเวลาที่จะไม่อนุญาตการเพิกถอนสัญชาติหรือไม่
 - มีการคำนึงถึงความรุนแรงของการบิดเบือนข้อเท็จจริง หรือความผิดที่กระทำ หรือไม่
 - มีการนำสภาวะการณ์อื่นที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาหรือไม่ รวมถึง

ความสัมพันธ์อื่นใดกับประเทศที่เกี่ยวข้อง (เช่น ระยะเวลาของการมีถิ่นที่อยู่ การเกิดที่นั่น)

- การเพิกถอนสัญชาติของบิดามารดาจะนำไปสู่การเพิกถอนสัญชาติของเด็กหรือไม่ ถ้าใช่
 - มีข้อคุ้มครองอื่นใดรองรับภาวะการไร้สัญชาติ
- บุคคลสามารถสูญเสียหรือถูกเพิกถอนสัญชาติได้หรือไม่ภายใต้สภาวะการณ์อื่นใดนอกเหนือจากที่กล่าวมาถ้าใช่
 - สภาวะการณ์นั้นคืออะไร
 - ประชาชนที่ได้รับสัญชาติจากการเกิดกับบุคคลที่ได้รับสัญชาติการขอแปลงสัญชาติได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกันหรือไม่

บททั่วไป

- บทบัญญัติอื่นใดในกฎหมายว่าด้วยการเป็นพลเมืองมีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มบุคคล จนทำให้ถูกเพิกถอนหรือปฏิเสธการเป็นพลเมือง หรือไม่ (ด้วยเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือด้านอื่น เชื้อชาติหรือเผ่าพันธุ์ ทรัพย์สิน การเกิด หรือสถานะอื่นใด)
- มีช่องว่างใด ๆ ในกฎหมายที่จะนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติหรือมีเหตุอื่นใดที่จะทำให้เกิดการไร้สัญชาติได้หรือไม่
- บทบัญญัติในกฎหมายว่าด้วยพลเมืองหรือบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญมีความขัดแย้งกับกฎหมายอื่นที่จะส่งผลให้เกิดสภาวะการไร้สัญชาติได้หรือไม่

2.4 แนวทางปฏิบัติราชการที่อาจนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติ

- วิธีปฏิบัติด้านบริหารจัดการหรือด้านอื่น ๆ อาจนำหรือจะนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติได้หรือไม่

- มีมาตรการที่เกี่ยวข้องกับการขอรับ การสูญเสีย การเพิกถอน และการเปลี่ยนสัญชาติ การยืนยันและการพิสูจน์สัญชาติที่
 - มีการจัดวางแผนทางเป็นลายลักษณ์อักษรและมีการเผยแพร่ต่อสาธารณะหรือไม่
 - มีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพในกรอบเวลาอันเหมาะสมหรือไม่
 - ค่าธรรมเนียมถูกตั้งไว้อย่างเหมาะสมหรือมีการยกเว้นค่าธรรมเนียม หรือไม่
- มีความช่วยเหลือด้านกฎหมายให้กับกลุ่มบุคคลที่ต้องการหรือไม่
- มีการเลือกปฏิบัติอันนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติหรือไม่

2.5 การจดทะเบียนเกิด

- จำนวนเด็กที่อายุต่ำกว่า 5 ปี ที่ได้รับการจดทะเบียนเกิดนั้นมีอัตราจำนวนร้อยละเท่าไร
- มีการจัดตั้งกระบวนการสำหรับการจดทะเบียนเกิดภายในท้องถิ่นหรือไม่
- กฎหมายภายในประเทศกำหนดให้ผู้ปกครองต้องจดทะเบียนเด็กที่เกิดทันทีหลังการเกิดหรือไม่
 - มีการประชาสัมพันธ์อย่างดีในด้านหน้าที่ของการจดทะเบียนเกิดหรือไม่
 - มีการกำหนดระยะเวลาการจดทะเบียนเกิดหรือไม่ ถ้ามี
 - มีกระบวนการใด ๆ รองรับถ้าเกิดการล่าช้าในการขอจดทะเบียนเกิด
- การจดทะเบียนเกิดมีค่าธรรมเนียมหรือไม่ ถ้ามี
 - ระบุด้วยหากว่ามีค่าใช้จ่ายเกิดขึ้นถ้าขอจดทะเบียนเกิดหลังจากเวลากำหนด
- บิดามารดาของเด็กสามารถขอจดทะเบียนเกิดให้บุตรหรือไม่หากบิดามารดาของเด็กไม่มีถิ่นที่อยู่ตามกฎหมายในประเทศนั้น หรือ ถ้าบิดามารดาเด็กไม่ได้มีเอกสารประจำตัวที่ยังคงมีอายุการใช้งานได้อยู่
- มีการเอื้ออำนวยให้ประชากรเข้าถึงการจดทะเบียนเกิดหรือไม่
 - การจดทะเบียนเกิดสามารถทำได้โดยการลงทะเบียนอัตโนมัติผ่านทางโรงพยาบาลหรือเจ้าหน้าที่ ผดุงครรภ์ หรือผ่านทางหน่วยจดทะเบียนเกิดเคลื่อนที่ได้หรือไม่
 - ถ้าเด็กทุกคนที่เกิดในอาณาเขตไม่สามารถจดทะเบียนเกิดได้ รัฐ และ/หรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้มีความพยายามที่จะประกันว่าจำนวนเด็กที่เข้าสู่ระบบการลงทะเบียนเกิดจะมีเพิ่มมากขึ้นหรือไม่
- มีข้อมูลอะไรที่ระบุไว้ในการจดทะเบียนเกิดบ้าง (เช่น ชื่อ เพศ วันเดือนปีเกิด สถานที่เกิด ชื่อบิดามารดา สัญชาติของบิดามารดา และที่อยู่ ชื่อและลายเซ็นต์ของเจ้าหน้าที่ทะเบียน)

อนุสัญญาสิทธิเด็ก, มาตรา 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน
2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

- ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องระบุสัญชาติของเด็กในทะเบียนเกิด เจ้าหน้าที่พิจารณาสัญชาติของเด็กอย่างไร (เช่น คำให้การของบิดามารดา หนังสือเดินทาง ใบรับรองการเป็นพลเมือง)
- ถ้าเจ้าหน้าที่ต้องระบุสัญชาติของบิดามารดาของเด็กในทะเบียนเกิด เจ้าหน้าที่พิจารณาสัญชาติของบิดามารดาเด็กอย่างไรในการถือสัญชาตินั้น ๆ (เช่น คำให้การของบุคคล หนังสือเดินทาง ใบรับรอง การเป็นพลเมือง)

- เด็กได้รับการออกสูติบัตรหรือไม่ ถ้าไม่
 - โรงพยาบาลออกใบรับรองชนิดอื่นที่จะพิสูจน์การเกิดของเด็กหรือไม่
 - ถ้ากรณีเกิดที่บ้าน ผดุงครรภ์ออกใบรับรองการเกิดหรือไม่
 - มีเอกสารแบบอื่นใดในการรับรองการเกิดหรือไม่

2.6 ภาวะการไร้สัญชาติเป็นต้นเหตุของการเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้ลี้ภัย

- ภาวะการไร้สัญชาติที่มีอยู่หรือการเกิดปัญหาการไร้สัญชาตินั้นนำไปสู่การเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้ลี้ภัยหรือไม่

2.7 การป้องกันการไร้สัญชาติในบริบทของการอพยพ

ผู้อพยพจากต่างประเทศที่ปัจจุบันอาศัยในประเทศที่ใช้วีเคราะห์

- เจ้าหน้าที่รัฐมีวิธีการอื่นใดที่จะช่วยกลุ่มผู้อพยพที่มีปัญหาในการแสดงอัตลักษณ์ของตนรวมถึงสัญชาติของตน (เช่น ผู้อพยพที่ไม่มีหนังสือเดินทางฉบับจริงหรือเอกสารแสดงตนอื่นใด)
- เจ้าหน้าที่รัฐมีความกระตือรือร้นในการแสวงหาความร่วมมือกับประเทศอื่น ๆ เพื่อที่จะพิสูจน์สัญชาติของผู้อพยพหรือไม่

ผู้อพยพจากประเทศที่ใช้ในการวิเคราะห์ที่อาศัยในต่างประเทศ

- เจ้าหน้าที่รัฐร่วมมือกับประเทศอื่น ในการพิสูจน์เอกลักษณ์ของบุคคลจากต่างประเทศที่ปรากฏว่าเป็นบุคคลถือสัญชาตินั้นแล้วหรือไม่ ถ้าใช่
 - มีนโยบายใดที่ช่วยเหลือบุคคลเหล่านี้ให้ได้ใช้สิทธิของตนเพื่อขอรับสัญชาตินั้น ๆ รวมถึงสิทธิในการขอรับหนังสือเดินทางและเพื่อเดินทางกลับ
- สิทธิในการเดินทางกลับเข้าประเทศตามหนังสือเดินทางนั้นได้ปรากฏในหมวดเฉพาะอื่นใดหรือไม่สำหรับประเภทของคนที่ถือสัญชาติอาศัยอยู่ในต่างประเทศ

2.8 การป้องกันการไร้สัญชาติในกรณีการสืบทอดรัฐ

- ถ้ามีการสืบทอดรัฐ⁴เกิดขึ้นในเวลาอันใกล้ มีกฎเกณฑ์ใด ที่จะนำมาใช้สำหรับการวินิจฉัยสัญชาติให้กับกลุ่มประชากรที่ได้รับผลกระทบนั้น

⁴ คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศ ได้ระบุในร่างมาตราเรื่องสัญชาติของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวกับการสืบทอดรัฐ (เอกสารแนบท้ายของมติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 55/153) ในการจำกัดการสืบทอดรัฐไว้ว่า "การสืบทอดรัฐ" หมายถึง การเข้าถือความรับผิดชอบในเรื่องความสัมพันธ์ของอาณาเขตแดนระหว่างประเทศของรัฐหนึ่งโดยอีกรัฐหนึ่ง"

- บุคคลทุกคนที่มีความสัมพันธ์กับรัฐอย่างเหมาะสมจะได้รับอนุมัติสัญชาติจากรัฐที่สืบทอดหรือไม่ ถ้าหากบุคคลนั้นจะต้องกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ (เช่น ความสัมพันธ์อันอาจเกิดจากถิ่นที่อยู่อาศัย การเกิดในอาณาเขตแดนของรัฐนั้น ผลผูกพันทางกฎหมายของรัฐที่ได้รับการสืบทอดหรือกฎหมายอื่น)
 - บุคคลสามารถคงไว้ซึ่งสัญชาติเดิมของตนจากรัฐที่ถูกลบออกได้หรือไม่ ถ้าบุคคลนั้นอาจจะต้องกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ
- ในกรณีที่จะมีการสืบทอดรัฐปรากฏขึ้นในระยะอันใกล้ มีมาตรการใดที่จะนำมาใช้เพื่อหลีกเลี่ยงภาวะเสี่ยงของการไร้สัญชาติหรือไม่ รวมถึงการแก้ไขกฎหมายด้านพลเมือง การเจรจาข้อตกลงต่าง ๆ เกี่ยวกับการออกกฎหมายเรื่องสัญชาติ การลงทะเบียนและการออกเอกสารให้บุคคลที่ไม่มีสถานะพลเมืองหรือการจดทะเบียนเกิด

2.9 ผู้ลี้ภัยที่เดินทางกลับอย่างสมัครใจ

ข้อสังเกต การสมัครใจเดินทางกลับในรูปแบบอื่น ๆ ได้ถูกกล่าวในหนังสือกรอบทำงานด้านช่องว่างของประเด็นความคุ้มครองเพื่อการวิเคราะห์ในด้านผู้ลี้ภัย (*Protection Gaps Framework for Analysis on Refugees*)

- มีข้อกำหนด นโยบาย หรือด้านบริหารจัดการ หรือมาตรการใด ๆ ที่จะส่งผลให้ผู้ลี้ภัยสูญเสียสัญชาติของตนหรือจะกีดกันไม่ให้ผู้ลี้ภัยเด็กได้รับสัญชาติของบิดามารดาของตนหรือไม่
- ในข้อตกลงสามฝ่ายที่มีอยู่ระหว่างรัฐที่เกี่ยวข้องกับ UNHCR ได้มีการยืนยันสัญชาติของผู้เดินทางกลับและเด็ก ๆ ที่เกิดในต่างแดนหรือไม่ มีการอำนวยความสะดวกสำหรับการแปลงสัญชาติให้คู่สมรสต่างชาติหรือไม่
- ผู้เดินทางกลับเผชิญอุปสรรคในการปรับตัวเข้าสู่สังคมเพราะปัญหาด้านสัญชาติของตนหรือไม่ หรือสาเหตุจากสถานะที่เคยเป็นผู้ไร้สัญชาติมาก่อนหรือไม่
- มีการติดตามดูแลผู้เดินทางกลับเพื่อประเมินและหยิบยกประเด็นปัญหาที่เกิดขึ้นหรือไม่
- มีสิทธิในการขอรับคืนเอกสารด้านการเป็นพลเมืองในถิ่นอาศัยเดิมหรือไม่
- ในทางปฏิบัติผู้เดินทางกลับสามารถเข้าถึงเอกสารเหล่านี้ได้หรือไม่

2.10 การลดภาวะการไร้สัญชาติ

ด้านทั่วไป

- มีบุคคลไร้สัญชาติจำนวนเท่าไรที่ได้รับสัญชาติในปีที่ผ่านมา
- มีมาตรการเฉพาะในการแก้ไขปัญหาการไร้สัญชาติที่ยืดเยื้อหรือไม่ (เช่น ข้อเสนอเพื่อการแก้ไขกฎหมายการรณรงค์เผยแพร่ข้อมูลด้านการดำเนินการ การรณรงค์เคลื่อนที่ด้านสัญชาติ)

การแปลงสัญชาติ

- อธิบายโดยย่อเกี่ยวกับกระบวนการและเงื่อนไขของการขอแปลงสัญชาติของบุคคลไร้สัญชาติ
- การแปลงสัญชาติของบุคคลไร้สัญชาติมีระบุในกฎหมายว่าด้วยสัญชาติด้วยหรือไม่

- ถ้าใช้มีการอำนวยความสะดวกในด้านการแปลงสัญชาติเกี่ยวข้องกับข้อกำหนดต่อไปนี้หรือไม่
 - การลดกฎเกณฑ์ที่เกี่ยวข้องกับระยะเวลาของการมีถิ่นที่อยู่ถูกนำมาเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นสำหรับการแปลงสัญชาติหรือไม่
 - สิทธิในถิ่นที่อยู่ที่อนุญาตให้กับบุคคลไร้สัญชาติได้รับการยอมรับหรือไม่ กรณีที่มีการพิจารณาถึงกฎเกณฑ์เรื่องถิ่นที่อยู่นั้นมีความเกี่ยวข้องกับการแปลงสัญชาติ หรือไม่
 - มีการปรับปรุงกระบวนการให้ง่ายขึ้นหรือไม่
 - มีการลดหย่อนค่าธรรมเนียมหรือไม่
 - มีการยกเว้นคุณสมบัติด้านภาษาหรือด้านอื่น ๆ หรือไม่
 - กฎเกณฑ์อื่น ๆ (กรณีระบุ)

วิธีการอื่นในการขอสัญชาติ

- อธิบายโดยย่อหากมีวิธีการหรือเงื่อนไขอื่นใดในการขอสมัครสัญชาติของบุคคลไร้สัญชาติ (เช่น การประกาศการมีสิทธิในการเลือก การเปลี่ยนกฎเกณฑ์ด้านกฎหมายที่จะให้สัญชาติกับบุคคลที่เกิดหรือมีถิ่นที่อยู่อาศัยในดินแดน)

ข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการในการขอสัญชาติ

- มีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างเต็มที่เกี่ยวกับการขอสัญชาติ (และการคืน) การเป็นพลเมือง รวมถึงระเบียบของการแปลงสัญชาติหรือไม่
 - ระเบียบเกี่ยวกับการขอสัญชาติมีระบุเป็นลายลักษณ์อักษรหรือไม่
 - มีกิจกรรมเผยแพร่ข่าวสารให้กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติและกลุ่มประชากรอื่นเกี่ยวกับระเบียบการนี้หรือไม่
- การระดมเผยแพร่ข้อมูลโดยใช้สื่อที่บุคคลไร้สัญชาติจะเข้าถึงได้ได้รับการเอาใจใส่หรือไม่ และภาษาที่ใช้เป็นภาษาของตนหรือไม่

ปัจจัยที่จะขัดขวางประสิทธิภาพของกระบวนการในการขอรับสัญชาติ

- กระบวนการข้างต้นซับซ้อนเกินความจำเป็นหรือไม่
- กระบวนการมีระยะเวลาเนิ่นนานเกินความจำเป็นหรือไม่
- ค่าใช้จ่ายเป็นที่ยอมรับได้หรือไม่ และ ถ้าไม่ ยกเว้นค่าใช้จ่ายได้หรือไม่
- มีความช่วยเหลือทางกฎหมายให้กับบุคคลที่ต้องการหรือไม่

การช่วยเหลือเยียวยาอย่างมีประสิทธิภาพ

- มีการช่วยเหลืออย่างเหมาะสมรองรับให้กับบุคคลที่ถูกปฏิเสธหรือถูกเพิกถอนสัญชาติโดยพลการหรือไม่ ถ้ามี
 - ถ้าประเทศหนึ่งได้มีข้อตกลงกับอีกรัฐหนึ่งในเรื่องการรับกลับเข้าประเทศ มีข้อกำหนดหรือไม่ในการขอสัญชาติหรือขอรับคืนสัญชาติของผู้อพยพที่ไร้สัญชาติในเดินทางกลับคืนถิ่นเพราะการไร้สัญชาติเกิดขึ้นเนื่องมาจากการถูกปฏิเสธหรือเพิกถอนสัญชาติโดยพลการ

2.11 การลดภาวะการไร้สัญชาติจากสาเหตุของการสืบทอดรัฐ

- หากการไร้สัญชาติเกิดขึ้นตั้งแต่มีการสืบทอดรัฐ (รวมถึงการประกาศอิสรภาพ) อธิบายโดยย่อว่าการเป็นพลเมืองได้ถูกบัญญัติไว้ในกฎหมายและนำมาใช้ปฏิบัติอย่างไร
- สัญชาติของรัฐที่สืบทอดนั้นได้รับอนุมัติบนมูลฐานของปัจจัยต่อไปนี้หรือไม่
 - ภูมิลำเนาถิ่นที่อยู่หรือถิ่นที่อยู่เดิมในอาณาเขตดินแดนที่ถูกจัดตั้งให้เป็นส่วนหนึ่งของรัฐสืบทอด
 - การเกิดในอาณาเขตดินแดน
 - พันธะผูกพันทางกฎหมายในอาณาเขตดินแดนของรัฐที่ถูกสืบทอด (เช่น สาธารณรัฐ สมาพันธรัฐ จังหวัด หรือ รัฐ)
- มีข้อค้ำกันใดบ้างที่จะประกันว่าบุคคลจะได้อนุมัติสัญชาติบนมูลฐานของความสัมพันธ์ด้านอื่นถ้าหากว่าบุคคลนั้นจะกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ
 - บุคคลที่จะกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาตินั้นจะยื่นคำร้องขอสัญชาติจากมูลเหตุของความสัมพันธ์อื่นได้หรือไม่

2.12 การตั้งถิ่นฐานระหว่างประเทศของบุคคลไร้สัญชาติ

- บุคคลไร้สัญชาติได้รับการพิจารณาในโครงการตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่นหรือไม่ ถ้าใช่
 - กลไกใดบ้างที่มีอยู่เพื่อใช้พิจารณาถึงความจำเป็นในการตั้งถิ่นฐาน
 - ใครเป็นผู้ปฏิบัติที่เกี่ยวข้องด้านการวินิจฉัยรายบุคคล
 - กฎเกณฑ์อะไรที่นำมาใช้ในการตั้งถิ่นฐาน
 - เป็นเรื่องง่ายหรือไม่ในการขอรับหนังสือเดินทางที่จำเป็นหรือการตรวจลงตรา (วีซ่า) ถ้าไม่อุปสรรคนั้นมีอย่างไร

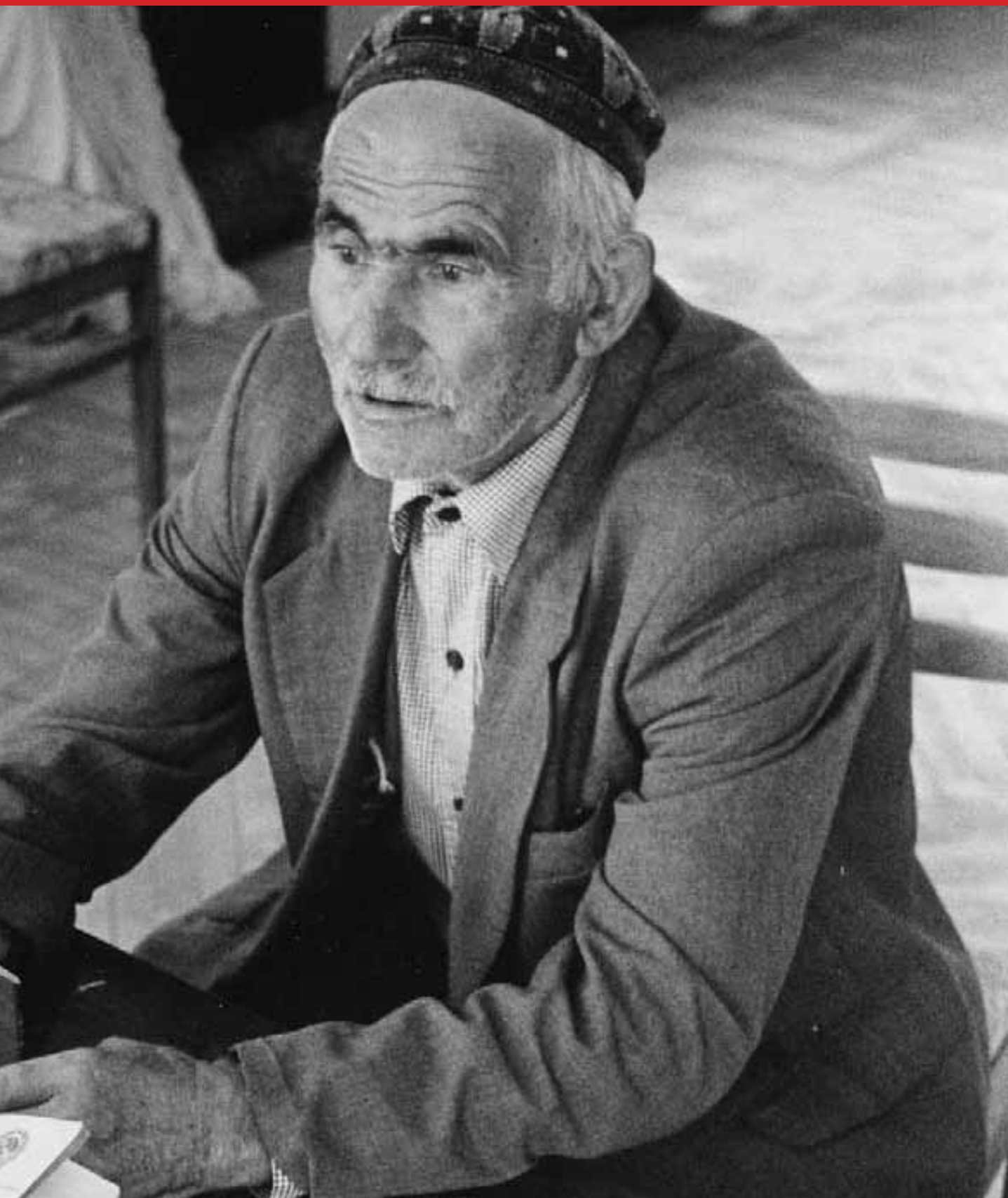
2.13 ผลของการได้รับสัญชาติในทางปฏิบัติ

- หลังจากการได้รับสัญชาติแล้วการออกเอกสารประจำตัวสำหรับรายบุคคลเป็นไปอย่างทันท่วงทีหรือไม่
- บุคคลที่เคยเป็นผู้ไร้สัญชาติมาก่อนสามารถใช้สิทธิโดยทั่วไปที่ได้จากสัญชาติหรือไม่ ซึ่งรวมถึง
 - สิทธิในที่อยู่อาศัยในประเทศ และการเดินทางกลับเข้าประเทศ
 - สิทธิในการมีหนังสือเดินทาง
 - สิทธิในการเลือกตั้งและการประกอบธุรกิจ รวมถึงการเข้าร่วมในกิจกรรมสาธารณะ
 - สิทธิในการได้รับการจ้างงานในบริการสาธารณะ
 - สิทธิที่พึงได้อื่น ๆ ที่สงวนไว้สำหรับคนสัญชาตินั้น ๆ
- บุคคลที่เคยเป็นบุคคลไร้สัญชาติมาก่อนเผชิญกับการเลือกปฏิบัติในด้านการใช้สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม พลเมืองและการเมืองที่เกี่ยวข้องกับการไร้สัญชาติมาก่อนหรือไม่
- บุคคลที่เคยเป็นบุคคลไร้สัญชาติมาก่อนได้ถูกรวมเข้าในโครงการพัฒนาทั้งในประเทศและระหว่างประเทศหรือไม่

โครงการช่วยเหลือของ UNHCR ช่วยชาวโครเอเชียที่ถูกรับไปยังเอเชียกลางช่วงสงครามโลกครั้งที่สองให้ได้รับสัญชาติยูเครน

3. กระบวนการให้ความคุ้มครองที่เป็นธรรมและการมีเอกสารแสดงตน

ในขณะที่การพิจารณาการไร้สัญชาติเป็นรายบุคคลอาจจะไม่เหมาะสมในทุกสถานการณ์⁵ แต่ในหลายสถานการณ์นับเป็นก้าวแรกที่จะนำไปสู่การตอบสนองที่มีประสิทธิภาพที่จะทำให้รัฐ UNHCR และหน่วยปฏิบัติหน่วยอื่นได้ดำเนินการเพื่อให้แน่ใจว่าบุคคลไร้สัญชาติได้รับความคุ้มครอง จากการตรวจสอบความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ในรัฐหนึ่งหรือมากกว่าทำให้เกิดข้อสรุปว่าบุคคลหนึ่งอาจจะได้รับสัญชาติอย่างแท้จริง การพิจารณาสถานภาพไม่เพียงเกี่ยวข้องกับบุคคลที่อยู่นอกอาณาเขตเท่านั้น บุคคลอาจต้องเผชิญกับความทุกข์ทรมานเมื่อพบว่าตนเป็นบุคคลไร้สัญชาติแม้ว่าในประเทศที่ตนมีถิ่นอาศัย หรืออีกด้านหนึ่ง อาจจะเป็นว่าประเทศที่ตนพำนักอาศัยอยู่หรือต่างประเทศได้รับรองสถานภาพการไร้สัญชาตินั้นเป็นเรื่องสำคัญอย่างยิ่งเพราะสิ่งนี้เป็นประตูที่จะก้าวไปสู่การได้ใช้สิทธิต่างๆ เช่น การอยู่อาศัย เอกสารประจำตัวและเอกสารอื่นๆ ที่ยืนยันสถานะพลเมือง เช่น ทะเบียนสมรส ที่นับว่าเป็นสิ่งพิสูจน์อันมีค่าอย่างยิ่งสำหรับเป้าหมายหลักในการแสดงตนและเพื่อใช้ในการพิจารณาสัญชาติ และเป็นการเปิดทางในการได้ใช้สิทธิจำนวนหนึ่งได้ เช่น การเดินทางอย่างเสรี และการศึกษา

3.1 กระบวนการที่ใช้ในการพิจารณาสถานะไร้สัญชาติของบุคคล

- มีกระบวนการที่เป็นทางการภายในประเทศที่จะมีผลทำให้การพิจารณาว่าบุคคลหนึ่งเป็นผู้ไร้สัญชาติหรือไม่
 - ถ้าใช่ การพิจารณานั้นทำผ่าน
 - กระบวนการพิเศษเพื่อใช้พิจารณาบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
 - กระบวนการพิจารณาสัญชาติ เช่น กระบวนการพิจารณาขอลี้ภัยภายในประเทศหรือไม่
 - กระบวนการอื่น ๆ (โปรดระบุ)
- ถ้าไม่มีกระบวนการอย่างเป็นทางการเพื่อใช้พิจารณาบุคคลไร้สัญชาติ โปรดอธิบายวิธีการอื่น ๆ ที่มีขึ้นเพื่อรับรองสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติในทางกฎหมาย

3.2 การพิจารณาสถานภาพที่ยุติธรรมและมีประสิทธิภาพ

- หากมีกระบวนการอย่างเป็นทางการในการพิจารณาสถานะการไร้สัญชาติ กระบวนการนั้นมี
 - การให้คำปรึกษาทางกฎหมายหรือไม่
 - การตีความที่ตรงไปตรงมาและมีมาตรฐานหรือไม่
 - มีเหตุผลที่เป็นลายลักษณ์อักษรของการตัดสินใจหรือไม่
 - มีโอกาสที่จะยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่อิสระหรือไม่ (พร้อมกับการแจ้งให้ทราบถึงสิทธิในการอุทธรณ์ที่ใช้ได้ในระยะเวลาที่เหมาะสม)

⁵ ตัวอย่างเช่น ในสถานการณ์โดยรวมของกลุ่มใหญ่ (large-scale) ที่จำนวนประชากรมีความผูกพันด้านประวัติศาสตร์กับถิ่นที่อยู่อาศัยของตน อาจจะเป็นการเหมาะสมกว่าที่จะแสวงหาวิธีแก้ไขปัญหาคือจะรวบรวมถึงสถานการณ์ทั้งหมดของสมาชิกทุกคนในกลุ่มคนกลุ่มใหญ่นั้น

- ในกรณีที่มีการตัดสินมีผลกระทบต่อการทำนกอาศัยตามกฎหมาย บุคคลนั้นมีสิทธิที่จะพำนักอยู่ในประเทศระหว่างรอผลการตัดสินขั้นสุดท้ายของกระบวนการตัดสินหรือไม่
- มีกลไกตามกฎหมายที่สามารถแย้งต่อการตัดสินขั้นที่สองหรือไม่
 - ถ้ามี อธิบายกลไกที่กล่าวนั้นโดยย่อ
- ภาระในการพิสูจน์เพื่อกระบวนการพิจารณานั้นตกอยู่กับผู้ร้องหรือผู้ตัดสิน
- มีหลักฐานที่ต้องการชนิดใดบ้างที่ใช้ประกอบคำร้องหากว่าผู้ร้องเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งที่เขามีความสัมพันธ์อย่างเหมาะสม (เช่น การทบทวนกฎหมายว่าด้วยการเป็นพลเมือง สุตติบัตร ใบรับรองการเป็นพลเมือง หนังสือเดินทาง คำยืนยันจากตัวแทนสำนักงานชุด คำปฏิญาณของพยาน)
- ข้อกำหนดที่วางไว้เื้อื่อต่อ ผู้หญิง ผู้สูงอายุ เด็กหญิงและเด็กชาย ที่อยู่ในกระบวนการพิจารณาหรือไม่
- มีการแจ้งคำตัดสินในระยะเวลาที่เหมาะสมหรือไม่
- UNHCR มีบทบาทในการให้คำปรึกษา, เป็นผู้สังเกตการณ์ หรือเป็นผู้ปฏิบัติกรด้วยหรือไม่
- มีการจัดการฝึกอบรมให้กับผู้ที่ตัดสินสถานภาพ ทนาย และที่ปรึกษากฎหมายหรือไม่
 - ถ้ามี ใครเป็นผู้อบรม และศักยภาพเหล่านี้จะได้รับการสนับสนุนต่อไปได้อย่างไร

3.3 สถานภาพของการพำนักอาศัย

- บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิในการพักอาศัยในประเทศได้อย่างไรบ้าง
 - สิทธิในถิ่นที่อยู่อาศัยของบุคคลไร้สัญชาติเปรียบเทียบกับของผู้ถือสัญชาติ และบุคคลที่ไม่ได้เป็นพลเมืองแตกต่างกันอย่างไรบ้าง
 - มีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างกลุ่มของบุคคลไร้สัญชาติ หรือไม่
- สมาชิกในครอบครัวของบุคคลที่ได้รับการรับรองว่าเป็นบุคคลไร้สัญชาติได้รับสถานะเท่าเทียมกันหรือไม่ ถ้าหากว่าพวกเขาไม่สามารถเข้าถึงสิทธิการเป็นพลเมืองอย่างแท้จริงได้
 - ถ้าไม่ อะไรคือผลกระทบต่อสมาชิกในครอบครัวนั้น ๆ
- มีสถานการณ์ใดบ้างที่สิทธิในถิ่นพำนักอาศัยของบุคคลไร้สัญชาติจะถูกเพิกถอนได้
 - บุคคลไร้สัญชาติสามารถอุทธรณ์ได้ตามความเหมาะสมหรือไม่ต่อการถูกเพิกถอนสิทธิในถิ่นที่อยู่
- บุคคลไร้สัญชาติที่มีถิ่นที่อยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมายจะได้รับสิทธิในการรวมครอบครัวกับสมาชิกครอบครัวที่อาศัยอยู่ในประเทศอื่นได้หรือไม่
 - ถ้าได้ คนไร้สัญชาติมีสิทธิเท่าเทียมกับผู้สัญชาติหรือบุคคลที่มีใช่เป็นพลเมืองในสถานการณ์เช่นเดียวกันหรือไม่

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 ย่อหน้า (I)

ส่งเสริมให้รัฐแสวงหาหนทางแก้ไขที่เหมาะสมให้กับบุคคลที่เดินทางโดยมิได้เจตนาหรือไม่ได้ถือเอกสารประจำตัวฉบับจริง รวมถึงคนอพยพและบุคคลที่ถูกลักพาหรือถูกค้ำมนุษย์ และในเวลาจำเป็นและเหมาะสม ให้รัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือกันในการตรวจสอบสถานภาพของสัญชาติ และให้เป็นไปตามหลักการของการเคารพในสิทธิมนุษยชนของแต่ละบุคคลรวมถึงกฎหมายระดับชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย

3.4 เอกสารของรายบุคคล

- บุคคลไร้สัญชาติทั้งหมด (รวมถึงผู้หญิง ผู้ติดตาม เด็กไร้ผู้ติดตามและหรือเด็กที่อยู่ตามลำพัง) ได้รับเอกสารประจำตัวเป็นรายบุคคลหรือไม่
 - ใครเป็นผู้ออกเอกสารนั้นและออกโดยใช้วิธีการใด
 - หน่วยงานรัฐต่าง ๆ และหน่วยงานเอกชนที่เกี่ยวข้อง (เช่น ตำรวจ เจ้าหน้าที่ด้านที่อยู่อาศัย เจ้าหน้าที่สาธารณสุข นายจ้างภาคเอกชน ธนาคาร เจ้าของที่ดิน) ยอมรับเอกสารประจำตัวนี้หรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอุปสรรคในการใช้สิทธิเพื่อขอเอกสารแสดงตนเป็นรายบุคคลหรือไม่
 - ถ้ามี อธิบายถึงอุปสรรคนั้นและมีวิธีการแก้ไขอย่างไร
 - มีผลอย่างไรในการมีสถานะบุคคลตามกฎหมาย

3.5 เอกสารด้านพลเรือน

โปรดสังเกตว่าเรื่องการจัดทะเบียนเกิดนั้นได้อธิบายไว้ในบทที่สองแล้ว

- มีการจดทะเบียนสมรสให้คู่สมรสหรือไม่
 - ใครเป็นผู้ออกเอกสารนั้นและออกให้โดยใช้วิธีการอะไร
- บุคคลไร้สัญชาติที่สมรสกับพลเมืองของประเทศได้รับสิทธิเท่าเทียมกับคู่สมรสของตนหรือไม่
 - การใช้ชีวิตร่วมกันหรือการแต่งงานแบบไม่เป็นทางการได้รับการยอมรับหรือไม่ ถ้าไม่ สิ่งนี้มีผลต่อเอกภาพของครอบครัวหรือไม่
- มีการออกไปมรณบัตรหรือไม่ ถ้ามี ใครเป็นผู้ออก
- บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอุปสรรคในการขอรับเอกสารพลเรือนต่าง ๆ หรือไม่
 - ถ้าใช่ อุปสรรคนั้นคืออะไรและพวกเขาเอาชนะอุปสรรคนั้นได้อย่างไร
- หากปราศจากเอกสารด้านพลเรือนบุคคลไร้สัญชาติจะเสี่ยงต่อการไม่ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายหรือไม่

3.6 เอกสารการเดินทาง

- มีการออกหนังสือเดินทางให้กับบุคคลไร้สัญชาติประเภท *de jure* ตามมาตราที่ 28 ของอนุสัญญา ปี ค.ศ. 1954 หรือเอกสารเดินทางอื่น ๆ หรือไม่
 - ใครเป็นผู้ออกเอกสารเดินทางนั้น
 - หน่วยงานต่าง ๆ ของรัฐในประเทศที่พำนักอาศัยและสถานทูตต่างชาติดียอมรับเอกสารเหล่านั้นหรือไม่
 - มีมาตรการใดที่จะป้องกันไม่ให้เกิดการปลอมแปลงเอกสารได้
- มีอุปสรรคหรือข้อจำกัดอื่นใดในการขอรับเอกสารเดินทางหรือไม่
 - มีค่าธรรมเนียมในการขอรับเอกสารหรือไม่
 - มีข้อจำกัดด้านเวลาและลักษณะทางภูมิศาสตร์หรือไม่
 - มีการต่ออายุหรือขอต่ออายุในต่างประเทศได้หรือไม่
- มีการออกหนังสือเดินทางให้กับบุคคลไร้สัญชาติประเภท *de facto* และบุคคลที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาให้เป็นพลเมืองหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติต้องไปขอยื่นคำร้องเพื่อขอตรวจลงตรา (วีซ่า) สำหรับการออกนอกประเทศ และการขอกลับเข้ามาใหม่ เพื่อที่กลับไปยังประเทศที่มีถิ่นพำนักอาศัยหรือไม่
- หน่วยงานของรัฐต่าง ๆ ต้องการการสนับสนุนในการออกเอกสารประจำตัวหรือหนังสือเดินทางหรือไม่ ถ้าใช่ ต้องการการสนับสนุนประเภทใด

กลุ่มบุคคลไร้สัญชาติไฟลีเคอต์ พูดคุยถึงความกังวลในระหว่างการประชุมกับเจ้าหน้าที่ของ UNHCR

4. ความปลอดภัยจากความรุนแรงและการแสวงหาประโยชน์

การให้ความคุ้มครองนั้นรวมถึงการไม่ถูกกลั่นแกล้งหรือเลือกปฏิบัติโดยพลการและการปลอดภัยจากการกระทำอันรุนแรง การละเมิดและการแสวงประโยชน์ สภาพแวดล้อมที่ปลอดภัยคือกลไกบังคับใช้กฎหมายอย่างมีประสิทธิภาพ และสามารถเข้าถึงความเสมอภาคทางกฎหมาย มีการประกันความเท่าเทียมตามกฎหมายและการดำเนินการที่จะได้รับการคุ้มครองและตอบสนองต่อกรณีความรุนแรงและการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้หญิงและเด็ก

4.1 การบังคับใช้กฎหมาย

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 90 ย่อหน้า (s)

ประนามอย่างรุนแรงต่อการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการค้าสตรีและเด็ก ที่แสดงให้เห็นถึงการละเมิดสิทธิมนุษยชน อย่างรุนแรง แสดงความห่วงใยต่อเหยื่อของการถูกค้ามนุษย์ที่ได้รับผลกระทบ ซึ่งกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติอันเนื่องมาจากไม่สามารถแสดงสถานภาพทางกฎหมาย หรือสัญชาติของตนได้ เรียกร้องให้รัฐให้ความร่วมมือในการจัดหาสถานภาพทางกฎหมายหรือสัญชาติของผู้เสียหายจากการค้ามนุษย์เพื่อจะเอื้อประโยชน์ในการหาหนทางแก้ไขสถานะที่บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอยู่อย่างเหมาะสม ทั้งนี้ต้องเคารพต่อสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายอันเป็นที่ยอมรับตามสากล

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติอยู่ในภาวะเสี่ยงที่จะถูกเลือกปฏิบัติหรือเบียดเบียนจากเจ้าหน้าที่และบุคคลอื่น ๆ หรือไม่ วิธีการของหน่วยงานหรือเจ้าหน้าที่ที่ท้องถิ่นที่บังคับใช้กฎหมายนั้นมีผลพัวพันต่อความเสี่ยงต่อบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
 - ความเสี่ยงนั้นแตกต่างจากที่พลเมืองหรือบุคคลที่มีพลเมืองอื่น ๆ ได้ประสบหรือไม่
 - ความคุ้มครองและคดีความอาญาต่อกลุ่มบุคคลกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดนั้นมีน้อยกว่ากลุ่มอื่น ๆ หรือไม่ (เช่น ขึ้นอยู่กับเผ่าพันธุ์ ศาสนา อายุ เพศ ความคิดเห็นทางการเมืองหรือด้านอื่น สัญชาติ หรือกลุ่มสังคมดั้งเดิม การเข้าร่วมกับชนกลุ่มน้อยในประเทศ ทวีปยีสัน การเกิด หรือสถานภาพอื่น)
- ▶ บุคคลไร้สัญชาติมีความเห็นกับหน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายอย่างไร
 - หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายในพื้นที่ที่มีกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติกลุ่มใหญ่อาศัยอยู่นั้นได้รับการฝึกอบรมเรื่องพื้นฐานหลักการของสิทธิมนุษยชนรวมทั้งสิทธิของสตรีและเด็กอย่างไรบ้าง
 - ควรปรับปรุงวิธีการของการบังคับใช้กฎหมายอย่างไร
- ▶ ผู้ชาย สตรี เด็กหญิง เด็กชายที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ ตกอยู่ในความเสี่ยงต่อการค้ามนุษย์มากกว่ากลุ่มพลเมืองหรือกลุ่มที่มีถิ่นพำนักกลุ่มอื่นหรือไม่ ซึ่งรวมถึงสาเหตุของการแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การบังคับใช้แรงงานหรือบริการ การเป็นทาส และการเป็นซาร์บีซี

4.2 ความรุนแรงทางเพศ

- บุคคลไร้สัญชาติที่เป็นผู้หญิง เด็กหญิง ผู้ชาย และเด็กชาย ตกเป็นผู้ถูกกระทำในด้านความรุนแรงทางเพศหรือไม่ ถ้าใช่
 - เป็นความรุนแรงทางเพศประเภทใด และใครเป็นผู้ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นผู้กระทำผิดนั้น
 - การกระทำรุนแรงทางเพศเกิดขึ้นที่แห่งใดมากที่สุด และใครเป็นกลุ่มเป้าหมายมากที่สุด
 - บุคคลไร้สัญชาติเผชิญกับความเสี่ยงที่มากกว่าหรือแตกต่างกันออกไปเมื่อเปรียบเทียบกับประชากรที่เหลือทั้งหมด
- เกณฑ์อายุอย่างต่ำเท่าไรที่ให้มีการยอมความทางเพศได้
- สิ่งต่อไปนี้ได้รับการรับรองทางกฎหมายว่าเป็นคดีอาญาหรือไม่
 - การข่มขืน การล่วงละเมิดและแสวงหาประโยชน์ทางเพศ การคุกคามทางเพศ การค้ามนุษย์ การบังคับค้าประเวณี และความรุนแรงในครอบครัว (ไม่ว่าผู้ถูกกระทำจะเป็นเพศใดก็ตาม)
 - การบังคับแต่งงาน การขลิบอวัยวะเพศของผู้หญิง และประเพณีปฏิบัติอันโหดร้ายอื่น ๆ
- โครงการระดับท้องถิ่นที่มีอยู่นั้นได้ป้องกันและตอบสนองตอบปัญหาความรุนแรงทางเพศหรือไม่ทั้งนี้เพื่อประกันว่า
 - การเพิ่มความตระหนักให้สาธารณะและการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ บุคลากรด้านมนุษยธรรม และหน่วยชุมชนอื่น ๆ
 - ความปลอดภัยด้านกายภาพ การสนับสนุนทางแพทย์ การสนับสนุนทางสังคมจิตวิทยา การปรึกษาข้อกฎหมาย และ การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ
- ผู้ที่ตกเป็นเหยื่อของความรุนแรงเผชิญกับอุปสรรคในการขอรับการช่วยเหลือหรือไม่
 - ถ้าใช่ อุปสรรคนั้นคืออะไร
 - เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับทัศนคติด้านประเพณีหรือวัฒนธรรมหรือไม่
 - เหตุทางชาติพันธุ์ สัญชาติ ด้านการเมือง หรือเอกลักษณ์ด้านอื่น เป็นอุปสรรคในการขอรับความช่วยเหลือหรือไม่
- มีการแก้ปัญหาอะไรบ้างในระยะยาวให้กับผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ
- อะไรที่ควรปรับปรุงเพื่อการป้องกันและการตอบสนองความรุนแรงทางเพศในระดับเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นและระดับชุมชน

4.3 การคุ้มครองเด็ก

- กรอบทำงานด้านกฎหมายและด้านบริหารจัดการส่งเสริมความเป็นอยู่ของเด็กไร้สัญชาติชายหญิงบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกับพลเมืองหรือไม่
 - ให้สังเกตว่ามีความเหลื่อมล้ำในระบบกฎหมายของรัฐกับอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กหรือไม่
- กลไกการคุ้มครองเด็กระดับชาติและระดับชุมชนมีเพียงพอหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อที่จะ
 - สอดส่องติดตามความปลอดภัยและความเป็นอยู่ที่ดีของเด็กไร้สัญชาติทั้งชาย หญิง
 - สนองตอบอย่างมีประสิทธิภาพต่อความเสี่ยงของการคุ้มครองเด็กและเหตุที่อาจเกิดขึ้น
 - จัดให้มีการติดตามผลและให้การสนับสนุนอย่างเหมาะสมกับเด็กและครอบครัว
 - รวมถึงการช่วยเหลือเด็กด้านจิตใจ และ/หรือด้านความพิการ
- มีเกณฑ์อายุการจ้างงานขั้นต่ำเท่าไร
- เด็กชายหญิงที่ไร้สัญชาติ ถูกบังคับให้ทำงานที่หนักหนาสาครจริง เป็นอุปสรรคต่อการศึกษา หรือเป็นอันตรายต่อสุขภาพหรือการเจริญเติบโตหรือไม่
 - มีมาตรการอะไรเพื่อลดความเสี่ยงให้ต่ำที่สุดและแก้ไขความเสี่ยงนี้
 - มีสิ่งใดบ้างที่ชุมชนได้แจ้งถึงความต้องการเพื่อขอรับการสนับสนุนที่จะแก้ไขสิ่งนี้
- เด็กชายหญิงที่ไร้สัญชาติได้สิทธิในการพักผ่อนและการสันทนาการหรือไม่
 - เด็กกลุ่มนี้เข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกด้านกิจกรรมสันทนาการหรือกีฬาหรือไม่
 - เด็กชายและหญิงมีส่วนร่วมในโครงการการพัฒนาที่ตนได้รับประโยชน์หรือไม่

4.4 อีสรระในการเดินทางเคลื่อนย้าย รวมถึงสิทธิที่จะกลับเข้าประเทศ

- มีกฎหมายหรือระเบียบปกครองอะไรบ้างที่เกี่ยวกับการเดินทางเคลื่อนย้ายของบุคคลไร้สัญชาติ
 - เจ้าหน้าที่หน่วยใดเป็นผู้ดูแลเรื่องนี้
- มีข้อจำกัดอีสรภาพในการเดินทางเคลื่อนย้ายภายในอาณาเขตดินแดน และ/หรือ การเลือกสถานที่อยู่อาศัยหรือไม่ ถ้ามี
 - ข้อจำกัดนั้นมีอะไรบ้าง
 - ข้อจำกัดนำไปใช้กับบุคคลที่มีพลเมืองกลุ่มอื่นหรือไม่
 - ข้อจำกัดนั้นเป็นสิ่งจำเป็นเพื่อความมั่นคงแห่งชาติหรือเพื่อความเป็นระเบียบเรียบร้อยของบ้านเมืองหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอุปสรรคที่เป็นทางการ หรือในทางปฏิบัติต่ออีสรภาพในการเดินทางเคลื่อนย้ายหรือการเลือกถิ่นพำนักอาศัยภายในอาณาเขตดินแดน ซึ่งรวมถึง
 - ความเสี่ยงที่จะถูกคุกคามหรือการเลือกปฏิบัติจากเจ้าหน้าที่หน่วยปฏิบัติต่าง ๆ หรือไม่
 - บุคคลไร้สัญชาติประสบความสำเร็จมากในการขอรับเอกสารต่าง ๆ หรือไม่
 - มีความเสี่ยงต่อการถูกคุมขัง และ/หรือการถูกขับไล่หรือไม่

- ผลที่ตามมาของการถูกจำกัดการเดินทางเคลื่อนย้ายคืออะไร (เช่น การเข้าถึงสิทธิในการถูกว่าจ้างงานที่ดินทำกิน การตลาด) และมีผลกระทบแตกต่างระหว่างหญิง ชาย และ/หรือ มีความแตกต่างในระหว่างกลุ่มอายุหรือไม่
- มีการส่งเสริมให้ความรู้ด้านอิสรภาพของการเดินทางเคลื่อนย้ายของบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติที่มีถิ่นพำนักอาศัยอยู่ในรัฐนั้นสามารถจะเดินทางกลับจากต่างประเทศได้หรือไม่
 - ข้อจำกัดนั้นมีอะไรบ้างและถูกนำมาใช้อย่างไร
 - เอกภาพของครอบครัวได้ถือเป็นส่วนสำคัญในการแก้ปัญหาเป็นรายกรณีหรือไม่

4.5 การคุมขัง

- บุคคลไร้สัญชาติถูกคุมขังด้วยสาเหตุของการมีถิ่นพำนักที่ไม่ชัดเจน ไม่มีเอกสารประจำตัว หรือด้วยเหตุผลอื่นที่เกี่ยวข้องกับสถานะไร้สัญชาติของตนหรือไม่
 - ถ้าใช่ ถูกคุมขังโดยเจ้าหน้าที่หรือหน่วยงานใด
 - สาเหตุทั่วไปที่จะถูกคุมขังคืออะไรบ้าง
 - การคุมขังขึ้นอยู่กับสาเหตุของห้วงเวลาที่ยึดเยื่อด้วยเหตุผลที่ไม่สามารถจะเดินทางกลับไปยังประเทศที่ตนถือสัญชาติอยู่ (สำหรับบุคคลไร้สัญชาติแบบ *de facto*) หรือเป็นผู้ที่เคยมีที่ถิ่นที่อยู่เดิม (ถ้าเป็นคนไร้สัญชาติแบบ *de jure*) เพราะเหตุว่าประเทศนั้นยินยอมให้พวกเขาเดินทางกลับ หรือจัดหาเอกสารเดินทางหรือความช่วยเหลือด้านอื่น ๆ หรือไม่
 - ผู้ต้องขังถูกคุมขังอยู่ที่ใด (รวมถึงการคุมขังในบริเวณเขตแดนนานาชาติที่ชายแดน และ สถานที่กักกันอื่น ๆ ที่เจ้าหน้าที่จัดไว้)
 - ข้อมูลในเรื่องจำนวนและสาเหตุของการคุมขังนั้นน่าเชื่อถือหรือไม่ มีการแบ่งแยกข้อมูลตามเพศและอายุหรือไม่
 - เหตุการณ์เหล่านี้จะถูกรายงานไปที่ใครและอย่างไร
- เมื่อบุคคลไร้สัญชาติถูกคุมขังแล้ว จะมีการปฏิบัติทันทีในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่
 - แจ้งถึงเหตุผลของการจับกุมด้วยภาษาที่เข้าใจได้หรือไม่
 - ถูกนำขึ้นต่อเจ้าหน้าที่ศาลเพื่อทบทวนคดีหรือไม่
 - ได้รับอนุญาตให้ติดต่อหรือรับการเยี่ยมเยียนหรือไม่
 - ได้รับการจัดหาทนายและได้รับความช่วยเหลือโดยไม่มีต้องมีค่าใช้จ่ายสำหรับทนายหรือไม่

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 ย่อหน้า (w)

เรียกร้องให้รัฐไม่คุมขังบุคคลไร้สัญชาติเพียงเพราะเหตุผลในการเป็นบุคคลไร้สัญชาติและจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศและเรียกร้องให้รัฐภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสถานะภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ปฏิบัติตามข้อกำหนดในอนุสัญญาอย่างเต็มที่

- มีการกำหนดข้อจำกัดของระยะเวลาการคุมขังอย่างถูกต้องตามกฎหมายหรือไม่
- สิ่งอำนวยความสะดวกในการคุมขังมีหรือไม่ ทั้งนี้เพื่อ
 - ผู้ต้องขังจะไม่ถูกทรมานหรือถูกกระทำทารุณอย่างไร้มนุษยธรรม หรือถูกปฏิบัติต่ำกว่ามาตรฐาน หรือถูกลงโทษหรือไม่
 - สตรีและเด็กถูกคุมขังแยกจากผู้ชายหรือไม่ (ยกเว้นกรณีครอบครัว)
 - ความช่วยเหลือที่จำเป็นและบริการต่าง ๆ มีให้หรือไม่ (เช่น อาหาร บริการด้านสุขอนามัยและสุขภาพ) มีทางเลือกอื่นที่จะนำมาใช้แทนการคุมขังเด็ก หรือไม่
- การคุมขังบุคคลไร้สัญชาติได้รับการตรวจตราดูแลบ้างหรือไม่
 - ถ้ามี ใครเป็นผู้กำกับดูแล
 - มีหลักประกันที่จะเข้าถึงผู้ต้องขังให้กับหน่วยงานของ UNHCR, ICRC และองค์กรพัฒนาเอกชนอื่นหรือไม่

4.6 การเข้าถึงการช่วยเหลือด้านกฎหมาย

- บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิทางกฎหมายเท่าเทียมกันหรือไม่ และพวกเขาจะได้รับสิทธินั้นโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติที่จะได้รับความคุ้มครองตามกฎหมายเท่าเทียมกันหรือไม่
- ในทางปฏิบัติ บุคคลไร้สัญชาติได้เข้าถึงสิทธิการช่วยเหลืออย่างมีประสิทธิภาพสำหรับการกระทำที่ละเมิดสิทธิของตนหรือไม่ ซึ่งรวมถึง
 - การเข้าถึงสิทธิทางศาลอย่างเสรี
 - การช่วยเหลือด้านกฎหมาย
 - การพิจารณาได้สวนคดีโดยผู้พิพากษาที่เที่ยงธรรมและจากผู้ตัดสินที่ได้รับการฝึกอบรมมาแล้ว
 - ได้รับการอธิบายในกระบวนการและตีความด้วยภาษาที่เข้าใจได้หรือไม่
- หากไม่อาจจัดให้มีความคุ้มครองได้ อธิบายว่าทำไม
 - เมื่อไม่มีความคุ้มครองด้านกฎหมายปรากฏอยู่ จะมีผลกระทบอย่างไรต่อบุคคลไร้สัญชาติ
 - มีการคำนึงถึงความต้องการพิเศษของผู้หญิง เด็ก ผู้สูงอายุ เผ่าพันธุ์ หรือ กลุ่มอื่น ๆ ในการเข้าถึงการช่วยเหลือทางกฎหมายอย่างเพียงพอหรือไม่

4.7 การขับไล่ออกจากประเทศ

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติรวมถึงผู้ที่ไม่ได้รับสัญชาติแบบปกติ ได้รับความคุ้มครองจากการถูกขับไล่อหรือไม่ ถ้ามี
 - มีสาเหตุอะไรที่อาจทำให้บุคคลไร้สัญชาติถูกขับไล่อและสถานการณ์ที่ขับไล่อนั้นคืออะไร
 - คำตัดสินนั้นอยู่บนพื้นฐานของกฎหมายหรือไม่
 - เจ้าหน้าที่มีอำนาจเป็นผู้ขับไล่อหรือไม่
 - การดำเนินการถูกต้องตามระยะเวลาซึ่งรวมถึงสิทธิของบุคคลที่จะเสนอข้อมูลของตนเพื่ออุทธรณ์และมีทนายช่วยเหลือทางด้านกฎหมาย หรือไม่

4.8 ผลกระทบจากการสู้รบ

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติได้รับผลกระทบที่เกิดจากการสู้รบมากกว่าพลเมืองหรือกลุ่มบุคคลที่ไม่ใช่พลเมืองกลุ่มอื่น ๆ หรือไม่
- ▶ บุคคลไร้สัญชาติอยู่ในสภาพเสี่ยงต่อการพลัดถิ่นหรือไม่
 - ถ้าใช่ เจ้าหน้าที่มีขั้นตอนอะไรในการป้องกันที่จะนำมาใช้เพื่อลดความเสี่ยงให้น้อยที่สุด

เด็กนักเรียนในชนบทที่สูงของศรีลังกา

มีบุคคลไร้สัญชาตินับแสนคนที่เป็นชาวทมิฬอยู่ในชนบทที่สูงได้รับการหล่อหลอมกับสังคมชาวศรีลังกา
หลังจากที่มีการรณรงค์เรื่องสัญชาติในปี ค.ศ. 2003

5. ความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น

นอกเหนือจากความปลอดภัยจากความรุนแรงแล้ว ความคุ้มครองยังรวมถึงการคุ้มครองสิทธิพื้นฐานด้านอื่น ๆ ด้วยซึ่งรวมถึงการเข้าถึงสิทธิที่จะมีบ้านพักอาศัย น้ำสะอาดและสุขอนามัย มีอาหารอย่างเพียงพอเพื่อรักษาสุขภาพให้แข็งแรง การดูแลสุขภาพเบื้องต้นและการศึกษา

อารัมภบทของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพ ของบุคคลไร้สัญชาติ

พิจารณาว่ากฎบัตรสหประชาชาติ

และปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนได้
อนุมัติเมื่อ

วันที่ 10 ธันวาคม ค.ศ. 1948

โดยสมัชชาใหญ่สหประชาชาติได้ยืนยัน

หลักการที่ว่าบุคคลทุกคนจะได้ใช้สิทธิ

และเสรีภาพขั้นพื้นฐานแห่งตนโดยปราศจาก
การเลือกปฏิบัติ

พิจารณาว่าสหประชาชาติได้แสดงความห่วงใย
อย่างสูงในหลายโอกาสต่อบุคคลไร้สัญชาติและ
พยายามที่จะให้หลักประกันว่าบุคคลไร้สัญชาติ
จะได้ใช้สิทธิและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของตนได้
มากเท่าที่จะเป็นไปได้

5.1 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิทั้งทางกายภาพและเศรษฐกิจในเรื่องของอาหาร หรือวิธีการจัดซื้อหรือไม่ ถ้าไม่
 - ปัญหาอะไรที่ชุมชนได้พบเกี่ยวกับการเข้าถึงด้านอาหาร
 - ข้อเสนอแนะอะไรที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้
 - บุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงความช่วยเหลือสาธารณะด้านอาหาร ความต้องการด้านโภชนาการเท่าเทียมกับพื้นฐานเบื้องต้นของพลเมืองหรือไม่

5.2 น้ำและสุขอนามัย

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงน้ำเพื่อดื่มกิน หุงหาอาหาร บริการด้านสุขอนามัยและสุขภาพ เท่าเทียมกับที่พลเมืองได้รับหรือไม่
- ▶ การขาดแคลนน้ำ หรือการเข้าถึงน้ำนั้นเป็นประเด็นที่น้ำกักขังของชุมชนไร้สัญชาติหรือเจ้าของชุมชนหรือไม่ ถ้าใช่
 - มีวิธีการใดที่สามารถใช้แก้ปัญหานี้

5.3 ที่อยู่อาศัย

- บุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงสิทธิในที่อยู่อาศัยหรือไม่ รวมถึง
 - ความคุ้มครองต่อร่างกาย
 - ขนาดของพื้นที่พอเพียงสำหรับกิจกรรมพื้นฐานของครัวเรือน
 - สิ่งจำเป็นอื่นๆ รวมทั้งเชื้อเพลิงสำหรับการหุงต้ม
 - เอกภาพครอบครัวและความเป็นส่วนตัว
 - ระยะเวลาที่เหมาะสมสำหรับการขอรับบริการที่จำเป็น
 - ที่อยู่อาศัยที่ได้รับการคำนึงถึงในด้านของปัจเจกบุคคล (เช่น สตรีโสด ผู้หญิงที่เป็นหัวหน้าครอบครัว สตรีสูงอายุ ป่วยตายาย และ ผู้พิการ
 - มีการจัดพื้นที่พักผ่อนสำหรับเด็ก ๆ หรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอุปสรรคด้านความมั่นคงเกี่ยวกับการมีที่อยู่อาศัยเพียงพอหรือไม่ ถ้าใช่
 - อุปสรรคเหล่านี้มีมากกว่าพลเมืองหรือกลุ่มชนอื่นที่มีใช้พลเมืองประสพอยู่หรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติถูกรวมเป็นส่วนหนึ่งในนโยบายและโครงการของสังคมที่อยู่อาศัยหรือไม่
- สัดส่วนของบุคคลไร้สัญชาติที่มีบ้านพักอาศัยหรือการตั้งถิ่นฐานนั้นเป็นอย่างไร
 - บุคคลไร้สัญชาติถูกบังคับขับไล่หรือไม่
 - ถ้าใช่ การขับไล่เป็นไปแบบไม่ถูกต้องตามกฎหมาย หรือโดยพลการ หรือมีฉันทนเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่

5.4 ของใช้ในครัวเรือนและอนามัยพื้นฐาน

- บุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงสิทธิที่จะได้รับความช่วยเหลือสาธารณะเพื่อที่จะได้รับปัจจัยพื้นฐานด้านเครื่องนุ่งห่ม สิ่งของใช้ในครัวเรือนและความจำเป็นด้านอนามัยเท่าเทียมกับที่พลเมืองได้รับเบื้องต้นหรือไม่
 - การขาดแคลนเสื้อผ้า และ/หรือของใช้ส่วนตัวอื่นๆ จะนำไปสู่การเสี่ยงต่อความคุ้มครองหรือไม่ (เช่น การถูกคุกคาม การกีดกันการเข้าถึงสิทธิในการศึกษา การกีดกันการเข้าถึงสิทธิในด้านบริการสุขภาพ)

อารัมภบทของบทสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106

ขอแสดงความกังวลต่อสถานการณ์ที่รุนแรงและอันตรายที่บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอยู่ โดยรวมถึงการขาดอัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไม่ได้ใช้สิทธิในด้านพลเมือง สังคม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษ การถูกจำกัดเสรีภาพของการเดินทางเคลื่อนย้าย สถานการณ์อันยึดเยื้อจากการถูกคุมขัง การไม่สามารถหากรจ้างงาน การไม่สามารถใช้ในสิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน การไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

5.5 การดูแลสุขภาพ

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติทั้งชาย หญิง เด็กชาย หรือเด็กหญิง เข้าถึงสิทธิในการรักษาพยาบาลสาธารณะเบื้องต้น และการบริการด้านการป้องกันสุขภาพเท่าเทียมกับที่พลเมืองได้รับเบื้องต้นหรือไม่ โดยรวมถึง
 - บริการฉุกเฉิน
 - บริการด้านจิตวิทยา
 - บริการด้านเจริญพันธุ์และวางแผนครอบครัว
 - วัคซีน
 - การเข้ารับการรักษาตามสภาวะของโรคเรื้อรัง
 - การดูแลทางแพทย์หลังการถูกข่มขืนและการรักษา (การป้องกันโรคติดต่อทางเพศ การคุมกำเนิดแบบฉุกเฉินภายใน 120 ชั่วโมงหลังเกิดเหตุ และการป้องกันการแพร่ของเชื้อเอชไอวีภายในเวลา 72 ชั่วโมงหลังเกิดเหตุ)
- ▶ อุปสรรคเหล่านี้ได้ถูกประเมินไว้สำหรับบริการด้านสุขอนามัยหรือไม่ (เช่น จำนวนผู้ให้การรักษาโดยทั่วไปไม่พอเพียง และการขาดแคลนบุคลากรผู้หญิง การดูแลรักษาที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ค่ารักษาพยาบาล อุปสรรคด้านภาษา เอกสารที่ต้องการใช้ การเลือกปฏิบัติ)
 - บริการด้านสุขภาพเท่าเทียมกันหรือไม่ระหว่างบุคคลไร้สัญชาติที่เป็นหญิงและชาย

5.6 เอชไอวี และเอดส์ (HIVและ AIDs)

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติทั้งชาย หญิง เด็กชาย และเด็กหญิงที่มีชีวิตอยู่หรือเกี่ยวข้องกับเชื้อเอชไอวี/เอดส์นั้น ได้รับสิทธิในการเข้าถึงการบริการต่อไปนี้หรือไม่
 - มีบริการตรวจเชื้อเอชไอวี/เอดส์โดยสมัครใจและการเข้าโครงการให้คำปรึกษาโดยอยู่บนพื้นฐานของการไม่เลือกปฏิบัติหรือไม่
 - บริการด้านสุขอนามัยของรัฐและวิธีการรักษา (รวมถึงการให้ยาต้าน การแจกจ่ายถุงยางอนามัย และการฝึกรวม) อยู่บนพื้นฐานเท่าเทียมกับพลเมืองหรือไม่

5.7 การศึกษาขั้นประถมและมัธยม

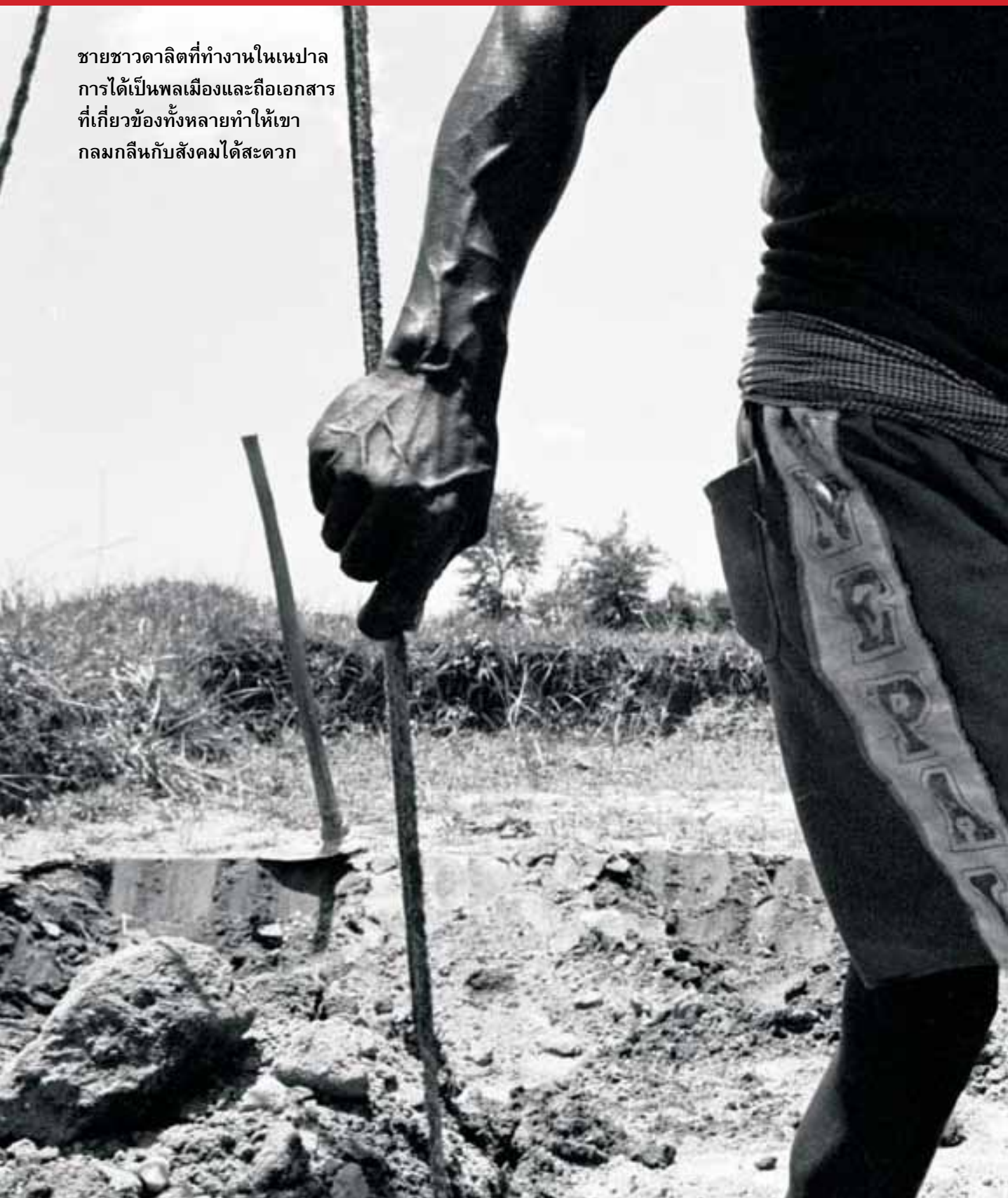
- ▶ เด็กหญิงและชายที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงการศึกษาระดับประถมโดยไม่มีค่าใช้จ่ายที่อยู่บนพื้นฐานเท่าเทียมกับพลเมืองหรือไม่
 - เป็นการศึกษาภาคบังคับหรือไม่
- ▶ บุคคลไร้สัญชาติสามารถเข้าถึงการศึกษาระดับมัธยมที่มีรูปแบบแตกต่างออกไปหรือไม่ รวมถึงด้านช่างเทคนิค และอาชีพะที่จัดให้โดยทั่วไป หรือไม่
 - ถ้าไม่ เพราะเหตุใด
- ▶ เด็กไร้สัญชาติอายุระหว่าง 5-17 ปีที่สมัครเข้าเรียนในระดับประถมหรือต่ำกว่าระดับมัธยม มีจำนวนร้อยละเท่าไร
 - เด็กไร้สัญชาติที่จบการศึกษาจากโรงเรียนมีจำนวนร้อยละเท่าไร
 - สัดส่วนการเข้าเรียนของเด็กผู้หญิงมีอัตราต่ำกว่าหรือไม่

- ▶ เด็กไร้สัญชาติประสบกับปัญหาทั่วไปหรืออุปสรรคในทางปฏิบัติเพื่อที่จะสมัครเข้าโรงเรียน หรือการแข่งขันหรือไม่ ทั้งนี้โดยรวมถึง
 - การขาดแคลนอุปกรณ์การเรียน ได้แก่ เครื่องแบบนักเรียน เสื้อผ้า เครื่องเขียน ค่าเล่าเรียน
 - ความเสี่ยงที่จะเดินทางไปโรงเรียน หรือความเสี่ยงของการถูกคุกคามหรือความรุนแรงในโรงเรียนจากเจ้าหน้าที่หรือนักเรียนอื่น ๆ
 - เป็นเรื่องยากสำหรับเด็กชายหญิงไร้สัญชาติที่จะจัดหาเอกสารที่ต้องการนั้นหรือไม่
 - ภาษา
 - คุณภาพการสอน ขนาดของชั้นเรียน และ/หรือ
 - การขาดแคลนการสนับสนุนจากชุมชนเพื่อการศึกษา ปัญหาทางด้านภาษา
- ▶ อุปสรรคนั้นมีผลกระทบต่อเด็กหญิงและชายอย่างไร

5.8 การศึกษาขั้นสูงขึ้น ภาษา และการอบรมด้านอาชีพ

- ▶ บุคคลไร้สัญชาติจะเข้าถึงการศึกษาขั้นสูงขึ้น ภาษา และการอบรมวิชาชีพได้หรือไม่
 - มีโอกาสเท่าเทียมกันหรือไม่ สำหรับ ชาย หญิง และวัยหนุ่มสาว
- ▶ มีความต้องการในการฝึกอบรมภาษาให้กับบุคคลไร้สัญชาติเพื่อที่จะใช้สื่อสารในประเทศที่เขาได้มีถิ่นพำนักอาศัยอยู่
 - ใครเป็นผู้เสนอหลักสูตรนั้น
 - มีอุปสรรคในเข้าถึงการฝึกอบรมภาษาหรือไม่

ชายชาวดาลิตที่ทำงานในเนปาล
การได้เป็นพลเมืองและถือเอกสาร
ที่เกี่ยวข้องทั้งหลายทำให้เขา
กลมกลืนกับสังคมได้สะดวก

6. การมีส่วนร่วมในชุมชนและการพึ่งพาตนเอง

การมีส่วนร่วมในชุมชนเป็นหลักการที่สำคัญข้อหนึ่งของการให้ความคุ้มครองที่จะช่วยให้บุคคลไร้สัญชาติสามารถที่จะก่อร่างสร้างชีวิตได้อย่างสร้างสรรค์และอยู่อย่างมีศักดิ์ศรี ในขณะที่เดียวกันก็เป็นการส่งเสริมการบูรณาการด้านสังคมและเศรษฐกิจ และลดความเปราะบางทั้งหมดอันเป็นอุปสรรคต่อการให้ความคุ้มครอง

6.1 สิทธิและความรับผิดชอบ

- มีการจัดเตรียมข้อมูลให้กับบุคคลไร้สัญชาติในเรื่องสิทธิและความรับผิดชอบที่เป็นรูปแบบและภาษาที่เข้าใจได้หรือไม่ ถ้ามี
 - ใครเป็นคนจัดหาข้อมูลนั้นและมีการเผยแพร่ข้อมูลอย่างไร
 - มีมาตรการใดที่จะมั่นใจได้ว่าข้อมูลนั้นเข้าถึงกลุ่มสตรี เด็ก และกลุ่มที่ด้อยที่สุด
- ชุมชนของบุคคลไร้สัญชาติมีส่วนในการพัฒนาและสื่อสารข่าวสารหรือไม่

6.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผน, การประเมินโครงการและการร่วมรณรงค์ในชุมชน

- บุคคลไร้สัญชาติเข้ามีส่วนร่วมในการวางแผนและบริหารจัดการการบริการในชุมชนท้องถิ่นของตนอย่างไร
 - มีการพูดคุยบ่อยครั้งหรือไม่ ระหว่างผู้ชาย หญิง เด็กชายและหญิงที่มีอายุและพื้นเพแตกต่างกัน เพื่อที่จะฟังความคิดเห็นและข้อเสนอในการหาหนทางแก้ไขจากพวกเขา
 - ผลรวมที่ได้สอดคล้องกับแผนดำเนินการหรือไม่ ถ้าใช่ อย่างไร
 - สตรีและผู้ชาย (รวมถึงเด็กวัยรุ่นทั้งหญิงและชาย) มีส่วนร่วมอันเท่าเทียมกันในการตัดสินใจหรือไม่
- ผู้นำและผู้ที่มีส่วนร่วม เจ้าหน้าที่ท้องถิ่น และภาคปฏิบัติอื่น ๆ ยอมรับการชุมนุมของบุคคลไร้สัญชาติหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิที่จะจัดตั้งหรือเข้าร่วมกับองค์กรที่ไม่เกี่ยวข้องกับการเมืองหรือแสวงหาผลกำไรบนพื้นฐานความเท่าเทียมกับบุคคลที่มีใช่เป็นพลเมืองหรือไม่
- กฎหมายของรัฐอนุญาตให้บุคคลไร้สัญชาติประกอบศาสนะกิจและประเพณีได้อย่างเสรีโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติหรือไม่
 - บุคคลไร้สัญชาติสามารถจัดตั้งสถานที่เพื่อการบวงสรวงสักการะหรือเข้าถึงสิ่งอำนวยความสะดวกที่จะปฏิบัติภารกิจด้านศาสนาได้อย่างเสรีหรือไม่

6.3 การพึ่งพาตนเองและวิถีชีวิตความเป็นอยู่

- มีการศึกษาในเรื่องต่อไปนี้หรือไม่
 - โครงสร้างทางสังคมเศรษฐกิจของบุคคลไร้สัญชาติ
 - ชนิดของงานและโอกาสในการจ้างงานยังคงมีให้กับบุคคลไร้สัญชาติ
 - การอบรมทักษะและการสนับสนุนด้านอื่นๆ ตามความจำเป็นเพื่อโอกาสนั้น ๆ
- ยุทธศาสตร์ด้านวิถีชีวิตท้องถิ่นคำนึงถึงกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติด้วยหรือไม่
 - อายุ เพศ และความแตกต่างถือเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่ (เช่น การหยิบยกความต้องการเฉพาะกลุ่ม เช่น ผู้หญิงโสด หัวหน้าครอบครัวที่เป็นสตรี ผู้สูงอายุที่เป็นคนโสด หนุ่มสาว และผู้พิการ)
- ปัญหาอะไรที่ชุมชนคนไร้สัญชาติพบในการเข้ามีส่วนร่วมในยุทธศาสตร์ของวิถีชีวิตความเป็นอยู่ / การพึ่งพาตนเอง
 - คำแนะนำอะไรบ้างที่พวกเขาเสนอที่จะแก้ไขปัญหาเหล่านี้ได้

6.4 การประกอบธุรกิจและการมีกิจการส่วนตัว

- บุคคลไร้สัญชาติสามารถทำการค้าขายอย่างถูกต้องตามกฎหมายและทำกิจการส่วนตัวได้หรือไม่
 - ถ้าไม่ได้ เป็นเพราะสาเหตุใด
 - มีข้อจำกัดใดบ้าง และข้อจำกัดนั้นนำมาใช้กับพลเมืองหรือกลุ่มบุคคลอื่นที่มีใช่เป็นพลเมืองหรือไม่
 - อะไรคือผลกระทบที่ตามมาของข้อจำกัดเหล่านั้น
- บุคคลไร้สัญชาติจะเข้าถึงโครงการสนับสนุนกิจการขนาดเล็กได้หรือไม่ (เช่น การขออนุญาต การกู้ยืม บริการ การพัฒนาธุรกิจ และความช่วยเหลือด้านเทคนิค)
 - ถ้าไม่ เพราะเหตุใด
 - ถ้าได้ หญิงและชายได้รับประโยชน์เท่าเทียมกันหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติเข้าถึงที่ดินที่ใช้เพาะปลูกและการตลาดหรือไม่
 - ถ้าไม่ เพราะเหตุใด

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 ย่อหน้า (p)

ส่งเสริมให้รัฐ พิจารณามาตรการที่จะอนุญาตให้มีการผสมกลมกลืนเข้ากับสังคมแก่บุคคลที่อยู่ในสถานะของการไร้สัญชาติอันยึดเยื้อโดยผ่านโครงการพัฒนาในภาคสนาม ด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การบริการทางสุขภาพและการสร้างรายได้ โดยร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติอื่นที่เกี่ยวข้องในเวลาที่เหมาะสม และคำนึงถึงข้อมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 60/129 of 2005

6.5 การจ้างงานเพื่อหารายได้

- บุคคลไร้สัญชาติได้รับอนุญาตให้หางานหรือเข้าร่วมในการจ้างงานเพื่อหารายได้หรือไม่
 - ถ้ามีข้อจำกัดข้อจำกัดนั้นมีอะไรบ้างและอะไรคือเหตุผลของข้อจำกัดนั้น
 - ข้อจำกัดนี้นำมาใช้กับกลุ่มบุคคลที่มีใช่เป็นพลเมืองกลุ่มอื่นหรือไม่
 - มีอุปสรรคใด ๆ ที่จะกีดกันบุคคลไร้สัญชาติออกจากสิทธิการจ้างงาน (เช่น ใบอนุญาตทำงาน เอกสารประจำตัว /เอกสารถิ่นที่อยู่ โควต้า อิสระในการเดินทางเคลื่อนย้าย)
- อะไรคือผลกระทบที่ตามมาของข้อจำกัดที่บุคคลไร้สัญชาติเผชิญ

6.6 ความมั่นคงทางสังคมและความเหมาะสมของสภาพการทำงาน

- บุคคลไร้สัญชาติได้รับประโยชน์จากกฎหมาย และ/หรือกฎระเบียบทางด้านความมั่นคงทางสังคม หรือไม่ (เช่น ผลประโยชน์จากภาครัฐ การประกันการว่างงาน เบี้ยประโยชน์ของผู้สูงอายุและผู้พิการ) และมาตรฐานการจ้างงานทั่วไป (เช่น ค่าตอบแทน ชั่วโมงการทำงาน สุขภาพและความปลอดภัยในการทำงาน)
 - ถ้ามี บุคคลไร้สัญชาติได้รับการปฏิบัติที่เท่าเทียมกับพลเมืองหรือไม่
 - ถ้าไม่ อะไรคือผลกระทบต่อพวกเขา ผลกระทบนั้นแตกต่างจากกลุ่มชนกลุ่มอื่นหรือไม่ ด้วยเหตุทางอายุ เพศ หรือเหตุอื่น ๆ

6.7 สิทธิในการถือครองทรัพย์สิน

- บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิที่จะได้ครอบครองและมีกรรมสิทธิ์ในสังหาและอสังหาริมทรัพย์หรือไม่
 - ถ้ามีข้อจำกัดใดมาใช้ ข้อจำกัดนี้เป็นกรณีเดียวกับที่ใช้กับกลุ่มที่ไม่ใช่พลเมืองอื่นหรือไม่
 - ผลกระทบที่ตามมาของข้อจำกัดนั้นมีอะไรบ้าง
 - ผู้หญิง ผู้สูงอายุ และกลุ่มด้อยอื่น ๆ ได้รับความกระทบนั้นด้วยหรือไม่
 - ถ้าบุคคลไร้สัญชาติไม่สามารถใช้สิทธิในด้านนี้ได้ จะมีข้อโต้แย้งใด ๆ ต่อการได้สัญชาติของบุคคลไร้สัญชาติด้วยความกลัวที่ว่าคนกลุ่มนี้จะเข้าแข่งขันแย่งถือครองทรัพย์สินจากพลเมือง หรือเสาะแสวงหาการมอบคืนทรัพย์สินที่ถือครองโดยพลเมืองหรือไม่
- บุคคลไร้สัญชาติต้องเสียภาษีในการถือครองทรัพย์สินหรือค่าธรรมเนียมที่เรียกเก็บสูงกว่าที่พลเมืองในชาติหรือไม่
- ถ้ามีการเพิกถอนสัญชาติเกิดขึ้น จะนำไปสู่การยึดหรือการสูญเสียทรัพย์สินหรือไม่
 - มีกลไกสำหรับการมอบคืนทรัพย์สินในกรณีเช่นนี้หรือไม่

เด็กหญิงกลุ่มชนชาวบังคลาเทศที่พูดภาษาไปฮารี/อูรดู
เมื่อเร็วๆ นี้ สถานการณ์อันยืดเยื้อของกลุ่มคนไร้สัญชาติกลุ่มนี้ได้รับการแก้ไขหลังจากมีการยืนยันว่า
คนกลุ่มนี้เป็นชาวบังคลาเทศและได้รับสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งได้

ภาคผนวก

แหล่งข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับเนื้อหา รวมถึงข้อชี้แนะจากองค์กรต่าง ๆ ในประเด็น ไร้สัญชาติ

กฎหมายด้านสิทธิมนุษยชนมีการพัฒนาอย่างสม่ำเสมอ ข้อมูลที่ปรากฏนี้ได้คัดเลือกมาเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ขอแนะนำผู้อ่านให้ตรวจสอบกับข้อมูลใหม่ๆ ที่มีการพัฒนาขึ้นอีกจาก Refworld ที่ UNHCR จัดทำขึ้น ซึ่งหาได้จากอินเทอร์เน็ต ที่ <http://www.refworld.org> อนึ่ง RefWorld เป็นแหล่งข้อมูลที่มีค่าครอบคลุมประเด็น การไร้สัญชาติและสิทธิมนุษยชน

1. สิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการให้ความคุ้มครอง

1.1 โครงสร้างด้านสถิติประชากร

- แนวปฏิบัติเพื่อการใช้ระบบมาตรฐานและตรวจนับในการปฏิบัติงานของ UNHCR ปี ค.ศ. 2006
- คู่มือ UNHCR ค.ศ. 2005
- คู่มือการลงทะเบียนของ UNHCR เน้นที่บทที่ 8.3.4
- รายงานข้อมูลสถิติที่จัดพิมพ์เป็นรายปีโดย UNHCR โดยแยกเป็นประเทศ หาได้จากเว็บไซต์

1.2 การวินิจฉัยสถานะไร้สัญชาติของบุคคล

บทสรุปผู้บริหารที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006 ย่อหน้า (b)

เรียกร้องให้ UNHCR ปฏิบัติงานร่วมกับหน่วยงานภาครัฐที่ได้รับผลกระทบในการวินิจฉัยประชากรที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติหรือกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาสัญชาติที่ยังอาศัยอยู่ในอาณาเขตรัฐ โดยร่วมมือกับองค์การสหประชาชาติหน่วยอื่น โดยเฉพาะกับองค์การ UNICEF, UNFPA รวมถึง DPA, OHCHR และ UNDP ที่อยู่ในกรอบทำงานของโครงการระดับชาติ ซึ่งอาจรวมกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนเกิดหรือการปรับปรุงข้อมูลด้านประชากรตามความเหมาะสม

ดูเพิ่มเติม

- บทสรุปผู้บริหารข้อที่
ข้อที่ 74 (XLV) ค.ศ. 1994, ย่อหน้า (ee)
ข้อที่ 78 (XLVI) ค.ศ. 1995 ย่อหน้า (e)
ข้อที่ 99 (LV) ค.ศ. 2004 ย่อหน้า (aa)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (b) ถึง (g)
- มติการประชุมขององค์การเพื่อการศึกษาหรือด้านกฎหมายแห่งเอเชีย-แอฟริกา เรื่อง "อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ" ย่อหน้า 4

1.3 ตราสารระหว่างประเทศและระดับภูมิภาค

ตราสารระหว่างประเทศ มีดังนี้

มติที่ประชุมสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ A/Res/61/137

สมัชชาใหญ่, [...]

4สนับสนุนให้รัฐที่ยังมิได้เข้าร่วมเป็นภาคีได้พิจารณาเพื่อการเข้าเป็นภาคี (อนุสัญญาว่าด้วยเรื่อง สถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ และอนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961)

ดูเพิ่มเติมเกี่ยวกับการเข้าเป็นภาคีตราสารระหว่างประเทศต่อไปนี้

- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 50 (XXXIX) ค.ศ. 1988, ย่อหน้า (l)
ข้อที่ 65 (XLII) ค.ศ. 1991, ย่อหน้า (r)
ข้อที่ 68 (XLIII) ค.ศ. 1992, ย่อหน้า (y)
ข้อที่ 74 (XLV) ค.ศ. 1994, ย่อหน้า (ee)
ข้อที่ 78 (XLVI) ค.ศ. 1995, ย่อหน้า (c)
ข้อที่ 79 (XLVII) ค.ศ. 1996, ย่อหน้า (g)
ข้อที่ 81 (XLVIII) ค.ศ. 1997, ย่อหน้า (o)
ข้อที่ 85 (XLIX) ค.ศ. 1998, ย่อหน้า (m)
ข้อที่ 87 (L) ค.ศ. 1999, ย่อหน้า (s)
ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (p)
ข้อที่ 99 (LV) ค.ศ. 2004, ย่อหน้า (z)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (n) และ (s)
- ข้อมติขององค์การเพื่อการรักษาหรือด้านกฎหมายแห่งเอเชีย-แอฟริกา เรื่อง อัตลักษณ์ทางกฎหมาย และการไร้สัญชาติ ย่อหน้าที่ 6

ด้านบุคคลไร้สัญชาติและผู้ลี้ภัย

- อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954
- อนุสัญญาว่าด้วยการลดสถานะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961
- อนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1951
- พิธีสารของอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย ค.ศ. 1967

ด้านสิทธิมนุษยชน

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1948 (UDHR)
- อนุสัญญาว่าด้วยการยอมรับในสถานภาพการสมรส เกณฑ์อายุการสมรส และการจดทะเบียนสมรส ค.ศ. 1962
- อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสัญชาติของสตรีที่สมรสแล้ว ค.ศ. 1957
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการลดการแบ่งแยกเชื้อชาติและการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1965 (ICERD)
- กติกาสากลว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 (ICCPR)

- พิธีสารเลือกรับของกติกาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966
- กติกาสากลว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ค.ศ. 1966 (ICESCR)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 (CEDAW)
- พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1999
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989 (CRC)
- พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาสิทธิเด็กด้านการค้าเด็ก โสเภณีเด็กและภาพลามกอนาจารต่อเด็ก ค.ศ. 2000
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานต่างชาติและสมาชิกในครอบครัวทั้งหมด ค.ศ. 1990
- อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสิทธิคนพิการ ค.ศ. 2006

กฎหมายระหว่างประเทศด้านมนุษยธรรม

- อนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองบุคคลพลเรือนในระหว่างสงคราม (อนุสัญญาฉบับที่ 4) ค.ศ. 1949
- พิธีสารเพิ่มเติมของอนุสัญญาเจนีวาว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการสู้รบ ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949 และฉบับ (พิธีสารฉบับที่ 1) ค.ศ. 1977
- พิธีสารเพิ่มเติมของอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949 และว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองผู้เสียหายจากการสู้รบที่มีใช้เป็นการสู้รบระหว่างประเทศ (พิธีสารฉบับที่สอง) ค.ศ. 1977
- พิธีสารเพิ่มเติมของอนุสัญญาเจนีวา ลงวันที่ 12 สิงหาคม ค.ศ. 1949 และเรื่องเกี่ยวกับการลงมติของสัญญาลักษณะเฉพาะเพิ่มเติม (พิธีสารฉบับที่สาม) ค.ศ. 2005

กฎหมายอาญาระหว่างประเทศ

- ธรรมนูญแห่งกรุงโรมว่าด้วยศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998
- พิธีสารเกี่ยวกับการป้องกันปราบปรามและลงโทษผู้ค้ำมนุษย์โดยเฉพาะการค้ำมนุษย์ที่มีต่อผู้หญิงและเด็ก ฉบับพ่วงกับอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านการก่ออาชญากรรมข้ามชาติ (พิธีสารพาลเลอร์โม) ค.ศ. 2003
- พิธีสารต่อต้านการลักพาแรงงานข้ามชาติโดยทางบก ทะเล และอากาศ ฉบับพ่วงกับอนุสัญญาสหประชาชาติต่อต้านการก่ออาชญากรรมข้ามชาติ (พิธีสารพาลเลอร์โม) ค.ศ. 2004

ตราสารภูมิภาค

การไร้สัญชาติ

- อนุสัญญาแห่งสภายุโรปว่าด้วยเรื่องการหลีกเลี่ยงภาวะการไร้สัญชาติที่เกี่ยวกับการสืบทอดรัฐ ค.ศ. 2006
- อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องสัญชาติ ค.ศ. 1997
- สภายุโรป คณะกรรมการแห่งรัฐมนตรี คำแนะนำ R (ค.ศ. 1999) 18 ของคณะกรรมการแห่งรัฐมนตรีที่เป็นรัฐสมาชิกว่าด้วยการหลีกเลี่ยงและลดภาวะการไร้สัญชาติลงวันที่ 15 กันยายน ปี ค.ศ. 1999
- องค์การที่ปรึกษากฎหมายแห่งเอเชีย-แอฟริกา มติที่ประชุมภาคพิเศษครั้งวันเรื่อง "อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ" ลงวันที่ 8 เมษายน ค.ศ. 2006 RES/45/SP.1

ด้านสิทธิมนุษยชน

- กฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิของบุคคล ค.ศ. 1981
- พิธีสารของกฎบัตรแอฟริกาเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชนว่าเรื่องด้วยสิทธิสตรีในแอฟริกา ค.ศ. 2003
- พิธีสารของกฎบัตรแอฟริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชนว่าด้วยเรื่องการจัดตั้งศาลด้านสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชน
- กฎบัตรแอฟริกาเรื่องสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก ค.ศ. 1990
- อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน "ข้อตกลงแห่งซานโจส คอสต้า ริกา" ค.ศ. 1969
- พิธีสารเพิ่มเติมเรื่องอนุสัญญาอเมริกานว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนในส่วนที่เกี่ยวกับสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม พิธีสารแห่งซาน ซัลวาดอร์ ค.ศ. 1988
- กฎบัตรอาหรับเรื่องสิทธิมนุษยชน ค.ศ. 1994
- ปฏิญญาโคโรเรื่องสิทธิมนุษยชนในชนชาติ ค.ศ. 1990
- กติกาว่าด้วยเรื่องสิทธิเด็กในชนชาติอิสลาม ค.ศ. 2005
- CIS อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพพื้นฐาน ค.ศ. 1995
- กฎบัตรของหลักการด้านสิทธิในสหภาพยุโรป ค.ศ. 2000
- อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและหลักการแห่งเสรีภาพ ค.ศ. 1950 และพิธีสาร

1.4 กรอบทำงานของกฎหมายแห่งชาติ

มติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ A/Res/61/137

7. เน้นย้ำว่าการป้องกันและลดสถานะการไร้สัญชาติเป็นความรับผิดชอบเบื้องต้นของรัฐ โดยความร่วมมืออย่างเหมาะสมกับชุมชนนานาชาติ

มติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ A/Res/50/152

16. เรียกร้องให้บรรดารัฐต่าง ๆ ออกกฎหมายเพื่อที่จะลดสถานะการไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับพื้นฐานหลักการสำคัญของกฎหมายระหว่างประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการป้องกันและการเพิกถอนสัญชาติ โดยผลการและลดข้อจำกัดของมาตราต่าง ๆ ที่ให้มีการสละสัญชาติโดยปราศจากการได้สัญชาติหรือถือสัญชาติจากประเทศอื่นก่อน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเคารพในสิทธิที่จะออกกฎหมายที่จะใช้เพื่อการได้รับการสละหรือการสูญเสียสัญชาติของรัฐอื่นด้วย

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (i)

สนับสนุนให้บรรดารัฐพิจารณาการตรวจสอบกฎหมายว่าด้วยสัญชาติและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนการลงมติและการใช้ข้อค้ำกันต่าง ๆ ที่คำนึงถึงหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันการเกิดการไร้สัญชาติอันเป็นผลมาจากการปฏิเสธหรือการปลดสัญชาติโดยผลการและร้องขอให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคในเรื่องนี้ต่อไป

ดูเพิ่มเติม

- มติสมัชชาใหญ่สหประชาชาติข้อที่
UNGA A/RES/50/152, ย่อหน้า 15 – 16
UNGA A/RES/49/169, ย่อหน้า 20
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 50 (XXXIX) ค.ศ. 1988, ย่อหน้า (l)
ข้อที่ 65 (XLII) ค.ศ. 1991, ย่อหน้า (r)
ข้อที่ 68 (XLIII) ค.ศ. 1992, ย่อหน้า (y)
ข้อที่ 78 (XLVI) ค.ศ. 1995, ย่อหน้า (b)
ข้อที่ 85 (XLIX) ค.ศ. 1998, ย่อหน้า (m)
ข้อที่ 99 (LV) ค.ศ. 2004, ย่อหน้า (z)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, เน้นเฉพาะย่อหน้า (i), (j), (k), (q) และ (u)
- มติขององค์การเพื่อการศึกษาหาหรือด้านกฎหมายของเอเชีย-แอฟริกาเรื่อง “อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ” ย่อหน้า 3

1.5 คำจำกัดความของบุคคลไร้สัญชาติ

อนุสัญญา ค.ศ. 1954, มาตรา 1

1. เพื่อจุดประสงค์แห่งอนุสัญญานี้ คำว่า “บุคคลไร้สัญชาติ” หมายถึง บุคคลที่ไม่ได้รับการพิจารณาให้ถือสัญชาติจากรัฐใดรัฐหนึ่งภายใต้การบังคับใช้ของกฎหมายแห่งรัฐนั้น

อนุสัญญา ค.ศ. 1961, บทบัญญัติสุดท้าย

ที่ประชุมได้แนะนำว่า บุคคลที่เป็นคนไร้สัญชาติแบบ *de facto* (โดยพฤตินัย) ควรได้รับการปฏิบัติเท่าเทียมเท่าที่จะเป็นไปได้กับบุคคลไร้สัญชาติแบบ *de jure* (โดยผลของกฎหมาย) เพื่อที่จะได้รับสัญชาติอย่างแท้จริง

1.7 หน่วยงานส่วนร่วมอื่น ๆ

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (a)

เร่งให้ UNHCR ร่วมมือกับภาครัฐต่าง ๆ หน่วยงานสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความพยายามที่จะเป็นหนึ่งเดียวที่จะผลักดันสู่เป้าหมายเพื่อดำเนินการสนับสนุนด้านการวินิจฉัย การป้องกัน และลดภาวะการไร้สัญชาติ และเพื่อให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติต่อไป

ดูเพิ่มเติม

- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร :
 - ข้อที่ 78 (XLVI) ค.ศ. 1995, ย่อหน้า (d)
 - ข้อที่ 79 (XLVII) ค.ศ. 1996, ย่อหน้า (n)
 - ข้อที่ 81 (XLVIII) ค.ศ. 1997, ย่อหน้า (o)
 - ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (o) และ (q)
 - ข้อที่ 95 (LIV) ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (v) และ (y)
 - ข้อที่ 99 (LV) ค.ศ. 2004, ย่อหน้า (bb)
 - ข้อที่ 102 (LVI) ค.ศ. 2005, ย่อหน้า (y)
 - ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (a),(b), (h), (o) และ (v)

1.10 ทักษะคติสาธารณะต่อบุคคลไร้สัญชาติ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 2

(1) ทุกคนย่อมมีสิทธิและอิสรภาพบรรดาที่กำหนดไว้ในปฏิญญานี้ โดยปราศจากความแตกต่างไม่ว่าชนิดใด ๆ ดังเช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือทางอื่น เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทักษะสิน กำเนิด หรือ สถานะอื่น ๆ

(2) อนึ่ง จะไม่มีความแตกต่างใดๆตามมูลฐานแห่งสถานะ ทางการเมือง ทางการศึกษา หรือทางการระหว่างประเทศ ของประเทศหรือดินแดนที่บุคคลสังกัด ไม่ว่าดินแดนนี้ จะเป็นนครรัฐ อยู่ในความพิทักษ์ มิได้ปกครองตนเอง หรืออยู่ภายใต้การจำกัดอธิปไตยใดๆ

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (ICCPR, มาตรา 2, 4, 20(2), 26 และ ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชน ที่ 15 (สถานะของบุคคลต่างตัวภายใต้มาตราของกติกา) ค.ศ. 1986, ย่อหน้า 1-3, ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 18 (การไม่เลือกปฏิบัติ) ค.ศ. 1989 และข้อที่ 31 (ลักษณะทั่วไปของพันธผูกพันทางกฎหมายที่จะใช้กับรัฐภาคี) ค.ศ. 2004 ย่อหน้า 10
- อนุสัญญาว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (CEDAW) มาตรา 2
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (ICERD) มาตรา 2, 4 และ ข้อแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการด้านการขจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ ที่ 30 การไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่ไม่ใช่เป็นพลเมือง ค.ศ. 2004
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 2
- อนุสัญญา ค.ศ. 1954 อรััมภบท
- อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 1

2. การป้องกันและการลดสภาวะการไร้สัญชาติ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 15

(1) ทุกคนมีสิทธิในการถือสัญชาติหนึ่ง

(2) บุคคลใดๆ จะถูกถอนสัญชาติของตนโดยพลการหรือถูกปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติไม่ได้

อนุสัญญา ค.ศ. 1961 อารัมบท

บรรดารัฐภาคี...พิจารณาว่าต้องการที่จะลดสภาวะการไร้สัญชาติโดยข้อตกลงระหว่างประเทศ

การป้องกันการไร้สัญชาติ

2.2 การได้สัญชาติ

อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

อนุสัญญา ค.ศ. 1961

มาตรา 1

1. รัฐผู้ทำสัญญาจะต้องอนุมัติสัญชาติของรัฐให้กับบุคคลที่เกิดในดินแดนอาณาเขตถ้าหากบุคคลนั้นจะกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

มาตรา 2

เด็กกำพร้าที่อยู่ในอาณาเขตแดนของรัฐที่ทำสัญญาจะต้องได้รับพิจารณาว่าเกิดอยู่ในอาณาเขตแดนของผู้ปกครองที่เป็นผู้ถือครองสัญชาติของรัฐนั้น เว้นแต่ว่าจะมีการพิสูจน์ขัดแย้งเป็นอื่น

มาตรา 4

1. รัฐผู้ทำสัญญา จะต้องอนุมัติสัญชาติของรัฐให้กับบุคคลที่อาจจะกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ ที่ไม่ได้เกิดในอาณาเขตแดนของรัฐแห่งสัญญานั้น ถ้าหากว่าผู้ปกครองคนใดคนหนึ่ง ณ เวลาที่บุคคลนั้นเกิดได้ถือสัญชาติของรัฐนั้น

กฎบัตรอัฟริกาเรื่องสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก มาตรา 6 (3)

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ

อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 20 (1), (2)

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะมีสัญชาติ

2. ทุกคนมีสิทธิในสัญชาติของรัฐที่ตนได้เกิดถ้าหากว่าเขาไม่ได้สิทธิในการถือครองสัญชาติอื่นใด

อนุสัญญา CIS เรื่องสิทธิพื้นฐานและเสรีภาพ มาตรา 24

1. ทุกคนมีสิทธิในการเป็นพลเมือง

อนุสัญญายุโรปเรื่องสัญชาติ มาตรา 6(1), (2)

1. รัฐบาลของแต่ละรัฐจะต้องระบุในกฎหมายแห่งชาติเรื่องการได้รับสัญชาติตามกฎหมาย (ex lege) ของบุคคลดังต่อไปนี้

a) เด็กที่มีผู้ปกครองคนใดคนหนึ่งถือครองสัญชาติของรัฐแห่งภาคนั้น อยู่ ณ เวลาที่เด็กเกิด จะได้รับชื่อยกเว้นใด ๆ ที่มีอยู่ในกฎหมายภายในเกี่ยวกับเรื่องเด็กที่เกิดในต่างแดน กรณีที่เด็กเกิดจากบิดามารดาที่ได้รับการยอมรับในการถือสัญชาติ จากคำสั่งศาล หรือกระบวนการอื่นใดที่คล้ายกันนั้น รัฐบาลแต่ละแห่งอาจจะให้เด็กได้ถือสัญชาตินั้น ตามกระบวนการพิจารณาภายใต้กฎหมายแห่งชาติ

b) เด็กกำพร้าที่พบในอาณาเขตแดนที่อาจกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ

2. รัฐบาลแต่ละรัฐจะต้องระบุไว้ในกฎหมายเรื่องการให้สัญชาติเด็กที่เกิดในอาณาเขตดินแดนผู้ซึ่งไม่สามารถถือสัญชาติอื่นใดได้ในขณะที่เกิด

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 24 (3)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพทั้งหมดและสมาชิกครอบครัว มาตรา 29
- อนุสัญญาสิทธิของคนพิการ มาตรา 18
- อนุสัญญา ค.ศ. 1961 มาตรา 1-4
- ปฏิญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิและหน้าที่ของบุคคล มาตรา 19
- ข้อแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 17 (มาตรา 24 เรื่องสิทธิของเด็ก) ค.ศ. 1989 ย่อหน้า 8
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006 ย่อหน้า (q) และ (r)

2.3 ช่องว่างอื่น ๆ ของกฎหมายด้านพลเมืองที่จะนำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติ

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006 ย่อหน้า (j)

บันทึกว่าการไร้สัญชาติอาจเกิดขึ้นอันเป็นผลจากข้อจำกัดที่นำมาบังคับใช้กับบิดามารดาในการสืบทอดสัญชาติให้แก่บุตรได้ การที่สตรีไม่สามารถสืบทอดสัญชาติให้กับบุตร การสละสัญชาติโดยไม่ได้รับการประกันว่าจะได้จากประเทศอื่น การสูญเสียสัญชาติอย่างอัตโนมัติจากการที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลานาน การถูกเพิกถอนสัญชาติเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางทหารหรือหน้าที่พลเมืองที่เป็นทางเลือกอื่น การสูญเสียสัญชาติเนื่องจากบุคคลได้สมรสกับชาวต่างชาติและการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของคู่สมรสในระหว่างสมรส และการถูกเพิกถอนสัญชาติอันเป็นผลมาจากการเลือกปฏิบัติ และร้องขอให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคในเรื่องนี้ต่อไป

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาว่าด้วยการลดภาวะการไร้สัญชาติ มาตรา 5-9
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 9
- อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสัญชาติของสตรีที่สมรสแล้ว มาตรา 1-3
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (d) (iii)
- อนุสัญญายุโรปเรื่องสัญชาติ มาตรา 7-9
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 28 (มาตรา 3 เรื่องความเท่าเทียมของสิทธิระหว่างชายและหญิง) ค.ศ. 2000 ย่อหน้า 25
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 19 (มาตรา 23 เรื่องครอบครัว) ค.ศ. 1990 ย่อหน้า 7
- คำแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ 27 เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อโรมา ค.ศ. 2000 ย่อหน้า 4
- สภาสิทธิมนุษยชน ข้อมติ A/HRC/7/L.27 เรื่องสิทธิมนุษยชนและการเพิกถอนสัญชาติโดยพลการ, 25 มีนาคม ค.ศ. 2008
- คณะกรรมาธิการสหประชาชาติด้านสิทธิมนุษยชน มติที่ 2005/45 เรื่องสิทธิมนุษยชนและการเพิกถอนสัญชาติโดยพลการ 19 เมษายน ค.ศ. 2005
- สภายุโรป เรื่อง คณะกรรมการรัฐมนตรี ข้อแนะนำ R (ค.ศ. 1999) 18 ของคณะกรรมาธิการรัฐมนตรีของรัฐสมาชิกเรื่องการหลีกเลี่ยงและลดการไร้สัญชาติ
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (i) and (j) ข้อที่ 78 (XLVI) ค.ศ. 1995, ย่อหน้า b

2.4 กระบวนการด้านบริหารจัดการที่อาจนำไปสู่การไร้สัญชาติ

อนุสัญญาเวียนหาว่าด้วยเรื่องกฎหมายของสนธิสัญญา ค.ศ. 1969 มาตรา 26 และ 31 (1)
มาตรา 26

สนธิสัญญาทุกฉบับมีผลบังคับผูกพันกับรัฐภาคีแห่งสนธิสัญญาและจะต้องปฏิบัติตามโดยเจตนาที่ดี

มาตรา 31

สนธิสัญญาจะต้องได้รับการตีความด้วยเจตนาที่ดีและสอดคล้องกับความหมายทั่วไปที่ให้ไว้ในคำจำกัดความของบริบทในสนธิสัญญานั้นและตรงกับวัตถุประสงค์และจุดประสงค์แห่งสนธิสัญญานั้น

ดูเพิ่มเติม

- ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ 30 เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีใช้เป็นพลเมือง ค.ศ. 2004 ย่อหน้า 14-15

2.5 การจดทะเบียนเกิด

อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 7 (1)

เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่จะมีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จัก และได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 24 (2)
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพทั้งหมดและสมาชิกในครอบครัว มาตรา 29
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิคนพิการ มาตรา 18 (2)
- กฎบัตรอัฟริกา เรื่องสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก มาตรา 6 (2)
- กติกาเรื่องสิทธิของเด็กในศาสนาอิสลาม มาตรา 7
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 17 (มาตรา 24 เรื่องสิทธิเด็ก) ค.ศ. 1989 ย่อหน้า 7
- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 85 (XLIX) ค.ศ. 1998, ย่อหน้า (m)
ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (r)
ข้อที่ 95 (LIV) ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (x)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (h)

2.6 การป้องกันการไร้สัญชาติในรูปแบบของการย้ายถิ่น

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 96 (LIV) – ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (j)

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (l) และ (m)

2.7 และ 2.10 การป้องกันการไร้สัญชาติเมื่อมีกรณีการสืบทอดรัฐและการลดการไร้สัญชาติจากผลของการสืบทอดรัฐ

คณะกรรมการสิทธิการกฎหมายระหว่างประเทศ ร่างมาตราว่าด้วยเรื่องสัญชาติของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวกับการสืบทอดรัฐ มาตรา 10

เมื่อถึงวันที่มีการสืบทอดรัฐ บุคคลทุกคนที่ได้มีสัญชาติของรัฐที่ถูกสืบทอดจะมีสิทธิในสัญชาติอย่างน้อยหนึ่งสัญชาติของรัฐที่เกี่ยวข้อง โดยไม่คำนึงว่าวิธีการที่ได้รับสัญชาติที่มีมาก่อนนั้นจะเป็นอย่างไร และให้สอดคล้องกับร่างมาตราต่าง ๆ ที่มีอยู่ในปัจจุบัน

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญา 1961 มาตรา 10
- อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องสัญชาติ มาตรา 18-20
- อนุสัญญาแห่งสภายุโรปว่าด้วยเรื่องการหลีกเลี่ยงการไร้สัญชาติในเรื่องที่เกี่ยวกับการสืบทอดรัฐ ค.ศ. 2006
- สมัชชาใหญ่องค์การสหประชาชาติ สัญชาติของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดรัฐ 16 ธันวาคม ค.ศ. 2004 A/RES/59/34
- คณะกรรมาธิการกฎหมายระหว่างประเทศร่างมาตราเรื่องสัญชาติของบุคคลธรรมดาที่เกี่ยวข้องกับการสืบทอดรัฐพร้อมบทแสดงข้อคิดเห็น
- ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบข้อที่ 30 เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง ค.ศ. 2004 ย่อหน้า 17
- บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (k)

2.8 การสมัครใจเดินทางกลับของผู้ลี้ภัย

คู่มือ UNHCR เรื่องการสมัครใจเดินทางกลับ : การให้คุ้มครองระหว่างประเทศ ค.ศ. 1996
หากผู้ลี้ภัยได้สูญเสียสัญชาติของตนไป ประเทศที่เป็นประเทศต้นกำเนิดจะต้องจัดเตรียมเพื่อมอบคืนสัญชาติรวมถึงการอนุมัติสัญชาติให้แก่บุตรที่เกิดนอกอาณาเขตแดนและคู่สมรสที่เป็นบุคคลที่ไม่ได้สัญชาติอย่างเหมาะสม

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 12 (4)

ห้ามมิให้ผู้ใดถูกเพิกถอนสิทธิอย่างพลการในการเดินทางเข้าสู่ประเทศของตน

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 101 (LV) ค.ศ. 2004 เรื่องประเด็นความมั่นคงทางกฎหมาย ย่อหน้า (I)

บันทึกว่า เป็นสิ่งจำเป็นที่กฎหมายของรัฐจะยอมรับสถานะของพลเมืองที่ลี้ภัยและเดินทางกลับ การเปลี่ยนแปลงใด ๆ ซึ่งรวมถึงผลที่เกิดขึ้นจากการเกิด การตาย การอุปการะเด็ก การสมรส และการหย่าร้างรวมทั้งเอกสารต่าง ๆ หรือการลงทะเบียนเพื่อพิสูจน์ว่าสถานภาพนั้นได้รับการอนุมัติจากหน่วยงานที่มีอำนาจในประเทศที่ขอลี้ภัยหรือจากที่อื่นใด และคำนึงถึงสถานการณ์พิเศษในการเดินทางกลับของผู้ลี้ภัยสตรีที่อาจจะไม่มีเอกสารพิสูจน์สถานะการเป็นพลเมืองหรืออาจจะเผชิญกับความยากลำบากในการประกันว่าเอกสารเป็นที่ยอมรับและออกให้โดยเจ้าหน้าที่ของประเทศที่ขอลี้ภัยนั้น

ดูเพิ่มเติม

- ธรรมนูญของ UNHCR, มาตรา 8-9
- ปฏิญญาคาร์ทากีน่าเรื่องผู้ลี้ภัย มาตรา II (f-g, l, n-p), III (12)
- อนุสัญญาควบคุมเฉพาะด้านของปัญหาผู้ลี้ภัยในแอฟริกา มาตรา 5
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 13 (2)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (d) (ii)

- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 10 (2) และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อเด็กไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 84-88
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 27 (มาตรา 12 เรื่อง อิสรภาพในการเดินทางเคลื่อนย้าย) ค.ศ. 1999 ย่อหน้า 19 และ 20
- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
 - ข้อที่ 101 (LV) ค.ศ. 2004
 - ข้อที่ 69 (XLIII) ค.ศ. 1991
 - ข้อที่ 65 (XLII) ค.ศ. 1991, ย่อหน้า (q)
 - ข้อที่ 56 (XL) ค.ศ. 1989
 - ข้อที่ 40 (XXXVI) ค.ศ. 1985
 - ข้อที่ 18 (XXX) ค.ศ. 1980
- วาระเพื่อการคุ้มครอง เป้าหมาย 5 จุดประสงค์ที่ 2 เรื่องเงื่อนไขที่ปรับเปลี่ยนสำหรับการสมัครใจเดินทางกลับ
- วาระเพื่อการคุ้มครอง เป้าหมาย 5 จุดประสงค์ที่ 3 เรื่องการส่งเสริมความร่วมมือเพื่อทำให้การเดินทางกลับยั่งยืน
- การสมัครใจเดินทางกลับ การศึกษารอบคลุมด้านการคุ้มครองระหว่างประเทศ EC/GC/02/5, 25 เมษายน ค.ศ. 2002

2.9 การลดสถานะการไร้สัญชาติ

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 32

รัฐผู้ทำสัญญาจะต้องอำนวยความสะดวกเท่าที่จะเป็นไปได้ในการหลอมรวมเข้ากับท้องถิ่นหรือการแปลงสัญชาติให้กับบุคคลไร้สัญชาติ จะต้องมีความพยายามโดยเฉพาะที่จะเร่งกระบวนการแปลงสัญชาติและลดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายให้น้อยลงเท่าที่เป็นไปได้

อนุสัญญายุโรปว่าด้วยเรื่องสัญชาติ มาตรา 6 (4)

รัฐภาคีแต่ละรัฐจะอำนวยความสะดวกโดยจัดให้กฎหมายแห่งชาติระบุเรื่องการได้สัญชาติกับบุคคลต่อไปนี้

g) บุคคลไร้สัญชาติและบุคคลที่ได้รับการยอมรับว่าผู้ลี้ภัยตามกฎหมายและเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ในอาณาเขตดินแดนของรัฐ

ข้อแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ 30 เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง ค.ศ. 2004 ย่อหน้า 13

13. ประกันว่ากลุ่มสังคมเฉพาะของบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมืองจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในด้านของการเข้าถึงการใช้สิทธิในการเป็นพลเมืองหรือการโอนสัญชาติ และจะต้องให้ความใส่ใจต่ออุปสรรคที่อาจเกิดขึ้นได้จากการแปลงสัญชาติซึ่งอาจยังคงมีอยู่สำหรับบุคคลที่มีถิ่นพำนักถาวรและแบบระยะยาว

ดูเพิ่มเติม

- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร เฉพาะด้านสถานการณ์การไร้สัญชาติอันยืดเยื้อ
ข้อที่ 99 (LV) ค.ศ. 2004, ย่อหน้า (bb)
- ข้อที่ 102 (LVI) ค.ศ. 2005, ย่อหน้า (y)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (n) – (r), (u)
- ข้อเสนอแนะทั่วไปของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบที่ 30
เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง ค.ศ. 2004 ย่อหน้า 13 และ 16

2.11 การตั้งถิ่นฐานระหว่างประเทศของบุคคลไร้สัญชาติ

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 95 (LIV) – ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (v)

ส่งเสริมให้รัฐร่วมมือกับ UNHCR ในด้านการแก้ไขปัญหาของบุคคลไร้สัญชาติ และพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการจัดหาสถานที่สำหรับการตั้งถิ่นฐานใหม่ในกรณีที่สถานการณ์ของบุคคลไร้สัญชาติไม่อาจแก้ไขได้ในประเทศที่พักพิงชั่วคราวหรือประเทศอื่นที่เคยมีถิ่นอาศัยอยู่ก่อน และยังคงเป็นสถานการณ์ที่ไม่แน่นอน

ดูเพิ่มเติม

- คู่มือการตั้งถิ่นฐานของ UNHCR ค.ศ. 2004
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิเด็กที่ 6 เรื่อง การปฏิบัติต่อเด็กไร้ผู้ติดตามและเด็กที่ถูกอยู่ตามลำพังที่อาศัยในนอกประเทศดั้งเดิม ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 92-94

2.12 การดำเนินการด้านสัญชาติในทางปฏิบัติ

ดูบทบัญญัติต่าง ๆ เกี่ยวกับเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติในบทที่ 1.9

3. กระบวนการให้ความคุ้มครองที่เป็นธรรมและการมีเอกสารแสดงตน

3.1 กระบวนการพิจารณาสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 96 (LIV) – ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (h)

...เร่งให้บรรดารัฐต่าง ๆ ดำเนินตามขั้นตอนเพื่อหลีกเลี่ยงไม่ให้บุคคลตกเป็นผูไร้สัญชาติ รวมถึงการนำมาตรการต่าง ๆ มาใช้เพื่ออนุมัติสถานภาพทางกฎหมายให้กับบุคคลไร้สัญชาติ

ดูเพิ่มเติม

- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
No. 90 (LII) – 2001, ย่อหน้า (s)
No. 106 (LVII) – 2006, ย่อหน้า (t)

3.2 การพิจารณาสถานภาพที่เป็นธรรมและมีประสิทธิภาพ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 14

ในการพิจารณาสถานภาพ ... สิทธิและพันธกรณี ... บุคคลทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการพิจารณาในศาลอย่างเปิดเผยและเป็นธรรม โดยคณะตุลาการที่เป็นเอกเทศและไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายใดซึ่งจัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 10
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 22 (1) และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 เรื่องการปฏิบัติต่อเด็กไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 33-38
- อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 8 (1)
- อนุสัญญายุโรปเรื่องสัญชาติ มาตรา 10-13
- ข้อคิดเห็นทั่วไปของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมืองที่ 32 (มาตรา 14 เรื่องสิทธิในความเท่าเทียมกันทางศาลและคณะตุลาการและการพิจารณาที่ยุติธรรม) ค.ศ. 2007 เน้นที่ ย่อหน้า 9
- คู่มือแนวทางของ UNHCR เรื่องการพิจารณาอย่างเป็นทางการเป็นรูปแบบด้านผลประโยชน์สูงสุดของเด็ก, พฤษภาคม ค.ศ. 2006
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (l)

3.3 สถานภาพของถิ่นที่อยู่อาศัย

- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 96 (LIV) ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (h)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (t)

3.4 เอกสารประจำตัวส่วนบุคคล

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 27

รัฐภาคีจะต้องออกเอกสารประจำตัวให้กับบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตดินแดนของตน ถ้าบุคคลนั้นไม่ได้มีหนังสือเดินทางที่ยังไม่หมดอายุ

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 7 และ 8
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 24 (2)
- ข้อมติขององค์การเพื่อการประิษาหรือแห่งเอเชีย-อัฟริกา เรื่อง “อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ” ย่อหน้า 4
- คู่มือของ UNHCR สำหรับการลงทะเบียน วิธีการและมาตรฐานสำหรับการลงทะเบียนการจัดการข้อมูลด้านประชากรและการจัดทำเอกสาร ค.ศ. 2003
- แนวทางปฏิบัติในการใช้มาตรฐานอย่างเป็นทางการและดรรชนีในการปฏิบัติงานของ UNHCR ค.ศ. 2006
- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (r) และ (s)
ข้อที่ 95 (LIV) ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (x)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (h), (m)

3.5 เอกสารสถานะบุคคล

อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 7 (1)

1. เด็กจะต้องได้รับการลงทะเบียนทันทีหลังจากเกิด ...

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 24 (2)
- อนุสัญญาว่าด้วยการยินยอมเพื่อการสมรส เกณฑ์อายุสำหรับการสมรส และการจดทะเบียนสมรส มาตรา 3
- พิธีสารของกฎบัตรอัฟริกาเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชนว่าด้วยสิทธิสตรีในอัฟริกา มาตรา 6
- คู่มือของ UNHCR สำหรับการลงทะเบียน วิธีการและมาตรฐานสำหรับการลงทะเบียน การจัดการข้อมูลด้านประชากรและการจัดทำเอกสาร ค.ศ. 2003
- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร
ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (r)
ข้อที่ 95 (LIV) ค.ศ. 2003, ย่อหน้า (x)

3.6 เอกสารการเดินทาง

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 28

บรรดารัฐผู้ทำสัญญายะออกหนังสือเดินทางอย่างถูกต้องตามกฎหมายให้กับบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตดินแดนของรัฐเพื่อการเดินทางออกนอกอาณาเขตแดน....

ดูเพิ่มเติม

- คู่มือ UNHCR สำหรับการลงทะเบียน วิธีการและมาตรฐานสำหรับการลงทะเบียน การจัดการข้อมูลด้านประชากรและการจัดทำเอกสาร ค.ศ. 2003
- บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – 2006, ย่อหน้า (l) และ (m)

4. ความปลอดภัยจากความรุนแรงและการแสวงหาประโยชน์

UNGA A/RES/50/152, อาร์มกบท

สมัชชาใหญ่ ... กังวลว่าการไร้สัญชาติ รวมถึงการที่บุคคลหนึ่งไม่สามารถจะถือสัญชาติได้ อาจทำให้เกิดการพลัดถิ่น และขอเน้นในประเด็นนี้ว่า การป้องกันและการลดภาวะการไร้สัญชาติและการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติเป็นสิ่งสำคัญเช่นกันในอันที่จะหลีกเลี่ยงสถานการณ์การเกิดผู้ลี้ภัย

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 15 (สถานะของคนต่างด้าวภายใต้กติกา ค.ศ. 1986) ย่อหน้า 7

บุคคลต่างด้าวมีสิทธิโดยชอบในการมีชีวิต ได้รับการคุ้มครองโดยกฎหมาย และไม่ถูกละเมิดในชีวิต ไม่ถูกทรมาน หรือถูกล่วงละเมิด หรือได้รับการปฏิบัติ อย่างโหดร้ายอย่างมิชอบมนุษย์ หรือไม่ตกเป็นทาส หรืออยู่ในภาวะจำยอม บุคคลต่างด้าวมีสิทธิ เต็มในเสรีภาพและความมั่นคงส่วนบุคคลแม้ว่าบางกรณี ที่เสรีภาพบางอย่างถูกเพิกถอนตามกฎหมาย บุคคลต่างด้าวยังควรได้รับการปฏิบัติอย่างมีมนุษยธรรม และต้องเคารพในศักดิ์ศรีของบุคคลนั้น บุคคลต่างด้าวจะต้องไม่ถูกกักขังหากไม่สามารถจะปฏิบัติตามพันธะผูกพันตามสัญญา บุคคลต่างด้าวมีสิทธิในเสรีภาพของการเดินทางเคลื่อนย้ายและการเลือก ถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างเสรี และเดินทางออกนอกประเทศอย่างเสรี บุคคลต่างด้าวจะต้องได้รับความเท่าเทียม ในด้านการศาลและตุลาการ และต้องได้รับการพิจารณาคดีอย่างเปิดเผยและเป็นธรรมโดยคณะตุลาการ ที่จัดตั้งขึ้นตามกฎหมาย เป็นอิสระ และไม่ขึ้นอยู่กับฝ่ายใด ในการพิจารณาคดีอาญาหรือสิทธิ และพันธะกรณีทางกฎหมายนั้น บุคคลต่างด้าวจะไม่ถูกล่วงละเมิดโดยใช้กฎหมายย้อนหลัง และจะต้อง ได้รับการยอมรับตามกฎหมาย บุคคลต่างด้าวจะไม่ถูกแทรกแซงโดยพลการหรืออย่างมิชอบตามกฎหมาย ในความเป็นส่วนตัว ส่วนครอบครัว ที่บ้านหรือการติดต่อจดหมาย บุคคลต่างด้าวมีสิทธิ ในเสรีภาพแห่งความคิด สำนึกและศาสนา และสิทธิที่จะมีความคิดเห็น และแสดงออกในความคิดเห็น นั้น บุคคลต่างด้าวจะได้รับประโยชน์จากสิทธิในการชุมนุมอย่างสงบและเสรีภาพของการสมาคม และแต่งงานได้เมื่อถึงเกณฑ์อายุ บุตรหลานของบุคคลต่างด้าวมีสิทธิในข้อมาตรการต่าง ๆ ที่ได้รับความคุ้มครองตามสถานะของการเป็นผู้เยาว์ ในกรณีนี้ที่บุคคลต่างด้าวเป็นชนกลุ่มน้อยตามความหมาย ในมาตราที่ 27 บุคคลต่างด้าวนั้นสามารถมีวัฒนธรรมของตนได้และสามารถปฏิบัติศาสนกิจของตนและ ใช้ภาษาของตนเองได้ สิทธินี้ก็มิอาจถูกปฏิเสธได้ บุคคลต่างด้าวมีสิทธิได้รับความคุ้มครองทาง กฎหมายเท่าเทียมกันในการใช้สิทธิของตน ซึ่งไม่ควรมีการเลือกปฏิบัติระหว่างบุคคลต่างด้าวกับพลเมือง สิทธิของบุคคลต่างด้าวจะถูกจำกัดได้ก็ต่อเมื่อการจำกัดนั้นเป็นไปตามกติกาสากล

ดูเพิ่มเติม

- บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ No. 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (u)
- ข้อมติขององค์การเพื่อการศึกษารือแห่งเอเชีย-แอฟริกาเรื่อง “อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ” ย่อหน้า 5

4.1 การบังคับใช้กฎหมาย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 3

บุคคลทุกคนมีสิทธิในการดำรงชีวิต เสรีภาพ และความมั่นคงแห่งร่างกาย

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 6, 7 และ 9
- อนุสัญญาาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (b)
- อนุสัญญาาระหว่างประเทศสำหรับการคุ้มครองบุคคลทุกคนจากการบังคับให้หายสาบสูญ มาตรา 25
- ข้อมติขององค์การเพื่อการปรึกษาหารือแห่งเอเชีย-แอฟริกา เรื่อง "อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ" ย่อหน้า 4

4.2 เพศและความรุนแรงทางเพศ

ปฏิญญาว่าด้วยเรื่องการจัดความรุนแรงต่อสตรี มาตรา 4 (c)

รัฐต่าง ๆ ควรประณามการกระทำรุนแรงต่อสตรี และไม่ควรรำงานบรรณนิยมประเพณี หรือศาสนาใดๆ เพื่อหลีกเลี่ยงพันธะหน้าที่ในการจัดความรุนแรง รัฐควรติดตามนโยบายเกี่ยวกับการจัดความรุนแรงต่อสตรีโดยวิธีที่เหมาะสมทุกประการ และโดยไม่ล่าช้า และควรจะ...(c) ปฏิบัติการอย่างเข้มแข็ง โดยสอดคล้องกับกฎหมายของประเทศเพื่อป้องกัน สืบสวน และลงโทษ การกระทำความรุนแรงต่อสตรี ไม่ว่าจะเป็นการกระทำโดยบุคคลหรือโดยรัฐ

บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 90 (LII) – ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (s)

ประณามอย่างรุนแรงต่อการค้ามนุษย์ โดยเฉพาะการค้าสตรีและเด็กที่แสดงให้เห็นว่าเป็นการกระทำที่รุนแรงอย่างยิ่งต่อสิทธิมนุษยชน แสดงความห่วงใยว่าเหยื่อของการค้ามนุษย์มีผลมาจากภาวะการไร้สัญชาติโดยที่บุคคลไม่สามารถจัดหาเอกสารแสดงตัวตนและสถานะของสัญชาติของตนได้ เรียกร้องรัฐต่าง ๆ ให้ความร่วมมือในการจัดหาเอกสารแสดงอัตลักษณ์และสถานภาพของสัญชาติให้กับเหยื่อของการค้ามนุษย์เพื่อที่จะเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับการแก้ไขสถานการณ์อย่างเหมาะสม เคารพต่อสิทธิมนุษยชนของผู้ที่ตกเป็นเหยื่อ

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาต่อต้านการทรมานและการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้ายไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- พิธีสารว่าด้วยสิทธิของสตรีในแอฟริกา, มาตรา 4 และ 11 (3)
- บทสรุปคณะกรรมการบริหาร ข้อที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001, ย่อหน้า (s)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (l) และ (m)
ข้อที่ 107 (LVIII) ค.ศ. 2007, อาร์มบท
- หลักปฏิบัติและบันทึกรายการเพิ่มเติมของ UNHCR, ค.ศ. 2004

4.3 การให้ความคุ้มครองเด็ก

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 90 (LII) ค.ศ. 2001 ย่อหน้า (r)

บันทึกด้วยความห่วงใยโดยเฉพาะกับปัญหาของการไร้สัญชาติที่มีผลกระทบอย่างรุนแรงต่อสตรีและเด็กอันเป็นเหตุจากตัวบทกฎหมายของการจดทะเบียนสัญชาติและการจดทะเบียนเกิดเน้นให้เห็นถึงความสำคัญที่มุ่งเน้นถึงสตรีในด้านเอกสารของอัตลักษณ์ของบุคคลและการจดทะเบียนเกิด รวมถึงการจดทะเบียนสมรสที่เหมาะสมและเรียกร้องให้บรรดารัฐยอมรับในมาตรการที่จำเป็นทุกข้อในเรื่องนี้

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 3, 6, 11, 19, 20, 32, 34-38 และข้อคิดเห็นทั่วไปข้อที่ 5 (มาตรการทั่วไปในการปรับใช้อนุสัญญาสิทธิเด็ก) ค.ศ. 2003 และ ข้อที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังที่อาศัยอยู่นอกประเทศต้นตอ) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 16, 23-24, 31-32, 39-40, 50-53
- พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาสิทธิเด็กเรื่องการค้าเด็ก คำประเวณีเด็กและภาพอนาจารเด็ก
- อนุสัญญาองค์การแรงงานระหว่างประเทศเกี่ยวกับการห้ามและดำเนินการในทันทีเพื่อขจัดรูปแบบที่เลวร้ายที่สุดของแรงงานเด็ก (อนุสัญญาที่ 182)
- หลักการที่เป็นแนวทางของหน่วยงานองค์การ (Inter-Agency) เรื่องเด็กไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพัง ของคณะกรรมการกาชาดสากล, UNHCR, UNICEF, IRC, Save the Children/UK, ศุภนิมิตสากล (World Vision International), 2004
- บทสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 107 (LVIII) – ค.ศ. 2007, อาร์มบท

4.4 เสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนย้าย รวมถึงสิทธิในการเดินทางกลับ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 13

- (1) ทุกคนมีสิทธิในอิสรภาพแห่งการเดินทางเคลื่อนย้ายและเลือกสถานที่อยู่ภายในเขตของแต่ละรัฐ
- (2) ทุกคนมีสิทธิที่จะออกจากประเทศใดๆ รวมทั้งประเทศของตนเองด้วย และที่จะกลับยังประเทศตน

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 26

ให้รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาแต่ละรัฐให้สิทธิแก่บุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตของตนอย่างถูกกฎหมายในการเลือกสถานที่อยู่อาศัยและเคลื่อนย้ายได้อย่างเสรีในอาณาเขตของตน ทั้งนี้ให้ขึ้นอยู่กับข้อบังคับที่ใช้แก่คนต่างด้าวในเรื่องทั่ว ๆ ไปในสถานการณ์เช่นเดียวกัน

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 27 (มาตรา 12 เรื่องเสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนย้าย) ค.ศ. 1999 ย่อหน้า 20

ขอบข่ายของคำว่า “ประเทศแห่งตน” นั้นกว้างกว่าแนวคิด “ประเทศแห่งสัญชาติตน” ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่ที่เพียงสัญชาติในความรู้สึกทั่วไป นั่นก็คือ สัญชาติที่ได้รับจากการเกิดหรือการขอ ซึ่งอย่างน้อยที่สุดยังครอบคลุมบุคคลผู้ซึ่งไม่อาจจะถูกพิจารณาว่าเป็นบุคคลต่างด้าวโดยแท้จริงได้เนื่องจากความรู้สึก

ผูกพันเป็นพิเศษต่อประเทศหรือคำร้องที่เกี่ยวกับประเทศที่ขอรับสัญชาติ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีที่เป็นบุคคลที่ถือสัญชาติของรัฐ ถูกปรับสัญชาติซึ่งเป็นการฝ่าฝืนกฎหมายระหว่างประเทศ และรัฐของบุคคลถือสัญชาตินั้นไม่ได้ให้ความร่วมมือหรือ ส่งโอนไปยังประเทศอื่นที่ซึ่งปฏิเสธในการให้สัญชาติแล้ว ความหมายในมาตรา 12 ย่อหน้า 4 อนุญาตให้ตีความกว้างกว่าในการที่อาจจะรวมประเภทของบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่เป็นเวลานาน รวมถึงแต่ไม่จำกัดต่อบุคคลไร้สัญชาติที่ถูกยึดสิทธิโดยผลการในการขอรับสัญชาติจากประเทศที่มีถิ่นอาศัยอยู่ ...

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 12(1) และ 12(4) และ ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 15 (สถานะของคนต่างด้าวภายใต้กติกา) ค.ศ. 1986 และ ข้อ 27 (มาตรา 12 เรื่องเสรีภาพของการเดินทางเคลื่อนย้าย) ค.ศ. 1999 มาตรา 17 และ 23
- อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5(d) (i)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 15(4)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 3, 5, 9(1) และ 10
- กฎบัตรอัมสเตอร์ดัมเรื่องสิทธิมนุษยชนและสิทธิประชาชน มาตรา 12(1)
- ECHR, มาตรา 8
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, อาร์มบท

4.5 การคุมขัง

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 9

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในเสรีภาพและความปลอดภัยของร่างกาย บุคคลจะถูกจับกุมหรือควบคุมโดยอำเภอใจมิได้ บุคคลจะถูกทรมานเสรีภาพของตนมิได้ ยกเว้นโดยเหตุและโดยกระบวนการที่บัญญัติไว้ในกฎหมาย

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 9
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 37
- อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน และการปฏิบัติหรือการลงโทษอื่นที่โหดร้าย ไร้มนุษยธรรมหรือที่ย่ำยีศักดิ์ศรี
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 10
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, อาร์มบท, ย่อหน้า (w)

4.6 การเข้าถึงสิทธิในการช่วยเหลือด้านกฎหมาย

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 8

บุคคลมีสิทธิที่จะได้รับการเยียวยาอย่างได้ผลโดยหน่วยงานยุติธรรมของรัฐที่มีอำนาจจากการกระทำใด ๆ อันละเมิดต่อสิทธิขั้นพื้นฐานซึ่งตนได้รับจากรัฐธรรมนูญหรือจากกฎหมาย

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 16

1. ให้บุคคลไร้สัญชาติมีสิทธิอย่างเสรีที่จะขอให้ศาลพิจารณาคดีได้ในอาณาเขตของรัฐทั้งหมดที่เข้าทำสนธิสัญญา
2. บุคคลไร้สัญชาติได้รับการปฏิบัติในรัฐที่ทำสนธิสัญญาซึ่งตนมีถิ่นที่อยู่ได้เท่าเทียมกับพลเมืองของรัฐดังกล่าวในเรื่องที่เกี่ยวกับการใช้สิทธิทางศาล รวมถึงการช่วยเหลือด้านกฎหมายและการยกเว้นจากค่าใช้จ่ายด้านศาล (*cautio judicatum solvi*)
3. บุคคลไร้สัญชาติผู้จะได้รับ การปฏิบัติดังกล่าวไว้ในวรรค 2 ในประเทศอื่นใดที่ตนมิได้มีถิ่นที่อยู่นั้นได้เช่นเดียวกับพลเมืองของประเทศที่มีถิ่นที่อยู่เป็นปกติในประเทศดังกล่าว

อนุสัญญา ค.ศ. 1961 มาตรา 8 ย่อหน้า 4

มิให้รัฐภาคีเพิกถอนสัญชาติของบุคคลใด ๆ ที่พึงมีตามวรรค 2 หรือ 3 ของมาตรานี้ยกเว้นเป็นไปตามกฎหมายซึ่งให้สิทธิแก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องในการพิจารณาคดีจากศาลหรือองค์กรอิสระอื่น ๆ

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 6-7, 10-11
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 2, 13, 14, 16, 26
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 2, 15(1) และ ข้อแนะนำทั่วไปที่ 21, (ความเท่าเทียมกันในการสมรสและความเกี่ยวพันในครอบครัว) ค.ศ. 1994, ย่อหน้า 8
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5(a), 6
- อนุสัญญายุโรป เรื่องสัญชาติ มาตรา 10 – 13
- อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 25
- อนุสัญญายุโรปเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 13
- ข้อเสนอคณะกรรมการบริหาร :
ข้อที่ 102 (LVI) ค.ศ. 2005, ย่อหน้า (y)
ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (v)

4.7 การขับไล่

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 31

1. รัฐภาคีต้องไม่ขับไล่บุคคลไร้สัญชาติซึ่งอยู่ในอาณาเขตของรัฐตน เว้นแต่ในกรณีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงแห่งชาติหรือความสงบเรียบร้อยของสาธารณะ
2. การขับไล่บุคคลไร้สัญชาติให้เป็นไปตามการวินิจฉัยที่สอดคล้องกับกระบวนการของกฎหมาย

ดูเพิ่มเติม

- ข้อคิดเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 27 (มาตรา 12 เรื่องเสรีภาพของการเดินทางเคลื่อนย้าย) ค.ศ. 1999, ย่อหน้า 19, 20

- ข้อคิดเห็นคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนที่ 15 (สถานภาพของคนต่างด้าวภายใต้กติกา) ค.ศ. 1986, ย่อหน้า 9 – 10

4.8 ผลกระทบจากการสู้รบ

- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 38-39 พิธีสารเลือกรับของอนุสัญญาสิทธิเด็ก เรื่องที่เกี่ยวกับเด็กในการสู้รบและข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ในผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศต้นตอ) ย่อหน้า 54-60
- ธรรมนูญแห่งกรุงโรมเรื่องศาลอาญาระหว่างประเทศ ค.ศ. 1998
- มติคณะมนตรีความมั่นคงที่ 1612 เรื่องเด็กที่ได้รับผลกระทบจากการสู้รบ S/RES/1612, 26 กรกฎาคม ค.ศ. 2005

5. ความต้องการพื้นฐานและการเข้าถึงบริการสาธารณะที่จำเป็น

ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (p)

ส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ พิจารณามาตรการที่เอื้อให้มีการปรับตัวและพัฒนาของบุคคลที่อยู่ในสภาวะการไร้สัญชาติอันยืดเยื้อ โดยผ่านโครงการพัฒนาทางการศึกษาในภาคสนาม ที่อยู่อาศัย การเข้าถึงสิทธิในด้านสุขภาพและการเพิ่มพูนรายได้ โดยมีส่วนร่วมกับหน่วยงานขององค์การสหประชาชาติที่เหมาะสมตามที่ได้บันทึกไว้ในมติสมัชชาใหญ่ที่ 60/129 ของ ค.ศ. 2005

ข้อแนะนำของคณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ

ข้อที่ 30 เรื่องการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง

แนะนำว่า บนหลักการทั่วไป รัฐภาคีแห่งอนุสัญญาต้องยอมรับมาตรการตามความเหมาะสมต่อสถานการณ์ดังต่อไปนี้ [...] 15. ให้คำนึงว่าในกรณีที่มีการปฏิเสธที่จะให้สัญชาติต่อบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรหรือเป็นระยะเวลาอันนานนั้นเป็นผลเสียต่อประโยชน์ในการจ้างงานหรือผลประโยชน์ด้านสังคมอื่น ๆ ซึ่งขัดต่อหลักการในอนุสัญญา เรื่องการต่อต้านการเลือกปฏิบัติ

ดูเพิ่มเติม

- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (u)
- ข้อมติขององค์การเพื่อการศึกษาหรือของเอเชีย อัฟริกาเรื่อง “อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ” ย่อหน้า 5

5.1 และ 5.2 ความปลอดภัยด้านอาหารและโภชนาการ น้ำและสุขอนามัย

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 11

รัฐภาคีที่ได้แสดงไว้ในอนุสัญญายอมรับถึงสิทธิของบุคคลทุกคนที่จะมีมาตรฐานความเป็นอยู่อย่างเพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว รวมถึงอาหารอย่างพอเพียง.....

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ 12 (สิทธิในอาหารอย่างพอเพียง (มาตรา 11) ค.ศ. 1999 ย่อหน้า 14

รัฐแต่ละรัฐมีพันธผูกพันที่จะประกันว่าบุคคลทุกคนภายใต้เขตอำนาจของตนจะเข้าถึงสิทธิด้านอาหารที่จำเป็นตามมาตรฐานขั้นต่ำอย่างเพียงพอ ถูกต้องตามโภชนาการเพื่อประกันให้บุคคลพ้นภัยจากความหิวโหย

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 23

รัฐผู้ทำสัญญาจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อยู่ในอาณาเขตแดนอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ในด้านการบรรเทาทุกข์และความช่วยเหลือสาธารณะเท่าเทียมกันกับพลเมืองในชาติ

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 25

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 6 (1) ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (มาตรา 6 เรื่องสิทธิในการมีชีวิต) ค.ศ. 1982 ย่อหน้า 5
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 27 (1, 3) ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังที่อาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 44-45

5.3 ที่พักอาศัย

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 11

รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงอาหาร ที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ 4 (สิทธิที่อยู่อาศัยอย่างเพียงพอ) ค.ศ. 1991 ย่อหน้า 13

ภายใต้พันธกรณีตามมาตรา 11 (1) รัฐภาคีต้องแสดงให้เห็นว่าได้ดำเนินขั้นตอนเท่าที่จำเป็นหรือในลักษณะเดียวกัน ไม่ว่าจะกระทำตามลำพังหรือบนพื้นฐานแห่งความร่วมมือระหว่างประเทศเพื่อยืนยันอย่างเต็มกำลังในการต่อสู้กับปัญหาการไร้บ้านพักอาศัย และความไม่พอเพียงด้านที่อยู่อาศัยในเขตอำนาจรัฐ

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 21

ในสถานที่พักอาศัย ตราบเท่าที่อยู่ภายใต้กฎหมายหรือข้อบังคับ หรือการควบคุมของเจ้าหน้าที่ฝ่ายปกครองแล้วให้รัฐผู้ทำสัญญาปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตแดนอย่างถูกต้องตามกฎหมายอย่างเท่าที่เอื้ออำนวยเท่าที่เป็นไปได้ หรือในกรณีอื่น ก็ไม่ควรน้อยกว่าที่ปฏิบัติต่อบุคคลต่างด้าวที่อยู่

ดูเพิ่มเติม

- ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ 4 (สิทธิในบ้านพักอาศัยอย่างพอเพียง) ค.ศ. 1991 และ ข้อ 7 (สิทธิในที่พักอาศัยอย่างพอเพียง การบังคับขับไล่ มาตรา 11 (1) ค.ศ. 1997
- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 25 (1)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 14(2), 16(1) (h)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (iii)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 27 (3) และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตาม) และเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 44-45
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, ย่อหน้า (p)

5.4 ของใช้ในครัวเรือนเบื้องต้นและสุขอนามัย

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 11

รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับรองสิทธิของทุกคนในมาตรฐานการครองชีพที่เพียงพอสำหรับตนเองและครอบครัว ซึ่งรวมถึงเครื่องนุ่งห่ม และจะดำเนินการพัฒนาสภาพของที่อยู่อาศัยต่อไป

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 25 (1)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 27 (1, 3) และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การการปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 44-45

5.5 และ 5.6 การดูแลด้านสุขภาพและเอชไอวี/เอดส์

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 12

รัฐผู้ทำสัญญาต่อกติกานี้ยอมรับถึงสิทธิของทุกคนในการใช้สิทธิของตนได้ตามมาตรฐานสูงสุดของสุขภาพกายและใจ

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมที่ 14 (สิทธิในการได้รับมาตรฐานสูงสุดของสุขภาพ (มาตรา 12) ค.ศ. 2000 ย่อหน้า 12

... สิ่งอำนวยความสะดวกด้านสุขภาพ สินค้า และบริการจะต้องมีบริการอย่างทั่วถึงให้กับทุกคน โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบุคคลที่มีความเปราะบางหรือเป็นส่วนน้อยของกลุ่มประชากร ในทางกฎหมายและในความเป็นจริงโดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 25
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง มาตรา 6 (1) และ ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (มาตรา 6 เรื่องสิทธิในชีวิต) ค.ศ. 1982 ย่อหน้า 5
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 12
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (iv)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 23-24 และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 46-49
- อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 23
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ 106 (LVII) – ค.ศ 2006, อาร์มภบท และย่อหน้า (p)

5.7 การศึกษาขั้นประถมและมัธยม

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 13

รัฐผู้ทำสัญญาต่อกติกาฉบับนี้ยอมรับถึงสิทธิของทุกคนในด้านการศึกษา

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ที่ 14 (สิทธิในด้านการศึกษา (มาตรา 13) ค.ศ. 1999 ย่อหน้า 6

... ทุกคนจะต้องเข้าถึงการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มคนที่เสี่ยงต่อการถูกละเมิด โดยทางกฎหมายหรือความเป็นจริง โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติบนพื้นฐานของเพศของการข้อยกเว้นใด ๆ (ดูย่อหน้า 31-37 ของการไม่เลือกปฏิบัติ)

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 22

1. รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเช่นเดียวกับที่ได้ปฏิบัติต่อพลเมืองของตนในเรื่องการให้การศึกษาขั้นพื้นฐาน
2. รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเท่าที่จะเป็นไปได้เช่นเดียวกัน หรือไม่ว่ากรณีใดต้องไม่น้อยไปกว่าที่ได้ปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไปต่อบุคคลต่างด้าวในสถานการณ์เช่นเดียวกัน ในส่วนของ การศึกษา นอกเหนือไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงการศึกษา การให้การรับรองประกาศนียบัตร อนุปริญญาและปริญญาบัตรของสถานศึกษาต่างชาติ การยกเว้นค่าเล่าเรียนและค่าธรรมเนียมและการให้ทุนการศึกษา

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 26
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 10
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5(e) (v)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 28, 32 และข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไร้ผู้ติดตามและเด็กที่อยู่ตามลำพังอาศัยอยู่นอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 41-43
- การศึกษา – คำแนะนำภาคสนามของ UNHCR ค.ศ 2003
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหาร ที่ No. 106 (LVII) – 2006, อาร์มบท และย่อหน้า (p)

5.8 การศึกษาขั้นสูงขึ้น ภาษาและการฝึกอาชีพ

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 6 (2)

ขั้นตอนที่รัฐภาคีต่อกติกาฉบับนี้จะดำเนินการเพื่อบรรลุถึงความจริงเป็นแต่มีรูปแบบของ [สิทธิในการทำงาน] จะต้องรวมการแนะแนวด้านเทคนิคและอาชีพและโครงการฝึกอบรมต่าง ๆ นโยบายและเทคนิคเพื่อที่จะบรรลุการพัฒนาอย่างมั่นคงด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม และการจ้างงานอย่างเต็ม ประสิทธิภาพภายใต้สภาวะที่มีการคุ้มกันบนพื้นฐานเสรีภาพด้านการเมืองและเศรษฐกิจของแต่ละบุคคล

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อที่ 14 (สิทธิ
ในด้านการศึกษา มาตรา 13) ค.ศ. 1999 ย่อหน้า 52

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 13 (2) (b) ถึง (d) รัฐภาคีมีพันธผูกพันทันทีต่อ “การดำเนินตามขั้นตอน”
[มาตรา 2 (1)] ในการตระหนักถึงความเป็นจริงของการศึกษาขั้นมัธยม การศึกษาขั้นสูงกว่าและการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานสำหรับทุกคนในอาณาเขตนิติรัฐของตน

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 22

2. รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเท่าที่จะเป็นไปได้เช่นเดียวกันหรือไม่ว่า
กรณีใดต้องไม่น้อยไปกว่าที่ได้ปฏิบัติโดยทั่วไปต่อคนต่างด้าว ในส่วนของการศึกษา นอกเหนือ
ไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและโดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องการเข้าถึงการศึกษา การให้การรับรอง
ประกาศนียบัตรอนุปริญญาและปริญญาบัตรของสถานศึกษาต่างชาติ การยกเว้นค่าเล่าเรียนและค่า
ธรรมเนียมและการให้ทุนการศึกษา

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 26
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 10(a), 11(1) (c), 14(2) (d)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (v)
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 28(1) (b), (d)
- การศึกษา – คำแนะนำภาคสนามของ UNHCR ค.ศ. 2003
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, อาร์มภบท และย่อหน้า (p)

6. การมีส่วนร่วมในชุมชนและการพึ่งพาตนเอง

6.2 การมีส่วนร่วมในการวางแผนและการพัฒนาชุมชน

- คู่มือของ UNHCR สำหรับแผนงานในการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติการ ค.ศ. 2005
- อนุสัญญาสิทธิเด็ก มาตรา 12 ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 6 (การปฏิบัติต่อผู้เยาว์ไว้ผู้ติดตามและเด็กที่แยกอยู่ตามลำพังนอกประเทศดั้งเดิม) ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 25
- วิธีการสร้างเสริมแนวทางการพัฒนาชุมชน ฝ่ายปฏิบัติการ EC/51/SC/CRC.6, 15 กุมภาพันธ์ ค.ศ. 2001
- คู่มือปฏิบัติงานเพื่อการเสริมสร้างศักยภาพ UNHCR ค.ศ. 2001

6.3 การพึ่งพาตนเองและชีวิตความเป็นอยู่ที่เหมาะสม

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน มาตรา 23

1. ทุกคนมีสิทธิที่จะทำงาน (และ) ที่จะเลือกงานโดยเสรีและที่จะมีสภาวะการทำงานที่ยุติธรรม
3. ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์ ที่จะให้ประกันแก่ตนเองและครอบครัวของตน ซึ่งความเป็นอยู่อันมีค่าควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ ...

ข้อคิดเห็นทั่วไปของคณะกรรมการด้านสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ข้อที่ 14

[สิทธิในการทำงาน (มาตรา 6)] ค.ศ. 2005 ย่อหน้า 12

... ตลาดแรงงานต้องเปิดให้กับทุกคนภายใต้เขตอำนาจของรัฐภาคีนั้น ...

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 2(3), 6
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (i)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 11, 14
- อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 17
- คู่มือสำหรับการพึ่งพาตนเอง UNHCR ค.ศ. 2005
- ข้อเสนอแนะคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – 2006,อาร์มบท และย่อหน้า (p)

6.4 การค้าขายและการประกอบกิจการส่วนตัว

กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 6 (1)

รัฐภาคีตอกติการฉบับนี้ยอมรับถึงสิทธิในการทำงาน รวมถึงสิทธิของทุกคนเพื่อโอกาสในการหาเลี้ยงชีพ ด้วยการงานที่บุคคลจะเลือกหรือรับงานอย่างเสรี และจะมีสิ่งคุ้มกันเพื่อการคุ้มครองสิทธิด้านนี้

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 18

รัฐที่เข้าทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่ในอาณาเขตแดนของรัฐเท่าเทียมเท่าที่จะเป็นไปได้และไม่ว่าในกรณีใดต้องไม่น้อยกว่าที่ปฏิบัติโดยทั่ว ๆ ไป ต่อคนต่างด้าวในด้านสิทธิการประกอบกิจการทางเกษตรกรรม อุตสาหกรรม หัตถกรรมและการพาณิชย์และการจัดตั้งบริษัทการค้าและอุตสาหกรรมของตน

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 11, 13-14
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (i)
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, อาร์มบท และย่อหน้า (p)

6.5 ค่าตอบแทนจากการจ้างงาน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 23

1. ทุกคนมีสิทธิในการงาน (และ) ในการเลือกงานโดยอิสระ ...
3. ทุกคนที่ทำงานมีสิทธิที่จะได้รับสินจ้างที่ยุติธรรมและเป็นประโยชน์เพื่อเป็นประกันแก่ตนเองและครอบครัวของตน ซึ่งความเป็นอยู่อันมีค่าควรแก่เกียรติศักดิ์ของมนุษย์ ...

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 17

1. รัฐที่ทำสนธิสัญญา จะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมายในอาณาเขตแดนแห่งรัฐให้เท่าเทียมเท่าที่จะเป็นไปได้และในกรณีอื่นใด ไม่น้อยไปกว่าที่ปฏิบัติต่อบุคคลต่างด้าวโดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน ในด้านสิทธิการจ้างงานเพื่อค่าแรง
2. รัฐที่ทำสนธิสัญญาจะต้องให้การพิจารณาโดยคำนึงถึงปัญหาของบุคคลไร้สัญชาติในการปรับสิทธิของบุคคลไร้สัญชาติให้เท่าเทียมกับพลเมืองในชาติของตนโดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อบุคคลไร้สัญชาติที่เข้ามาในอาณาเขตแดนตามโครงการการจ้างแรงงานหรือภายใต้โครงการแรงงานอพยพ

ดูเพิ่มเติม

- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 2(3), 6
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5(e) (i)
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 11, 14
- คู่มือสำหรับการพึ่งพาตนเองของ UNHCR ค.ศ. 2005
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – 2006, อาร์มบทและย่อหน้า (p)

6.6 ความมั่นคงทางสังคมและความยุติธรรมและสภาพการทำงานที่พึงพอใจ

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 23

1. ทุกคนมีสิทธิ ... ในสภาวะการทำงานที่ยุติธรรม และสภาพแวดล้อมที่น่าพึงพอใจแห่งการงาน และในการคุ้มครองต่อการว่างงาน

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 24

1. รัฐที่ทำสนธิสัญญาจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมายในอาณาเขตแดนแห่งรัฐให้เท่าเทียมกับบุคคลที่เป็นพลเมือง ในประเด็นดังต่อไปนี้

(a) [...] ค่าตอบแทนรวมทั้งเบี้ยเลี้ยงครอบครัวที่เป็นส่วนหนึ่งของค่าตอบแทนชั่วโมงการทำงาน การทำงานล่วงเวลาวันหยุดที่ได้รับค่าแรง ข้อจำกัดในการทำงานที่บ้าน อายุขั้นต่ำของการจ้างงาน การฝึกงาน และการฝึกอบรม การทำงานของสตรีและการทำงานของเยาวชน และการใช้สิทธิประโยชน์ของการเจรจาต่อรอง

(b) การประกันสังคม (ข้อกฎหมายที่เกี่ยวกับการบาดเจ็บที่เกิดจากการจ้างงาน โรคที่เกิดจากอาชีพ การลาคลอด การเจ็บป่วย การพิการ ความชรา การตาย การว่างงาน ความรับผิดชอบต่อครอบครัว และในกรณีฉุกเฉินอื่นที่บังคับใช้กับบุคคลถือสัญชาติหรือภาวะเบียดเบียนที่ครอบคลุมโดยโครงการประกันสังคม) จะต้องปฏิบัติตามข้อจำกัด

[...]

ดูเพิ่มเติม

- ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 22
- กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม มาตรา 6-7 และ 9
- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 11 (1) (e ถึง f), 14 (2) (c)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (e) (iv)

6.7 สิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน มาตรา 17

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิในการถือครองทรัพย์สินโดยลำพังส่วนตัว หรือถือครองส่วนร่วมกับผู้อื่น

อนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาตรา 13

รัฐภาคีจะปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติเท่าเทียมเท่าที่เป็นไปได้และในกรณีใด ๆ ที่ปฏิบัติต่อคนต่างด้าว โดยทั่วไปในสถานการณ์เดียวกัน ในด้านการครอบครองสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ และสิทธิอื่นใดในการถือครอง และการให้เช่าหรือการทำสัญญาอื่นใดเกี่ยวกับสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์

ดูเพิ่มเติม

- อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ มาตรา 1515 (1 ถึง 3), 16 (1) (h)
- อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ มาตรา 5 (d) (v)
- ข้อสรุปคณะกรรมการบริหารที่ 106 (LVII) – ค.ศ. 2006, อารัมภบททสรุปคณะกรรมการบริหาร

บทสรุปคณะกรรมการบริหาร

เรื่องการวินิจฉัย การป้องกัน และการลดสภาวะการไร้สัญชาติ และการคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ

(ข้อที่ 106 (LVII) ค.ศ. 2006)

คณะกรรมการบริหาร

ยังคงความกังวลอย่างลึกซึ้งซึ่งต่อปัญหาของการไร้สัญชาติที่ยังคงมีอยู่ในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก และความเร่งด่วนของปัญหาการไร้สัญชาติที่เกิดขึ้นใหม่

ยอมรับถึงสิทธิของรัฐในการตรากฎหมายที่เกี่ยวกับการได้สัญชาติ การสละสัญชาติ หรือการสูญเสียสัญชาติ และเป็นสิ่งที่สังเกตว่าประเด็นของการไร้สัญชาติได้อยู่ในในการพิจารณาของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติภายในประเด็นทั่วไปในกรณีการสืบทอดรัฐ⁶

ขอแสดงความกังวลต่อสถานการณ์ที่รุนแรงและอันตรายที่บุคคลไร้สัญชาติเผชิญอยู่ ซึ่งรวมถึงการขาดอัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไม่ได้ใช้สิทธิในด้านพลเมือง สังคม เศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมซึ่งส่งผลให้ไม่สามารถเข้ารับการศึกษา การถูกจำกัดเสรีภาพของการเดินทางเคลื่อนย้ายสถานการณ์อันยืดเยื้อจากการถูกคุมขัง การไม่สามารถหาการจ้างงาน การไม่สามารถใช้ในสิทธิในการครอบครองทรัพย์สิน การไม่สามารถเข้าถึงการรักษาพยาบาลเบื้องต้น

บันทึกว่าแม้ว่าจะมีความก้าวหน้าบางประการ แต่รัฐที่เข้าสัตยาบรณหรือเข้าเป็นภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 และอนุสัญญาว่าด้วยการลดสภาวะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 มีจำนวนจำกัดอยู่เพียง 60 และ 32 ประเทศ

ระลึกถึงสิทธิของบุคคลที่จะได้ถือครองสัญชาติและสิทธิในการที่จะไม่ถูกเพิกถอนสัญชาติของตนโดยพลการตามที่ได้บัญญัติไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และอ้างอิงถึงตราสารสิทธิด้านมนุษยชนต่าง ๆ เช่น อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและสิทธิทางการเมือง อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบและอนุสัญญาสิทธิเด็ก

ระลึกถึงว่ามนุษย์ทุกคนเกิดมามีอิสระและเสมอภาคในศักดิ์ศรีและได้รับสิทธิและเสรีภาพตามที่บัญญัติในปฏิญญาสากลของสิทธิมนุษยชนโดยไม่มีความแตกต่างใด ๆ

⁶ ข้อมติที่ 55/153 ปี ค.ศ. 2000 เรื่อง สัญชาติของบุคคลปกติที่เกี่ยวกับการสืบทอดรัฐ

เน้นย้ำถึงความรับผิดชอบที่มอบให้กับข้าหลวงใหญ่ที่สมัชชาใหญ่สหประชาชาติมอบหมายให้มีหน้าที่ในการป้องกันและลดภาวะการไร้สัญชาติ และรวมถึงการให้ความคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ

ระลึกถึงข้อสรุปที่ 78 (XLVI) ด้านการป้องกันและลดภาวะการไร้สัญชาติและการคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ รวมถึง ข้อสรุปที่ 90 (LII), 95 (LIV), 96 (LIV), และข้อสรุปที่ 99 (LV) and 102 (LVI) เกี่ยวกับการแก้ไขภาวะการไร้สัญชาติอันยืดเยื้อ

(a) เร่งให้ UNHCR ร่วมมือกับภาครัฐต่าง ๆ องค์กรสหประชาชาติและองค์กรระหว่างประเทศอื่น ๆ รวมทั้งองค์กรระดับภูมิภาคและองค์กรพัฒนาเอกชนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง เพื่อเสริมสร้างความพยายามในขอบเขตนี้โดยดำเนินการตามเป้าหมายของกิจกรรมเพื่อสนับสนุนการวินิจฉัย การป้องกัน และลดการไร้สัญชาติและเพื่อการคุ้มครองคนไร้สัญชาติต่อไป

การวินิจฉัยการไร้สัญชาติ

(b) เรียกร้องให้ UNHCR ทำงานต่อไปกับหน่วยภาครัฐที่มีส่วนได้เสียในการเข้าร่วมหรือสานต่อความพยายามในการวินิจฉัยประชากรที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ หรือกลุ่มประชากรที่ยังไม่ได้รับการพิจารณาสัญชาติที่ยังอาศัยอยู่ในอาณาเขตรัฐ โดยร่วมมือกับองค์กรสหประชาชาติหน่วยอื่น โดยเฉพาะกับ UNICEF, UNFPA รวมถึง DPA, OHCHR และ UNDP ที่อยู่ในกรอบทำงานของโครงการระดับชาติ ซึ่งอาจรวมกระบวนการที่เกี่ยวข้องกับการจดทะเบียนเกิดหรือการปรับปรุงข้อมูลด้านประชากรตามความเหมาะสม

(c) ส่งเสริมให้ UNHCR ทำและแบ่งปันงานวิจัยโดยเฉพาะกับภูมิภาคต่าง ๆ ที่มีการทำวิจัยด้านการไร้สัญชาติที่ยังไม่เพียงพอ โดยร่วมมือกับนักวิชาการ สถาบัน และผู้เชี่ยวชาญต่าง ๆ กับภาครัฐ เพื่อส่งเสริมให้มีการเข้าใจเพิ่มขึ้นในด้านของลักษณะและขอบข่ายของปัญหาเรื่องการไร้สัญชาติ เพื่อวินิจฉัยประชากรกลุ่มไร้สัญชาติและเข้าใจถึงสาเหตุที่นำไปสู่ภาวะการไร้สัญชาติ ทั้งหมดนี้เป็นการช่วยในการร่างยุทธศาสตร์เพื่อการแก้ไขปัญหา

(d) ส่งเสริมให้รัฐที่มีข้อมูลสถิติด้านบุคคลไร้สัญชาติหรือจำนวนของบุคคลไร้สัญชาติที่จะพิจารณาเรื่องสัญชาติแบ่งปันข้อมูลด้านสถิติกับ UNHCR และร้องขอให้ UNHCR จัดตั้งวิธีการที่เป็นรูปแบบและเป็นระบบในด้านกรรวบรวมข้อมูล การปรับปรุง และการแบ่งปันข้อมูล

(e) ส่งเสริมให้ UNHCR รวบรวมรายงานของการดำเนินงานที่ทำขึ้นสองปีต่อครั้งในด้านของบุคคลไร้สัญชาติต่อคณะกรรมการบริหาร สถิติที่จัดทำโดยรัฐและการวิจัยที่ทำโดยสถาบันการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญ ประชาสังคม และพนักงานในภาคสนามในด้านของความรุนแรงของสภาวะการไร้สัญชาติ

(f) ส่งเสริมให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคต่อไป และให้การสนับสนุนรัฐเพื่อส่งเสริมความเข้าใจต่อปัญหาของการไร้สัญชาติ พร้อมทั้งเป็นหน่วยงานที่อำนวยความสะดวกในการจัดให้มีการปรึกษาหารือระหว่างรัฐที่สนใจในระดับโลกและระดับภูมิภาค

(g) บันทึกด้านความร่วมมือที่จัดตั้งขึ้นกับสหภาพรัฐสภา (IPU) ในภาคสนามสำหรับเรื่องสัญชาติและการไร้สัญชาติ และบันทึกเพิ่มเติมในคู่มือสมาชิกรัฐสภาเรื่องสัญชาติและการไร้สัญชาติ ค.ศ. 2005 ที่จะนำมาใช้กับสภาแห่งชาติและในระดับภูมิภาคเพื่อเพิ่มการตระหนักถึงปัญหาและการสร้างเสริมศักยภาพระหว่างผู้บริหารของรัฐและประชาสังคม

การป้องกันการไร้สัญชาติ

(h) เรียกร้องให้รัฐต่าง ๆ อำนวยความสะดวกในด้านการจดทะเบียนเกิดและการออกเอกสารการเกิดหรือเอกสารที่เหมาะสมเพื่อให้เด็กมีเอกสารประจำตัวเมื่อจำเป็นและเมื่อถึงเวลา โดยความช่วยเหลือจากหน่วยงาน UNHCR, UNICEF, และ UNFPA

(i) ส่งเสริมให้รัฐพิจารณาการตรวจสอบกฎหมายว่าด้วยสัญชาติของรัฐและกฎหมายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องเพื่อทบทวนการลงมติและการใช้สิ่งค้ำกันต่าง ๆ ที่ประกอบด้วยหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ เพื่อป้องกันมิให้เกิดสภาวะการไร้สัญชาติอันเป็นผลมาจากการถูกปฏิเสธหรือการถูกเพิกถอนสัญชาติโดยพลการ และร้องขอให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคของเรื่องนี้ต่อไป

(j) บันทึกว่าการไร้สัญชาติอาจมีผลมาจากข้อจำกัดที่บิดามารดาจะสืบทอดสัญชาติแก่บุตรได้ การที่สตรีไม่สามารถส่งต่อสัญชาติให้กับบุตร การสละสัญชาติโดยไม่ได้รับประกันว่าจะได้สัญชาติจากประเทศอื่นการสูญเสียสัญชาติอย่างอัตโนมัติจากการที่อาศัยอยู่ในต่างประเทศเป็นเวลานาน การถูกเพิกถอนสัญชาติเนื่องจากไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ทางทหารหรือหน้าที่พลเมืองอื่นใด การสูญเสียสัญชาติเนื่องจากแต่งงานกับคนต่างตัวหรือการเปลี่ยนแปลงสัญชาติของกลุ่มสมรสระหว่างการสมรส และการถูกเพิกถอนสัญชาติอันเป็นผลมาจากการเลือกปฏิบัติ และร้องขอให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคในเรื่องนี้ต่อไป

(k) เน้นย้ำว่าในเหตุการณ์ของกรณีการสืบทอดรัฐ รัฐที่เกี่ยวข้องทั้งหลายจะต้องมีมาตรการที่เหมาะสมในการป้องกันสภาวะการไร้สัญชาติอันเป็นผลมาจากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นและจะต้องดำเนินการเพื่อแก้ไขสถานการณ์นั้น ๆ

(l) ส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ แสวงหาหนทางแก้ไขที่เหมาะสมให้กับบุคคลที่มีได้เจตนาเดินทางหรือไม่ได้ถือเอกสารประจำตัวฉบับจริง รวมถึงคนอพยพและบุคคลที่ถูกลักพาหรือถูกค้ำมนุษย์ และในเวลาจำเป็นและเหมาะสมให้รัฐที่เกี่ยวข้องร่วมมือระหว่างกันในการตรวจสอบสถานภาพของสัญชาติ และให้เป็นไปตามหลักการของการเคารพในสิทธิมนุษยชนของแต่ละบุคคลรวมถึงกฎหมายระดับชาติในส่วนที่เกี่ยวข้องด้วย

(m) ร้องขอให้บรรดารัฐที่เป็นภาคีพิธีสารว่าด้วยการป้องกัน ปรามปราม และลงโทษการค้ำมนุษย์โดยเฉพาะ การค้าสตรีและเด็ก และพิธีสารต่อต้านการลักพาคนอพยพทางบก ทางเรือ และทางอากาศ ซึ่งเป็นส่วนเพิ่มเติมของอนุสัญญาสหประชาชาติด้านการต่อต้านองค์กรอาชญากรข้ามชาติ โดยให้เคารพต่อพันธผูกพันในการช่วยเหลือเพื่อตรวจสอบสัญชาติของบุคคลที่ถูกลักพาหรือถูกค้ำมนุษย์ พิจารณาในการออกเอกสารสำหรับเดินทางและเอกสารประจำตัว พร้อมทั้งอำนวยความสะดวกเพื่อส่งบุคคลเหล่านี้กลับ และส่งเสริมให้รัฐต่าง ๆ ให้ความช่วยเหลือในประเด็นที่คล้ายกัน

การลดสภาวะการไร้สัญชาติ

(n) ส่งเสริมให้รัฐพิจารณาเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยการลดสภาวะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 สำหรับรัฐที่เป็นภาคีอยู่แล้วขอให้พิจารณาถอนข้อสงวน

(o) ส่งเสริมให้ UNHCR ระดมความร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติอื่นที่เกี่ยวข้องเพื่อช่วยเหลือรัฐในการลดสภาวะการไร้สัญชาติ โดยเฉพาะสถานการณ์ของการไร้สัญชาติที่ยืดเยื้อ

(p) ส่งเสริมให้รัฐพิจารณามาตรการที่จะอำนวยความสะดวกให้มีการปรับตัวเข้ากับสังคมแก่บุคคลที่อยู่ในสภาวะของการไร้สัญชาติ อันยืดเยื้อโดยผ่านโครงการพัฒนาในภาคสนามด้านการศึกษา ที่อยู่อาศัย การบริการทางสุขภาพและการสร้างรายได้ โดยร่วมมือกับหน่วยงานสหประชาชาติอื่นที่เกี่ยวข้องในเวลาที่เหมาะสม และคำนึงถึงข้อมติของสมัชชาใหญ่สหประชาชาติที่ 60/129 ปี ค.ศ. 2005

(q) ส่งเสริมให้รัฐคุ้มครองสิทธิของเด็กทุกคนในการได้รับสัญชาติ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเวลาที่เกิดจากกลายเป็นบุคคลไร้สัญชาติ โดยคำนึงถึงมาตรา 7 ของอนุสัญญาสิทธิเด็ก และส่งเสริมต่อให้ UNHCR ร่วมมือกับ UNICEF และ UNFPA ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคและการสนับสนุนในด้านปฏิบัติการ

(r) ส่งเสริมให้รัฐกระจายข้อมูลอย่างเต็มที่ในด้านการเข้าถึงสิทธิของการเป็นพลเมือง รวมถึงกระบวนการแปลงสัญชาติ ผ่านการรณรงค์ข่าวสารด้านพลเมืองขององค์กร โดยได้รับความสนับสนุนจาก UNHCR ตามความเหมาะสม

การคุ้มครองบุคคลไร้สัญชาติ

(s) ส่งเสริมให้รัฐพิจารณาเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 และสำหรับรัฐที่เป็นภาคีอยู่แล้ว ขอให้พิจารณาถอนข้อสงวน

(t) เรียกร้องให้ UNHCR กระจายข่าวสารอย่างเต็มที่ และเมื่อเวลาเหมาะสม ให้จัดฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ภาครัฐเกี่ยวกับกลไกที่เหมาะสมสำหรับการวินิจฉัย การบันทึกข้อมูล และการอนุมัติสถานภาพให้กับบุคคลไร้สัญชาติ

(u) ส่งเสริมให้รัฐที่ยังไม่ได้เป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ให้ปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติที่อาศัยอยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมายในอาณาเขตดินแดนของรัฐในสอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และพิจารณาตามความเหมาะสมในการอำนวยความสะดวกด้านการแปลงสัญชาติของบุคคลไร้สัญชาติที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยอย่างถูกต้องตามกฎหมายในสอดคล้องกับกฎหมายของรัฐ

(v) ส่งเสริมให้ UNHCR นำโครงการต่าง ๆ มาใช้เพื่อส่งเสริมด้านความคุ้มครองและช่วยเหลือบุคคลไร้สัญชาติเมื่อมีการร้องขอจากภาครัฐ โดยเฉพาะการช่วยเหลือบุคคลไร้สัญชาติให้เข้าถึงสิทธิที่ได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายในการแก้ไขปัญหาการไร้สัญชาติ และในบริบทเดียวกัน ให้ทำงานร่วมกับองค์กรพัฒนาเอกชนในการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายและให้ความช่วยเหลืออื่น ๆ ตามความเหมาะสม

(w) เรียกร้องให้รัฐไม่คุมขังบุคคลไร้สัญชาติเพียงเพราะเหตุผลในการเป็นบุคคลไร้สัญชาติ และจะต้องปฏิบัติต่อบุคคลไร้สัญชาติให้สอดคล้องกับกฎหมายสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ และเรียกร้องให้รัฐภาคีต่ออนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 ปฏิบัติตามข้อกำหนดในอนุสัญญาอย่างเต็มที่

(x) ร้องขอให้ UNHCR ปรับปรุงการฝึกอบรมเจ้าหน้าที่ของหน่วยงานและจากหน่วยงานสหประชาชาติอื่นต่อไปในเรื่องที่เกี่ยวกับการไร้สัญชาติ ทั้งนี้เพื่อให้ UNHCR ให้คำปรึกษาด้านเทคนิคกับรัฐภาคีในการนำอนุสัญญา ค.ศ. 1954 มาปรับใช้ และให้แน่ใจว่าการปรับใช้จะสอดคล้องกับข้อกำหนดในอนุสัญญานั้น

บทคัดย่อเกี่ยวกับสัญชาติและการไร้สัญชาติ จากตราสารสากลและตราสารภูมิภาคด้านสิทธิมนุษยชน

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

มาตรา 15

1. บุคคลมีสิทธิในการถือสัญชาติ
2. การถอนสัญชาติโดยพลการ หรือปฏิเสธสิทธิที่จะเปลี่ยนสัญชาติของบุคคลใดนั้น จะกระทำมิได้

กติการะหว่างประเทศเรื่องสิทธิด้านพลเมืองและด้านการเมือง (16 ธันวาคม ค.ศ. 1966)

มาตรา 2

1. รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะเคารพและประกันแก่ปัจเจกบุคคลทั้งปวงภายในดินแดนของตนและภายใต้เขตอำนาจของตนในสิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้โดยปราศจากการแบ่งแยกใด ๆ อาทิ เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ
2. ในกรณีที่ยังไม่มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใด รัฐภาคีแต่ละรัฐแห่งกติกานี้รับที่จะดำเนินการตามขั้นตอนที่จำเป็น ตามกระบวนการทางรัฐธรรมนูญของตนและบทบัญญัติแห่งกติกานี้เพื่อให้มีมาตรการทางนิติบัญญัติหรือมาตรการอื่นใดที่อาจจำเป็น เพื่อให้สิทธิทั้งหลายที่รับรองไว้ในกติกานี้เป็นผล [...]

มาตรา 3

รัฐภาคีแห่งกติกานี้รับที่จะประกันสิทธิอันเท่าเทียมกันของบุรุษและสตรี ในการที่จะใช้สิทธิทางแพ่งและสิทธิทางการเมืองทั้งปวงที่ได้ระบุไว้ในกติกานี้

มาตรา 24

1. เด็กทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับความคุ้มครองโดยมาตรการต่าง ๆ ที่จำเป็นตามสถานะของผู้เยาว์ จากครอบครัวของตน สังคมและรัฐ โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติอันเนื่องมาจากเชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน หรือกำเนิด
2. เด็กทุกคนต้องได้รับการจดทะเบียนทันทีภายหลังการเกิด และต้องได้รับการตั้งชื่อ
3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ

มาตรา 26

บุคคลทั้งปวงย่อมเสมอภาคตามกฎหมาย และมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ในกรณีนี้ กฎหมายจะต้องห้ามการเลือกปฏิบัติใด ๆ และต้องประกันการคุ้มครองบุคคลทุกคนอย่างเสมอภาคและเป็นผลจริงจิงจากการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุผลใด เช่น เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือความคิดเห็นอื่นใด เผ่าพันธุ์แห่งชาติหรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่น ๆ

อนุสัญญาสิทธิเด็ก (20 พฤศจิกายน ค.ศ. 1989)

มาตรา 7

1. เด็กจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังการเกิด และจะมีสิทธิที่มีชื่อนับตั้งแต่เกิด และสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ และเท่าที่จะเป็นไปได้ สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการดูแลเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน
2. รัฐภาคีจะประกันให้มีการปฏิบัติตามสิทธิเหล่านี้ตามกฎหมายภายในและพันธกรณีของรัฐภาคีที่มีอยู่ภายใต้ตราสารระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องในเรื่องนี้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่เด็กจะตกอยู่ในสถานะไร้สัญชาติ

มาตรา 8

1. รัฐภาคีรับที่จะเคารพต่อสิทธิของเด็ก ในการรักษาเอกลักษณ์ของตนไว้รวมถึงสัญชาติ ชื่อ และความสัมพันธ์ทางครอบครัวของตนตามที่กฎหมายรับรอง โดยปราศจากการแทรกแซงที่มีขอบด้วยกฎหมาย
2. ในกรณีที่เด็กถูกกีดกันอย่างไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ให้ได้รับรู้ส่วนหนึ่งส่วนใดหรือทั้งหมดของหลักฐานแสดงตนรัฐภาคีจะต้องให้ความช่วยเหลือและคุ้มครองตามความเหมาะสมเพื่อให้เด็กสามารถมีหลักฐานแสดงตนโดยเร็ว

อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีในทุกรูปแบบ (18 ธันวาคม ค.ศ. 1979)

มาตรา 9

1. รัฐภาคีจะให้สิทธิแก่สตรีที่เสมอภาคกันกับบุรุษ ในการที่จะได้มาเปลี่ยนแปลงหรือคงไว้ซึ่งสัญชาติของตน รัฐภาคีเหล่านั้นจะรับประกันเป็นพิเศษว่าทั้งการแต่งงานกับคนต่างชาติ กับทั้งการเปลี่ยนสัญชาติของสามี ระหว่างการแต่งงานจะไม่เปลี่ยนสัญชาติของภรรยาโดยอัตโนมัติไปด้วย อันจะทำให้เธอเป็นคนไร้สัญชาติหรือบังคับเธอให้ถือสัญชาติของสามี
2. รัฐภาคีจะให้สิทธิแก่สตรีที่เสมอภาคกันกับบุรุษ เกี่ยวกับสัญชาติของบุตรของตน

อนุสัญญาระหว่างประเทศว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (21 ธันวาคม ค.ศ. 1965)⁷

มาตรา 1

1. ในอนุสัญญานี้ คำว่า “การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ” จะหมายถึง การจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือ การเลือก โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของเชื้อชาติ สีผิว เชื้อสายหรือชาติกำเนิดหรือเผ่าพันธุ์กำเนิดซึ่งมีเจตนาหรือ มีผลให้เกิดการระงับหรือกีดกันการเคารพสิทธิมนุษยชนและเสรีภาพขั้นพื้นฐานของบุคคลในด้านการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม และในด้านอื่น ๆ ของการดำรงชีวิตในสังคม รวมทั้งการระงับหรือกีดกันการใช้สิทธิเหล่านั้น อย่างเสมอภาคของบุคคล
2. อนุสัญญานี้ จะไม่ใช้กับการจำแนก การกีดกัน การจำกัด หรือการเลือก โดยรัฐภาคีของอนุสัญญานี้ระหว่าง พลเมืองและบุคคลที่มีเชื้อพลเมือง
3. จะตีความอนุสัญญานี้ไปในทางที่กระทบต่อตัวบทของกฎหมายภายในของรัฐภาคีในส่วนของที่เกี่ยวกับเชื้อชาติ สัญชาติ และการให้สัญชาติไม่ได้ หากกฎหมายข้อนั้น ๆ มิได้เลือกปฏิบัติต่อชนเชื้อชาติหนึ่งเชื้อชาติใดโดยเฉพาะ

มาตรา 5

เพื่อให้สอดคล้องตามพันธกรณีพื้นฐานที่ได้จัดวางไว้ตามมาตรา 2 ของอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะห้ามและขจัด การเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติทุกรูปแบบ และจะประกันสิทธิของทุกคนให้มีความเสมอภาคกันตามกฎหมาย โดย ไม่จำแนกตามเชื้อชาติ สีผิว หรือชาติหรือเผ่าพันธุ์กำเนิด โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการใช้สิทธิดังต่อไปนี้

(c) สิทธิทางการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง สิทธิที่จะเข้าร่วมในการเลือกตั้ง การลงคะแนนเสียงเลือกตั้งและการสมัครรับเลือกตั้ง โดยอยู่บนพื้นฐานของการใช้สิทธิอย่างทั่วถึงและเสมอภาคกัน การเข้าร่วมในรัฐบาล และการเข้าร่วมในการดำเนินกิจกรรมสาธารณะในทุกระดับ และความเสมอภาคในการเข้าถึงบริการสาธารณะ

(d) สิทธิพลเมืองอื่น ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง (...)

(iii) สิทธิในการถือครองสัญชาติ

⁷ มาตราต่าง ๆ เหล่านี้ควรจะนำไปตีความโดยคำนึงถึงข้อแนะนำทั่วไปของคณะกรรมการด้านจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติ และโดยเฉพาะข้อแนะนำทั่วไปที่ 30 ของการเลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง

**อนุสัญญาระหว่างประเทศเรื่องการคุ้มครองสิทธิของแรงงานอพยพทั้งหมดและสมาชิกในครอบครัว
(18 ธันวาคม ค.ศ. 1990)**

มาตรา 29

เด็กที่เป็นแรงงานอพยพจะต้องมีสิทธิที่จะมีชื่อ ได้รับการลงทะเบียนเกิดและได้สัญชาติ

อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิของคนพิการ (13 ธันวาคม ค.ศ. 2006)

มาตรา 18

1. ให้รัฐภาคียอมรับสิทธิของคนพิการที่จะมีเสรีภาพในการโยกย้ายถิ่นฐาน เสรีภาพในการเลือกที่อยู่อาศัยของตนเอง และการถือสัญชาติ บนพื้นฐานที่เท่าเทียมกับบุคคลอื่น รวมทั้งโดยการประกันให้คนพิการ :

(a) มีสิทธิในการได้และเปลี่ยนแปลงสัญชาติ และจะต้องไม่ถูกถอนสัญชาติตามอำเภอใจหรือเพราะเหตุแห่งความพิการ

(b) ไม่ถูกกีดรอนจากการมีสิทธิที่จะได้รับ ครอบครองและใช้เอกสารสัญชาติของตนหรือเอกสารอื่นเกี่ยวกับบัตรประจำตัว หรือดำเนินขั้นตอนที่เกี่ยวข้อง อาทิ ขั้นตอนการตรวจคนเข้าเมืองที่จำเป็นในการโยกย้ายถิ่นฐานได้ทั้งนี้ เพราะเหตุแห่งความพิการ

(c) เดินทางออกจากประเทศใดๆ ได้โดยเสรี รวมทั้งประเทศของตน

(d) ไม่ถูกกีดรอนสิทธิโดยพลการในการเดินทางเข้าประเทศของตนเพราะเหตุแห่งความพิการ

2. เด็กพิการจะได้รับการจดทะเบียนทันทีหลังจากเกิด และจะมีสิทธิตั้งแต่เกิดในการมีชื่อ มีสิทธิที่จะได้มาซึ่งสัญชาติ และในขอบเขตที่เป็นไปได้ที่สุด สิทธิที่จะรู้จักและได้รับการเลี้ยงดูจากบิดามารดาของตน

อนุสัญญาว่าด้วยเรื่องสัญชาติของสตรีที่สมรสแล้ว (29 มกราคม ค.ศ. 1951)

มาตรา 1

บรรดารัฐภาคีแต่ละรัฐตกลงว่า ไม่ว่าจะไม่มีพิธีสมรสหรือมีการหย่าร้างระหว่างบุคคลหนึ่งถือสัญชาติกับบุคคลต่างตัวหรือจากการเปลี่ยนสัญชาติของสามีระหว่างการสมรสจะไม่มีผลกระทบอย่างอัตโนมัติต่อสัญชาติของผู้เป็นภรรยา

มาตรา 2

บรรดารัฐภาคีแต่ละรัฐตกลงว่า ไม่ว่าจะเป็นการขอรับสัญชาติแบบสมัครใจจากรัฐอื่น หรือการสละสัญชาติของบุคคลหนึ่งจะไม่ขัดขวางต่อการดำรงสัญชาติของผู้เป็นภรรยาที่ถือครองสัญชาตินั้น

มาตรา 3

1. บรรดารัฐภาคีแต่ละรัฐตกลงว่า ภรรยาที่เป็นบุคคลต่างด้าวของบุคคลที่มีสัญชาตินั้น จากการยื่นคำร้องจะต้องได้รับสัญชาติของสามีผ่านกระบวนการแปลงสัญชาติแบบพิเศษ การอนุมัติสัญชาตินั้นอาจจะต้องเข้ากับหลักการของการจำกัดการให้สัญชาติซึ่งอาจจะเป็นประโยชน์ด้านความมั่นคงแห่งชาติหรือนโยบายสาธารณะ
2. บรรดารัฐภาคีตกลงว่า อนุสัญญาฉบับปัจจุบันจะต้องไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อการบัญญัติกฎหมายหรือการปฏิบัติด้านการศาลที่ให้ภรรยาที่เป็นบุคคลต่างด้าวของบุคคลที่มีสัญชาตินั้น จากการยื่นคำร้อง ได้รับสัญชาติของสามีโดยตามสิทธิ

กฎบัตรอัฟริกาเรื่องสิทธิและสวัสดิภาพของเด็ก (11 กรกฎาคม ค.ศ. 1990)

มาตรา 6 เรื่อง ชื่อและสัญชาติ

1. เด็กทุกคนจะต้องมีสิทธิในการมีชื่อตั้งแต่เกิด
2. เด็กทุกคนจะต้องได้รับการลงทะเบียนทันทีหลังจากที่เกิด
3. เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับสัญชาติ
4. บรรดารัฐภาคีแห่งกฎบัตรฉบับปัจจุบันจะต้องนำไปปฏิบัติเพื่อประกันว่ารัฐธรรมนูญของตนจะได้ออกกฎหมายยอมรับในหลักการต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเด็กในได้สัญชาติของรัฐในอาณาเขตแดนที่เด็กได้เกิด ถ้า ณ เวลาที่เด็กได้เกิดเด็กไม่ได้รับสัญชาติจากรัฐอื่นใด ตามครรลองแห่งกฎหมายนั้น

กติกาเรื่องสิทธิของเด็กในศาสนาอิสลาม (มิถุนายน ค.ศ. 2005)

มาตรา 7 เรื่อง อัตลักษณ์

เด็กจะต้องได้รับการลงทะเบียน จากการเกิด สิทธิในการมีชื่อที่เหมาะสม กับเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง และต้องมีการพิจารณาสัญชาติและจะต้องรู้จักพ่อแม่ของตน รวมถึงญาติและมารดาอุปถัมภ์

รัฐภาคีแห่งกติกาจะต้องคุ้มกันองค์ประกอบด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของเด็ก รวมถึงชื่อ สัญชาติ ความเกี่ยวข้องกับครอบครัวที่สอดคล้องกับกฎหมายแห่งชาติและต้องพยายามทุกวิถีทางในการแก้ไขปัญหาด้านการไร้สัญชาติให้กับเด็กที่เกิดในอาณาเขตดินแดน หรือเกิดกับพลเมืองของรัฐที่อาศัยอยู่นอกอาณาเขตดินแดน เด็กที่ไม่ทราบถึงสายโลหิตหรือถูกเปลี่ยนแปลงสถานะทางกฎหมายจะต้องมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและเอาใจใส่โดยที่ไม่มี การขอรู้อุปการะ เด็กจะต้องมีสิทธิที่จะมีชื่อ คำนำหน้าและสัญชาติ

ปฏิญญาอเมริกาเรื่องสิทธิและหน้าที่ของบุคคล (2 พฤษภาคม ค.ศ. 1948)

มาตรา 19

บุคคลทุกคนมีสิทธิในสัญชาติอันเป็นสิ่งที่ได้รับตามกฎหมายและสามารถเปลี่ยนได้ ถ้าเขาปรารถนาจะถือครองสัญชาติของอีกประเทศอื่นใดที่อนุญาตให้เขาถือด้วยความเต็มใจ

อนุสัญญาอเมริกาว่าด้วยเรื่องสิทธิมนุษยชน (22 พฤศจิกายน ค.ศ. 1969)

มาตรา 1 เรื่องพันธกรณีในการเคารพต่อสิทธิ

1. บรรดารัฐภาคีต่ออนุสัญญานี้ต้องเคารพต่อสิทธิและเสรีภาพที่ได้รับการยอมรับ ณ ที่นี้ และจะประกันว่าบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้ขอบเขตอำนาจการปกครองของรัฐจะมีเสรีและได้ใช้สิทธิและเสรีภาพของตนอย่างเต็มที่ โดยไม่มีการเลือกปฏิบัติใด ๆ จากสาเหตุของเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความคิดเห็นทางการเมืองหรือด้านอื่น สัญชาติหรือสังคมดั้งเดิม สถานภาพด้านเศรษฐกิจ การเกิด หรือจากเงื่อนไขด้านสังคมอื่น ๆ

มาตรา 20 เรื่อง สิทธิในสัญชาติ

1. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือครองสัญชาติ
2. บุคคลทุกคนมีสิทธิที่จะถือสัญชาติของรัฐที่ตนได้เกิดในอาณาเขตดินแดนนั้นถ้าหากว่าบุคคลนั้นไม่ได้สิทธิในการถือครองสัญชาติอื่น
3. ห้ามมิให้ผูใดถูกเพิกถอนสัญชาติหรือสิทธิในการเปลี่ยนสัญชาติโดยพลการ

ข้อมติขององค์การเพื่อการปรองดองหรือด้านกฎหมายแห่งเอเชีย-แอฟริกา เรื่อง “อัตลักษณ์ทางกฎหมายและการไร้สัญชาติ” (8 เมษายน ค.ศ. 2006)

3. ส่งเสริมให้บรรดารัฐสมาชิกทบทวนกฎหมายเรื่องสัญชาติเพื่อมุ่งหวังที่จะลดและหลีกเลี่ยงภาวะการไร้สัญชาติและให้สอดคล้องกับหลักการพื้นฐานของกฎหมายระหว่างประเทศ
4. ส่งเสริมให้รัฐสมาชิกยกระดับการรับรู้เกี่ยวกับปัญหาของการไร้สัญชาติและให้ความร่วมมืออย่างแข็งขันในการวินิจฉัยปัญหาการไร้สัญชาติ โดยเฉพาะด้านที่เกี่ยวกับการแสดงถึงอัตลักษณ์และการขอรับเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องของสตรี เด็ก และครอบครัวในภาวะของการพลัดถิ่น การย้ายถิ่นหรือการลักพา
5. เร่งให้รัฐภาคีโดยทั่วไปและรัฐภาคีที่มีบุคคลไร้สัญชาติอยู่ ใช้กฎหมายเท่าที่จำเป็นและมาตรการที่มีอยู่เพื่อแก้ไขสถานการณ์อันไม่แน่นอนของบุคคลไร้สัญชาติ
6. เชิญชวนให้รัฐสมาชิกพิจารณาถึงความเป็นไปได้ในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาว่าด้วยสถานภาพของบุคคลไร้สัญชาติ ค.ศ. 1954 และอนุสัญญาว่าด้วยเรื่องการลดภาวะการไร้สัญชาติ ค.ศ. 1961 ที่มุ่งแก้ไขชะตากรรมของบุคคลไร้สัญชาติในหนทางที่มีประสิทธิภาพ

บทคัดย่อจากข้อคิดเห็นทั่วไปและข้อเสนอแนะจากหน่วยงานสิทธิมนุษยชนภายใต้ อนุสัญญาของสหประชาชาติเกี่ยวกับเรื่องสัญญาชาติและการไร้สัญชาติ

คณะกรรมการสิทธิมนุษยชน

คำแนะนำทั่วไปที่ 31 เรื่อง สภาวะทั่วไปของพันธะทางกฎหมายที่บังคับใช้ กับรัฐภาคีแห่งกติกา (ค.ศ. 2004)

10. ตามมาตรา 2 ย่อหน้า 1 รัฐภาคีจะต้องเคารพและประกันสิทธิตามกติกาที่ให้กับบุคคลทุกคนที่อยู่ในอาณาเขตดินแดนและให้กับบุคคลทุกคนที่อยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐนั้น ซึ่งหมายความถึงรัฐภาคีจะต้องเคารพและประกันสิทธิต่าง ๆ ที่ได้ถูกบัญญัติไว้ในกติกาในที่ให้ทุกคนที่อยู่ภายใต้อำนาจของรัฐภาคี แม้ว่าจะไม่ได้อยู่ในอาณาเขตดินแดนของรัฐภาคีก็ตาม ดังที่ได้อ้างไว้ในคำแนะนำทั่วไปที่ 15 ซึ่งได้รับการรับรองในการประชุมครั้งที่ 27 (ค.ศ. 1986) ว่า การใช้สิทธิตามกติกาไม่ได้ถูกจำกัดเพียงแค่พลเมืองของรัฐภาคีเท่านั้น แต่ยังรวมถึงปัจเจกบุคคลทุกคน ไม่ยกเว้นว่าจะเป็นคนที่มีสัญชาติหรือไร้สัญชาติ เช่น ผู้ขอลี้ภัย ผู้ลี้ภัย แรงงานข้ามชาติและบุคคลอื่น ๆ ที่เป็นบุคคลที่อาจค้นพบว่าตนอยู่ในอาณาเขตแดนหรืออยู่ในอำนาจนิติรัฐของรัฐภาคีนั้น ๆ หลักการนี้ยังคงรวมถึงบุคคลที่อยู่ในอำนาจหรือการควบคุมของกองกำลังของรัฐภาคีอย่างสมบูรณ์ที่ปฏิบัติหน้าที่นอกอาณาเขตดินแดน ไม่ว่าสถานการณ์ในการควบคุมอำนาจนั้นจะได้มาอย่างไร เช่น กองกำลังที่จัดตั้งขึ้นโดยรัฐภาคีที่ได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่รักษาสันติภาพระหว่างประเทศ หรือ ปฏิบัติการเพื่อควบคุมความสงบ

ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 28 เรื่อง ความเท่าเทียมของสิทธิระหว่างชายและหญิง

(มาตรา 3 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิด้านพลเมืองและการเมือง) (ค.ศ. 2000)

25. เพื่อให้พันธกรณีภายใต้มาตรา 23 ย่อหน้า 4 ล่วง รัฐภาคีต่าง ๆ จะต้องประกันว่ากฎเกณฑ์ของการสมรสได้บัญญัติสิทธิและข้อผูกพันอันเท่าเทียมกันของคู่สมรสทั้งสองฝ่ายเกี่ยวกับเรื่องการดูแลและเลี้ยงดูบุตร ศาสนาของบุตร และการสั่งสอนด้านศีลธรรม ศักยภาพในการสืบทอดสัญชาติของพ่อแม่ให้กับบุตร การถือครองและการจัดการทรัพย์สิน ไม่ว่าจะป็นทรัพย์สินเดิมหรือการถือครองสิทธิในส่วนของตนหรือของทั้งคู่สมรส รัฐภาคีจะต้องทบทวนกฎหมายของตนที่จะประกันว่าสตรีที่สมรสแล้วจะมีสิทธิเท่าเทียมในเรื่องของการครอบครองหรือบริหารจัดการทรัพย์สินถ้าหากมีความจำเป็น รัฐภาคีจะต้องประกันว่าจะไม่มีการเลือกปฏิบัติด้านเพศในด้านการขอรับสัญชาติหรือการสูญเสียสัญชาติจากเหตุแห่งการสมรส สิทธิในถิ่นที่อยู่ และสิทธิของคู่สมรสแต่ละฝ่ายที่จะดำรงการใช้นามสกุลเดิม หรือข้อเลือกอันมีพื้นฐานจากความเท่าเทียมกันในการใช้นามสกุลใหม่ ความเท่าเทียมกันระหว่างการสมรสหมายถึงรวมถึงสามีและภรรยาต้องมีส่วนร่วมในการแบ่งปันหน้าที่รับผิดชอบและมีสิทธิภายในครอบครัวเท่า ๆ กัน

ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 27 เรื่อง เสรีภาพในการเดินทางเคลื่อนย้าย (มาตรา 12 ของกติกาสากลว่าด้วยเรื่องสิทธิด้านพลเมืองและการเมือง) (ค.ศ. 1999)

สิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตน (ย่อหน้า 4)

19. สิทธิของบุคคลที่จะเดินทางเข้าประเทศของตนนั้นเป็นที่ยอมรับว่าเป็นความสัมพันธ์พิเศษระหว่างบุคคลต่อประเทศนั้น สิทธิมีหลายมุมมอง อันอาจจะหมายรวมถึงสิทธิที่จะดำรงอยู่ในประเทศของตน ซึ่งไม่เพียงรวมแคสิทธิในการเดินทางกลับประเทศหลังจากที่ได้เดินทางออกนอกประเทศไปแล้ว หากยังรวมถึงการเข้าไปยังประเทศเป็นครั้งแรกถ้าบุคคลนั้นเกิดนอกประเทศ (ตัวอย่างเช่น ถ้าประเทศนั้นคือประเทศที่บุคคลนี้ถือครองสัญชาติอยู่) สิทธิในการเดินทางกลับเป็นสิ่งจำเป็นสูงสุดสำหรับผู้ลี้ภัยในการแสวงหาทางแก้ไขเรื่องการส่งกลับอย่างสมัครใจ ทั้งนี้ได้หมายรวมถึงการห้ามมิให้มีการบังคับกลุ่มประชากรในการเดินทางเคลื่อนย้ายหรือขับไล่เป็นกลุ่มไปยังประเทศอื่นอีกด้วย

20. ข้อความจากมาตรา 12 ย่อหน้า 4 ไม่ได้แยกแยะระหว่างบุคคลถือสัญชาติกับบุคคลต่างด้าว (ใช้คำว่า “บุคคล”) ด้วยเหตุนี้การจะบ่งชี้ว่าบุคคลที่จะใช้สิทธินี้ได้จากเพียงการตีความของวลีที่ว่า “ประเทศแห่งตน” ขอบเขตของคำว่า “ประเทศแห่งตน” นั้นกว้างกว่าแนวคิดของคำว่า “ประเทศแห่งสัญชาติตน” ซึ่งไม่ได้จำกัดอยู่แค่เพียงสัญชาติในความหมายทั่วไป นั่นก็คือสัญชาติได้รับการเกิดหรือจากการขอรับ แต่หมายรวมถึงการที่บุคคลหนึ่งไม่อาจจะถูกพิจารณาว่าเป็นคนต่างด้าวเพราะว่าบุคคลนั้นมีความผูกพันพิเศษกับรัฐ ตัวอย่างเช่น บุคคลที่มีสัญชาติของประเทศหนึ่งได้ถูกถอนสัญชาติด้วยเหตุที่มีขอบด้วยกฎหมายระหว่างประเทศและสัญชาติของประเทศที่บุคคลนั้นถือครองได้ถูกรวมหรือโอนย้ายให้กับอีกประเทศหนึ่งซึ่งเป็นประเทศที่ปฏิเสชบุคคลนั้น นอกจากนี้แล้วข้อความในมาตรา 12 ย่อหน้า 4 ได้อนุญาตให้มีการตีความที่กว้างกว่าที่จะรวมถึงบุคคลกลุ่มอื่นของพลเมืองที่มีถิ่นที่อยู่อาศัยเป็นเวลานาน ไม่เพียงแต่เฉพาะต่อกลุ่มบุคคลไร้สัญชาติที่ถูกเพิกถอนสิทธิอย่างพลการในการขอรับสัญชาติของประเทศที่ตนมีถิ่นอาศัย ด้วยเหตุที่ว่าอาจจะมีการประกอบอื่น ๆ ในสถานการณ์บางอย่างที่เป็นผลให้ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ใกล้ชิดและเป็นช่วงเวลานานระหว่างบุคคลกับประเทศ รัฐภาคจึงควรระบุไว้ในรายงานถึงการรับรองสิทธิในการเดินทางกลับประเทศที่ตนมีถิ่นอาศัยอยู่ของบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่ถาวร

21. จะต้องไม่มีกรณีที่บุคคลถูกเพิกถอนสิทธิอย่างพลการในการเดินทางเข้าประเทศของตน ในแนวคิดของการกระทำโดยพลการในบริบทนี้มีขึ้นเพื่อบ่งชี้ว่าจะต้องนำมาใช้กับการกระทำของรัฐทุกประเทศในด้านกฎหมาย การบริหารหรือทางศาล เพื่อเป็นการประกันว่าแม้ว่าจะมีการแทรกแซงโดยกฎหมายก็ตาม ก็สมควรที่จะให้สอดคล้องกันข้อมาตราต่าง ๆ จุดมุ่งหมายและวัตถุประสงค์ของกติกาฉบับนี้ ที่ว่ามีสถานการณ์น้อยมากที่จะมีการเพิกถอนสิทธิในการเดินทางเข้าประเทศของตนนั้นมีเหตุมีผล รัฐภาคจะต้องไม่ขัดขวางอย่างพลการในการที่จะให้บุคคลหนึ่งเดินทางกลับเข้าประเทศของตน ด้วยการเพิกถอนสัญชาติหรือขับไล่บุคคลนั้นไปประเทศที่สาม

⁸ดูเพิ่มเติมจากการติดต่อสื่อสาร ที่ 538/1993, Stewart v. Canada

**ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 19 เรื่อง ครอบครัว (มาตรา 23 ในกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิด้าน
พลเมืองและด้านการเมือง) (ค.ศ. 1990)**

7. เกี่ยวกับเรื่องความเท่าเทียมกันในการสมรสนั้น คณะกรรมการปรารถนาที่จะบันทึกไว้เป็นการเฉพาะว่าต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติด้านเพศที่เกี่ยวกับการได้รับหรือการสูญเสียสัญชาติจากเหตุแห่งการสมรส และควรมีความคุ้มครองสิทธิของคู่สมรสแต่ละฝ่ายที่จะคงสิทธิการใช้งานสกุลเดิม หรือจะร่วมใช้นามสกุลบนพื้นฐานแห่งความเท่าเทียมกันที่จะเลือกใช้นามสกุลใหม่นั้นด้วย

**ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 17 เรื่อง สิทธิเด็ก (มาตรา 24 ของกติการะหว่างประเทศว่าด้วยเรื่องสิทธิ
ด้านพลเมืองและด้านการเมือง) (ค.ศ. 1989)**

7. ภายใต้มาตรา 24 ย่อหน้า 2 เด็กทุกคนมีสิทธิในการจดทะเบียนเกิดทันทีที่เกิดและจะต้องมีชื่อ ในความเห็นของคณะกรรมการแล้ว มาตรานี้ควรจะถูกตีความให้เชื่อมโยงให้ใกล้เคียงกับมาตรการที่ว่าด้วยสิทธิในมาตรการพิเศษของการให้ความคุ้มครองและที่ได้วางเป็นแบบไว้ เพื่อส่งเสริมการยอมรับในตัวตนของเด็กอย่างถูกต้องตามกฎหมาย สิทธิที่ระบุไว้ว่าสิทธิที่จะมีชื่อเป็นสิ่งสำคัญพิเศษสำหรับกรณีของเด็กที่เกิดนอกสมรส จุดประสงค์หลักของพันธกรณีที่จะจดทะเบียนเด็กภายหลังการเกิดก็เพื่อที่จะลดภัยอันตรายจากการถูกลักพา การค้าเด็กหรือการล่อลวงเด็ก หรือในกรณีที่จะกระทำในรูปแบบอื่นที่จะขัดขวางและเป็นอุปสรรคกับเด็กที่จะได้ใช้สิทธิตามที่ได้ระบุไว้ในกติกา รายงานจากรัฐภาคีควรระบุรายละเอียดของมาตรการที่จะประกันการจดทะเบียนเกิดของเด็กทันทีที่เกิดในอาณาเขตแดนนั้น

8. ให้ความสนใจเป็นพิเศษในบริบทของการให้ความคุ้มครองที่จะให้แก่เด็กในเรื่องสิทธิของเด็กที่จะได้รับสัญชาติตามที่ระบุไว้ในมาตรา 24 ย่อหน้า 3 ในขณะที่เดียวกันจุดประสงค์ของมาตรานี้คือ การป้องกันเด็กจากการที่จะไม่ได้รับคุ้มครองจากสังคมหรือรัฐเนื่องด้วยสถานะไร้สัญชาติ แม้ว่ารัฐไม่มีพันธกรณีที่ต้องให้สัญชาติแก่เด็กที่เกิดในอาณาเขตแดนของตน อย่างไรก็ตาม รัฐต่าง ๆ ต้องมีมาตรการภายในที่เหมาะสมและจากความร่วมมือของรัฐอื่น ๆ ที่จะประกันว่าเด็กทุกคนจะมีสัญชาติในขณะที่เกิดและไม่มีการเลือกปฏิบัติในด้านการได้สัญชาติที่ได้ระบุไว้ในกฎหมายแห่งชาติระหว่างเด็กที่ได้สัญชาติถูกต้องตามกฎหมายหรือเด็กที่เกิดนอกสมรส หรือจากพ่อแม่ที่เป็นบุคคลไร้สัญชาติ หรือจากพื้นเพของสถานะสัญชาติผู้ให้กำเนิดคนใดคนหนึ่งหรือทั้งสองคน มาตรการที่นำมาใช้เพื่อประกันว่าเด็กทุกคนจะต้องมีสัญชาตินั้นจะต้องนำมาระบุในรายงานของรัฐภาคีด้วย

ข้อคิดเห็นทั่วไปที่ 15 เรื่องสถานะของคนต่างด้าวภายใต้กฎแห่งกติกา (ค.ศ. 1986)

1. ในรายงานจากรัฐภาคีบางแห่ง บ่อยครั้งที่มีความล้มเหลวที่จะคำนึงว่ารัฐภาคีแต่ละแห่งนั้นจะต้องประกันสิทธิตามที่ระบุไว้ในกติกาที่ว่า “บุคคลทุกคนภายใต้อาณาเขตดินแดนอยู่ภายใต้เขตอำนาจของรัฐ”(มาตรา 2 ย่อหน้า 1) โดยทั่วไปแล้ว สิทธิที่ระบุไว้ในกติกาจะถูกนำมาใช้กับบุคคลทุกคนโดยไม่คำนึงว่าจะมีความสัมพันธ์อย่างไร และไม่คำนึงว่าบุคคลนั้นจะมีสัญชาติหรือไร้สัญชาติ

2. ด้วยเหตุนี้กฎทั่วไปคือ สิทธิแต่ละข้อของกติกาจะต้องได้รับการประกันว่าไม่มีการเลือกปฏิบัติระหว่างพลเมืองและคนต่างด้าว คนต่างด้าวได้รับประโยชน์จากสิ่งที่จำเป็นโดยทั่วไปว่าจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติในด้านการเคารพต่อสิทธิต่าง ๆ ที่ได้ประกันไว้ในกติกาฉบับนี้ ซึ่งได้ระบุไว้ในมาตรา 2 หลักประกันนี้ได้ถูกนำมาใช้กับคนต่างด้าวและพลเมืองในลักษณะเดียวกัน ยกเว้นสิทธิบางประการที่ได้ระบุไว้ในกติกาที่ให้สิทธิเฉพาะกับพลเมือง (มาตรา 25) ในขณะที่มาตรา 13 นำมาประยุกต์กับคนต่างด้าว ประสบการณ์ที่คณะกรรมการได้รับจากการตรวจสอบรายงานแสดงให้เห็นว่ามีรัฐจำนวนหนึ่งปฏิเสธหรือจำกัดสิทธิที่ให้กับคนต่างด้าวซึ่งนับว่าไม่ยุติธรรมภายใต้กติกา

3. รัฐธรรมนูญบางฉบับบัญญัติความเท่าเทียมกันของบุคคลต่างด้าวกับพลเมืองเอาไว้ บางฉบับได้แยกแยะหลักการสิทธิพื้นฐานที่ใช้กับทุกคนออกจากสิทธิที่ให้แก่และพลเมือง รัฐธรรมนูญของรัฐหลายแห่งได้ถูกวางจากความหมายของคำว่าพลเมืองเท่านั้นเมื่อพูดถึงสิทธิต่าง ๆ การออกกฎหมายหรือคดีความในศาลอาจจะเป็นส่วนสำคัญต่อการให้สิทธิกับบุคคลต่างด้าว คณะกรรมการได้รับแจ้งว่าในรัฐบางแห่งสิทธิพื้นฐานจะยืดหยุ่นให้ตามที่กติกาได้ระบุไว้แม้ว่าจะไม่มีหลักประกันใด ๆ ให้กับบุคคลต่างด้าวจากรัฐธรรมนูญหรือกฎหมายอื่น ๆ ในบางกรณีเป็นที่ชัดเจนว่ามีความล้มเหลวในการนำสิทธิตามกติกาที่ปราศจากการเลือกปฏิบัติมาใช้กับบุคคลต่างด้าว [...]

9. มีรายงานหลายฉบับที่ให้ข้อมูลไม่เพียงพอในส่วนที่เกี่ยวข้องกับมาตรา 13 มาตรานี้นำมาใช้กับกระบวนการที่มุ่งบังคับเพื่อการเดินทางออกนอกประเทศของบุคคลต่างด้าว แม้ว่าจะมีการอธิบายไว้ในกฎหมายของรัฐว่าเป็นการขับไล่หรืออย่างอื่นที่คล้ายคลึงกัน ถ้าหากกระบวนการนั้นหมายรวมถึงการจับกุม มาตรการป้องกันตามกติกาว่าด้วยเรื่องการกีดกันเสรีภาพ (มาตรา 9 และ 10) อาจนำมาใช้ได้ถ้าการจับกุมนั้นเป็นการจับกุมโดยมีจุดประสงค์เพียงการเนรเทศโดยเฉพาะ มาตราอื่น ๆ ของกฎหมายแห่งชาติและกฎหมายระหว่างประเทศอาจนำมาปรับใช้ได้ด้วย โดยทั่วไปแล้วบุคคลต่างด้าวที่ถูกเนรเทศจะต้องได้รับอนุญาตให้ออกนอกประเทศไปยังประเทศใดก็ตามที่ยอมรับบุคคลต่างด้าวนั้นเข้าไปในประเทศนั้น สิทธิโดยทั่วไปในมาตรา 13 คู่คุ้มครองเฉพาะบุคคลต่างด้าวที่เดินทางเข้าและอาศัยอยู่อย่างถูกต้องตามกฎหมายในอาณาเขตดินแดนของรัฐภาคีสำหรับบุคคลต่างด้าวซึ่งเข้าประเทศอย่างไม่ถูกต้องตามกฎหมายหรือที่อาศัยอยู่เป็นระยะเวลายาวนานเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดย่อมไม่ได้รับความคุ้มครองตามบทบัญญัติของกฎหมาย อย่างไรก็ตาม หากการเข้าออกประเทศหรือการอยู่ต่อของบุคคลต่างด้าวให้ถูกกฎหมายนั้นมีข้อขัดแย้งเกิดขึ้น การตัดสินใจใด ๆ ในประเด็นที่จะทำให้เกิดการขับไล่หรือเนรเทศควรกระทำให้สอดคล้องกับมาตรา 13 ทั้งนี้เจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจของรัฐภาคีต้องปรับใช้กฎและตีความกฎหมายท้องถิ่นโดยสุจริต

ข้อสังเกต ข้อบังคับนั้นอยู่ภายใต้กติกาของความเท่าเทียมกันตามกฎหมาย (มาตรา 26)

10. มาตรา 13 กำหนดเพียงกระบวนการโดยตรงเท่านั้นและไม่ใช้มูลเหตุสำคัญเพื่อการขับไล่ อย่างไรก็ตามหากการอนุมัตินั้นมีเพียง “สืบเนื่องจากคำตัดสินตามกฎหมาย” จุดประสงค์ก็จะเป็นการป้องกันการขับไล่อย่างพลการอย่างชัดเจนนั่นเอง หรือในทางกลับกัน เป็นการให้สิทธิต่อบุคคลต่างตัวที่จะตัดสินใจในเรื่องของตนเอง ดังนั้น มาตรา 13 จะไม่ตรงกับกฎหมายหรือการตัดสินที่มีอยู่สำหรับการขับไล่ชนกลุ่มใหญ่ในความเห็นของคณะกรรมการแล้วความเข้าใจนี้เป็นการยืนยันถึงข้อมาตราที่เกี่ยวกับสิทธิที่จะให้เป็นเหตุผลต่อการขับไล่ และเพื่อให้มีการทบทวนคำตัดสินและเพื่อให้มีการเสนอต่อเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจหรือเจ้าหน้าที่ที่ได้รับการแต่งตั้ง บุคคลต่างตัวจะต้องได้รับการอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อย่างเต็มที่เพื่อช่วยเหลือเยียวยาเมื่อมีการขับไล่ เพื่อว่าสิทธิในกรณีของเขาจะมีประสิทธิภาพในทุกกรณี หลักการต่างๆ ในมาตรา 13 ที่เกี่ยวกับการอุทธรณ์ต่อการขับไล่และสิทธิในการขอทบทวนเนื่องจากเจ้าหน้าที่ผู้มีอำนาจ อาจมีข้อยกเว้นในกรณีที่ “เหตุผลที่ยอมรับได้ต่อความมั่นคงของชาติ” เป็นสิ่งที่ต้องการจะไม่เกิดการเลือกปฏิบัติระหว่างกลุ่มประเภทอื่น ๆ ของบุคคลต่างตัวที่แตกต่างออกไปในการปรับใช้มาตรา 13

คณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติในทุก ๆ ด้านต่อสตรี

คำแนะนำทั่วไปที่ 21 เรื่อง ความเท่าเทียมกันในการสมรสและความสัมพันธ์ในครอบครัว (ค.ศ. 1994)

6. การมีสัญชาติเป็นสิ่งสำคัญยิ่งในการที่จะเข้ามีส่วนร่วมในสังคม โดยปกติแล้วรัฐต่าง ๆ จะให้สัญชาติกับบุคคลที่เกิดในประเทศ อาจมีการได้สัญชาติจากเหตุผลของการตั้งถิ่นฐานใหม่ หรือได้รับอนุญาตด้วยเหตุผลทางด้านมนุษยธรรม เช่น ภาวะการไร้สัญชาติ หากปราศจากสถานะเสมือนการเป็นชนในชาติหรือพลเมืองแล้วผู้หญิงอาจถูกกีดกันสิทธิในการลงคะแนนเลือกตั้งหรือจัดตั้งหน่วยงานสาธารณะ และอาจถูกปฏิเสธจากการเข้าถึงสิทธิทางสาธารณสุขประโยชน์ต่างๆและทางเลือกของถิ่นที่อยู่อาศัย สัญชาติควรเปลี่ยนแปลงได้จากการบรรลุนิติภาวะของสตรี และไม่ควรถูกเพิกถอนอย่างพลการโดยสาเหตุจากการสมรส หรือการหย่าร้าง หรือเพียงเพราะสามีหรือบิดาได้เปลี่ยนแปลงสัญชาติ

คณะกรรมการด้านการจัดการเลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติ

คำแนะนำทั่วไปที่ 30 เรื่องการไม่เลือกปฏิบัติต่อบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง (ค.ศ. 2004)

I. ความรับผิดชอบของรัฐภาคี

1. มาตรา 1 ย่อหน้า 1 ของอนุสัญญาได้บัญญัติเรื่องการไม่เลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติ มาตรา 1 ย่อหน้า 2 กล่าวถึงความเป็นไปได้ที่จะมีการปฏิบัติที่แตกต่างกันระหว่างพลเมืองและบุคคลที่มีเชื้อเป็นพลเมือง มาตรา 1 ย่อหน้า 3 ประกาศว่า ในด้านสัญชาติแล้ว สถานะการเป็นพลเมือง หรือการแปลงสัญชาติ ในข้อบัญญัติกฎหมายของรัฐภาคีจะต้องไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อกลุ่มสัญชาติใดสัญชาติหนึ่งโดยเฉพาะ

2. มาตรา 1 ย่อหน้า 2 จะต้องถูกตีความเพื่อหลีกเลี่ยงสิ่งที่บ่อนทำลายข้อห้ามพื้นฐานของการเลือกปฏิบัติ ดังนี้จึงไม่ควรตีความให้ไกลไปจากสิทธิและเสรีภาพที่รับรองไว้โดยเฉพาะในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมและกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมืองและการเมือง

3. มาตรา 5 ของอนุสัญญาได้รวมพันธกรณีของบรรดารัฐภาคีในการห้ามหรือขจัดการเลือกปฏิบัติด้านเชื้อชาติที่จะใช้สิทธิด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้ว่าสิทธิบางประการเช่น สิทธิในการเลือกตั้ง และรับการเลือกตั้งซึ่งอาจจะถูกจำกัดให้กับพลเมืองเท่านั้นโดยหลักการแล้วสิทธิมนุษยชนคือสิ่งที่บุคคลทุกคนพึงได้ใช้สิทธิ รัฐภาคีที่อยู่ภายใต้พันธกรณีจะประกันความเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลที่เป็นพลเมืองและบุคคลที่มีเชื้อพลเมืองเพื่อที่จะสามารถใช้สิทธิต่างๆ ได้ ตามที่ได้รับรับรองไว้ในกฎหมายระหว่างประเทศ

4. ภายใต้อนุสัญญา การปฏิบัติที่แตกต่างกันโดยยึดถือสถานภาพการเป็นพลเมืองหรือผู้อพยพเข้าเมือง จะก่อให้เกิดการเลือกปฏิบัติถ้ากฎหมายนั้นมีความแตกต่างกันอยู่ หากการตัดสินใจได้ถูกนำมาใช้ให้ตรงตามจุดมุ่งหมายอันถูกต้องตามกฎหมายของวัตถุประสงค์และจุดประสงค์ของอนุสัญญา และไม่ได้เป็นไปเพื่อที่จะบรรลุถึงจุดมุ่งหมาย ความแตกต่างภายในขอบเขตของมาตรา 1 ย่อหน้า 4 ของอนุสัญญาเกี่ยวกับเรื่องมาตรการพิเศษไม่ได้ถูกพิจารณาว่าเป็นการเลือกปฏิบัติ [...]

IV. การเข้าถึงสิทธิการเป็นพลเมือง

13. ประกันว่ากลุ่มคนกลุ่มหนึ่งกลุ่มใดที่ไม่เป็นพลเมืองจะไม่ถูกเลือกปฏิบัติในการเข้าถึงสิทธิการเป็นพลเมือง หรือการแปลงสัญชาติ และจะได้รับการใส่ใจในอุปสรรคซึ่งอาจยังคงมีอยู่ในการแปลงสัญชาติ ให้กับคนที่มีถิ่นที่อยู่ถาวรหรือเป็นระยะเวลานาน

14. ยอมรับว่าการเพิกถอนสิทธิการเป็นพลเมืองโดยอาศัยมูลเหตุแห่งเชื้อชาติ สีผิว ต้นกำเนิด หรือสัญชาติ หรือเผ่าพันธุ์ดั้งเดิมนั้นเป็นการละเมิดต่อพันธกรณีของรัฐบาลที่ประกันว่าไม่มีการเลือกปฏิบัติต่อการใช้สิทธิในสัญชาติ

15. ให้คำนึงถึงว่าอาจจะมีบางกรณีที่มีการปฏิเสธสถานะการเป็นพลเมืองต่อบุคคลที่มีถิ่นพำนักถาวรหรืออยู่เป็นระยะเวลานานที่อาจจะมีผลทำให้เสียผลประโยชน์ในการเข้าถึงสิทธิในการจ้างงานและสาธารณูปโภคทั้งหลาย อันเป็นการละเมิดต่อหลักการอนุสัญญาที่ต่อต้านการเลือกปฏิบัติ

16. ให้ลดสถานะการไร้สัญชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งการไร้สัญชาติของเด็ก เช่น การส่งเสริมให้ผู้ปกครองขอสถานะการเป็นพลเมืองในนามของเด็กเหล่านั้นและอนุญาตให้ผู้ปกครองส่งผ่านสัญชาติของตนไปยังเด็กได้

17. รับรองสถานะของผู้ที่เคยเป็นพลเมืองของประเทศที่รับการสืบทอดที่ขณะนั้นอาศัยอยู่ในภายในเขตอำนาจรัฐภาคีให้ถูกต้องตามกฎหมาย

ข้อเสนอแนะทั่วไปที่ 27 เรื่อง การเลือกปฏิบัติต่อคนเผ่าโรมา (ค.ศ. 2000)

1. มาตรการของพื้นฐานทั่วไป

[...]

4. ให้ประกันว่าการออกกฎหมายเกี่ยวกับสถานะพลเมืองและการแปลงสัญชาติจะไม่เป็นการเลือกปฏิบัติต่อสมาชิกกลุ่มสังคมเผ่าโรมา

